

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
БЮДЖЕТНА УСТАНОВА «МЕТОДИЧНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
ЦЕНТР З АКВАКУЛЬТУРИ»

*Економічний факультет
Кафедра глобальної економіки*

*Присвячується проголошенню
Генеральною Асамблеєю ООН
2022 року роком кустарного
рибальства та аквакультури*

**«Новітні інструменти формування сукупної
пропозиції на рибу та інші водні біоресурси
в умовах воєнного стану»**

III Міжнародний науково - практичний семінар

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

21 квітня 2022 року

м. Київ

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Державне агентство рибного господарства України
Бюджетна установа «Методично-технологічний центр з аквакультури»
Міжнародна Академія культури безпеки, екології та здоров'я (МАКБЕЗ)
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія)
Міжнародний інноваційний центр (Польща)
Національний інститут економічних досліджень (Грузія)

Новітні інструменти формування сукупної пропозиції на рибу та інші
водні біоресурси в умовах воєнного стану

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

III Міжнародний науково-практичний семінар

КИЇВ

Новітні інструменти формування сукупної пропозиції на рибу та інші водні біоресурси в умовах воєнного стану. Збірник тез III Міжнародного науково-практичного семінару. К.: НУБіП України. 2022. 126 с.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами III Міжнародного науково-практичного семінару, який відбувся на кафедрі глобальної економіки економічного факультету 21 квітня 2022 року спільно з Бюджетною установою «Методично-технологічний центр з аквакультури» Держрибагентства України.

Оргкомітет Міжнародного науково-практичного семінару:

Кондратюк В. М., проректор з наукової роботи та інноваційної діяльності, – голова оргкомітету;

Діброва А. Д., декан економічного факультету, – співголова оргкомітету;

Кононенко Р. В., декан факультету тваринництва та водних біоресурсів, – співголова оргкомітету;

Шарило Ю. Є., директор Бюджетної установи «Методично-технологічний центр з аквакультури», – співголова оргкомітету;

Горяня Л. Г., президент, Міжнародна Академія культури безпеки, екології та здоров'я

Федоренко М. О., перший заступник директора Бюджетної установи «Методично-технологічний центр з аквакультури», – співголова оргкомітету;

Гечбаія Б. Н., директор департаменту управління бізнесу, Батумський державний університет імені Шота Руставелі, (Грузія);

Михальчишина Л. Г., доцент кафедри глобальної економіки, – секретар.

Члени організаційного комітету:

Вдовенко Н. М., завідувач кафедри глобальної економіки;

Герасимчук В. В., начальник відділу селекційно-племінної роботи, акліматизації водних біоресурсів та маркетингу БУ «МТЦ з аквакультури»;

Бех В. В., завідувач кафедри аквакультури;

Кетелін Платон, Національна асоціація рибоводів «Romfish» (Румунія);

Андре Торр, директор по дослідженням департаменту SAD – APT, AgroParisTech, (Франція);

Діассамідзе Софіко, Голова правління Асоціації органічної аквакультури «Foregi», (Грузія);

Коженювські Л. Ф., президент Європейської Асоціації наук з Безпеки, (Польща);

Кірейцева О. В., доцент кафедри глобальної економіки;

Коробова Н. М., доцент кафедри глобальної економіки.

За зміст наукових праць та достовірність наведених фактологічних і статистичних матеріалів відповідальність несуть автори

© Бюджетна установа «Методично-технологічний центр з аквакультури», 2022

© Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2022

© Кафедра глобальної економіки, колектив авторів, 2022

ЗМІСТ

<i>Коваль В. В.</i>	
Регулятивні механізми відповідальної аквакультури та сталого розвитку.....	8
<i>Горобченко О. А.</i>	
Особливості споживання рибної продукції в Україні	15
<i>Maillet Christophe, Kireitseva Olena</i>	
La politique agricole commune.....	17
<i>Гечбаия Б. Н., Шарило Ю. Є., Вдовенко Н. М.</i>	
Досвід застосування інструментів CRISPR для забезпечення більшої сталості аквакультури як економічної переваги в аспекті сталого розвитку.....	19
<i>Лимар О. Ф.</i>	
Напрямки державної підтримки розвитку рибного господарства в Україні.....	25
<i>Горобченко М. О., Кушнір Т. М.</i>	
Адаптація попиту і збуту рибної продукції у часи COVID-19.....	27
<i>Вдовенко Н. М., Герасимчук В. В., Хоменко В. О., Цимбалюк Я. В.</i>	
Консультаційна діяльність суб'єктам господарювання в умовах надзвичайних викликів.....	29
<i>Михальчишина Л. Г.</i>	
Наслідки від воєнного стану для водної безпеки України	33
<i>Вдовенко Н. М., Коробова Л. І., Богуш А. С.</i>	
Угода про субсидії є кроком вперед для боротьби з надмірним виловом.....	36
<i>Балабайка В. А.</i>	
Пріоритетні напрямки розвитку аквакультури в Україні	38
<i>Федоренко М. О., Глушко О. А., Хомин Д. Я., Даневич Д. І., Кінщак Д. А.</i>	
Розвиток галузей національної економіки в сучасних умовах.....	40
<i>Дудник О. Л., Герасименко Н. А.</i>	
Податкові зміни для галузі птахівництва – 2022.....	45
<i>Красножон Р. С., Наконечна К. В.</i>	
Регулювання органічного виробництва в аквакультурі.....	47

<i>Лісник Т. С., Михальчишина Л. Г.</i>	
Ринок осетрової ікри в Україні та світі: стан та перспективи.....	49
<i>Медвідь Г. С., Вдовенко Н. М.</i>	
Екологічна ситуація у сільськогосподарському виробництві України внаслідок війни.....	51
<i>Цимбалюк Я. В., Коробова Н. М.</i>	
Державна підтримка аграрного сектору економіки України в період воєнного стану.....	54
<i>Бурдун Д. С.</i>	
Аквапоніка: сутність та переваги.....	56
<i>Вейда Р. В., Носевич Д. К., Антонюк Т. А.</i>	
Визначення штучної освітленості тваринницьких приміщень.....	59
<i>Гранат О. В.</i>	
Соціально-економічні аспекти розвитку сімейних ферм.....	61
<i>Дойчева Ю. В.</i>	
Формування пропозиції на ринку раків	63
<i>Сокур Л. В., Дмитришин Р. А., Сіненко І. О.</i>	
Забезпечення конкурентоспроможності через організаційний механізм регулювання сільського і рибного господарства та розвитку самоврядування.....	65
<i>Дудка Н. О.</i>	
Австралійський червоноклешневий рак як перспективний об'єкт аквакультури.....	68
<i>Іванов І. О.</i>	
Тенденції розвитку аквакультури в Україні.....	70
<i>Котенко С. В.</i>	
Людина в реаліях ХХІ століття.....	72
<i>Куліш М. В.</i>	
Базові підходи визначення вмісту сечовини в молоці в умовах сучасних трансформацій.....	75

<i>Лизун М. В., Кірейцева О. В.</i>	
Регулювання світової торгівлі рибопродуктами.....	78
<i>Михайлов К. О., Коробова Н. М.</i>	
Проблеми біобезпеки аквакультури.....	80
<i>Моголюк М. Л., Михальчишина Л. Г.</i>	
Сучасні аспекти розвитку агропромислового сектору в Україні.....	82
<i>Мозгова Т. В., Михальчишина Л. Г.</i>	
Забезпечення економічної стійкості молокопродуктової підгалузі України.....	84
<i>Кузьменко М. О., Медвідь Г. С., Таран Т. Л.</i>	
Моделювання та управління в галузях аграрного сектору економіки.....	86
<i>Молдовану В. В.</i>	
Економічна ефективність виробництва продукції свинарства як провідної галузі національної економіки у забезпеченні продовольчої безпеки.....	91
<i>Коновалов Р. І., Махиборода К. В.</i>	
Структура ланцюга постачання райдужної форелі на італійський ринок	93
<i>Нероденко О. С.</i>	
Виробництво рибної продукції в Україні: стан та тенденції.....	96
<i>Бояр Д. Л., Михальчишина Л. Г.</i>	
Досвід вирощування шетлендських поні в навчально-науково-виробничій лабораторії конярства НУБІП України	98
<i>Нижник Д. В., Михальчишина Л. Г.</i>	
Виробництво молока в Україні: стан та перспективи.....	100
<i>Портний С. І., Данилевська-Жугунісова О. Є.</i>	
Вплив воєного стану в Україні на продовольчі ціни.....	102
<i>Романенко Б. В.</i>	
Рибні консерви і пресерви: аналіз ринку.....	104
<i>Старовойт В. Ю.</i>	
Тendenції українського експорту м'яса.....	106
<i>Ткаченко А. Д.</i>	
Споживання риби українцями: стан та тенденції.....	108

<i>Унінець І. І.</i>	
Проблемні аспекти розвитку підприємств рибопереробної галузі України....	110
<i>Хімич Т. О., Михальчишина Л. Г.</i>	
Формування конкурентних переваг товаровиробників відповідно до вимог світового аграрного ринку.....	112
<i>Ходаківський І. О.</i>	
Ринок коропа в Україні.....	114
<i>Чепка А. В.</i>	
Аквакультура: внесок у продовольчий ринок.....	116
<i>Якушев Д. О., Михальчишина Л. Г.</i>	
Пескетаріанство як тренд здорового харчування.....	118
<i>Яцун А. Г.</i>	
Формування пропозиції на равлики в умовах сталого розвитку аквакультури.....	120

Коваль В. В.,

д.е.н., професор

Завідувач відділу інтеграції науки, освіти та бізнесу, Державна установа

«Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»

м. Одеса

Україна

РЕГУЛЯТИВНІ МЕХАНІЗМИ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ АКВАКУЛЬТУРИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ключові інструменти розвитку аквакультури для конкретного підприємства можуть включати: аналіз глобальний ринок і локальний ринок збуту для вивчення попиту та пропозиції, створення власної концепції, унікальності та підвищення інтересу потенційних клієнтів; перерозподіл прибутку через прогресивну систему оподаткування, розвиток системи трансфертних платежів; фінансування інновацій та наукових досягнень у виробництві аквакультури та зеленого туризму; контроль цін на продукцію та запобігання корупції; розширення асортименту готової продукції та ряду послуг, що надаються; заохочення екологічності підприємництва; створення зон відпочинку біля водойм і на територіях вирощування аквакультури; створення рекламних кампаній, активний SMM маркетинг підприємств, позитивні репортажні події та зацікавленість споживачів; туристичний промисел та розвиток інфраструктури на цій території; розробка освітніх екологічно чистих туристичних програм на базі підприємства; розширення зв'язків, обмін досвідом з іншими підприємствами, співпраця; створення якісного сервісу на території підприємства, розвиненої сфери послуг з урахуванням інновацій та національної ідентичності, особливостей підприємства; створення надійної системи страхування підприємств від ризиків і неконтрольованих ситуацій, страхування всіх споживачів і персоналу; раціональне використання природні ресурси та мінімізація негативного впливу на довкілля, показуючи цю ефективність у фінансових результатах та застосуванні екологічно чистих технологій.

Регуляторними важелями створення екологічно чистого бізнесу аквакультури можуть бути: встановлення конкурентоспроможної ціни на послуги та товари; бюджетні економічні інструменти (фінансування, субсидійна допомога, лізинг); інструменти податкового регулювання (податкові канікули та пільги, спрощена система оподаткування, штрафи за порушення); соціальні інструменти (покращення умов життя за рахунок зайнятості та екологічно безпечних умов для всіх відвідувачів, культурне обслуговування та збереження місцевих природних ресурсів, запуск навчальних курсів, занять, досліджень лабораторії, навчальні програми); науковий рівень (створення фундаментальних інноваційних наукових лабораторій, підготовка спеціалістів та залучення студентів ЗВО до практичних занять); регулювання прибутків у регіоні (створення граничного рівня прибутковості, міжгалузевий обмін, збільшення прибутку персоналу підприємства, гнучке цінове регулювання); зовнішньоекономічні важелі (експорт продукції аквакультури за кордон, залучення міжнародних інвесторів і консультантів, посилення туристичний потенціал на світовому рівні, захист внутрішнього ринку та власного виробництва на ринку України, зниження ставок послуг і товарів підприємств при виході на світовий ринок); інструменти кредитування (кредити на пільгових умовах, інвестиційне кредитування, кредитування під заставу векселів), співпраця з іншими підприємствами); інноваційність (створення інноваційної інфраструктури на підприємстві, створення інтерактивних карт та застосування ГІС-технологій, запуск власних програм та додатків для залучення потенційних споживачів тощо).

Враховуючи x -витрати (обсяг інвестованих товарів) за певний час (t), результатом може бути масив A (кількість отриманих товарів або послуг), отриманий з певного виду сировини (у матеріальному еквіваленті), взявши врахувати зовнішні впливи (f) на даний час, які можуть як покращити результат, так і погіршити його. Зовнішні впливи можуть включати стихійні лиха, епідемії аквакультури, проблеми з годівлею, рекламну кампанію, стан екосистеми регіону та інші фактори, які мають значний вплив на кінцевий результат.

$$\frac{dx}{dt} = A_1x + f(t), x(0) = 0,$$

Рівняння 1 можна порівняти з моделлю Форрестера, що досліджує глобальну рівновагу, соціальні тенденції, сталий розвиток [336]. Ми можемо побудувати модель створення водойми для розведення аквакультури, подібну до моделі суспільства. Генерація популяції в цій моделі можлива завдяки створенню відповідних умов і постійному регулюванню. Стабільність системи тепер може гарантувати лише автоматизація виробництва, що є пріоритетом для підприємців, оскільки стабільність туристичної галузі є запорукою постійного інтересу споживачів та збільшення інвестицій у бізнес [1].

$$\frac{dl}{dt} = A_2(x) + u(t) + k(t),$$

Якщо ми збільшимо час інвестицій (I), початковий результат стабілізує прибуток і може зменшити зовнішні впливи. Де u – скоригований зовнішній вплив на автоматизацію виробництва та покращення умов зони відпочинку, k – збільшення доходу та популярності місця виробництва аквакультури завдяки стабілізації виробничої діяльності та покращенню репутації підприємства. Зі збільшенням інвестицій та покращенням фермерства Цифрова трансформація змінила уявлення про сучасний бізнес, тоді як розвиток ринку послуг призвело до глобальної жорсткої конкуренції між зонами відпочинку [2]. Цифрова трансформація змінила уявлення про сучасний бізнес, а розвиток ринку послуг призвів до глобальної жорсткої конкуренції між зонами відпочинку [2]. Ринок туристичних послуг в Україні знаходиться на низькому рівні і не може задовольнити навіть внутрішній попит через економічні та політичні проблеми в Україні, нерозвиненість ринку інноваційних послуг, погані дороги та сферу послуг. Збільшення обсягу послуг викликає ефект синергії, який може підвищити ефективність кожної сфери. Створюючи організаційну структуру зони відпочинку, доцільно проектувати інтеграційні системи, які могли б доповнювати одна одну та більш ефективно розподіляти ресурси. Як показує створення зони відпочинку з величезною кількістю послуг, це бажано для

України, територія якої багата на природні ресурси. Для залучення інвесторів до проекту необхідно ввести показники, що визначають рентабельність капіталу в зоні відпочинку (D_k), яка залежить від ризику проекту і визначається як:

$$D_k = D_0 + r(I) - inf,$$

$$D_k \rightarrow max, \text{ where}$$

D_0 – безризикова (альтернативна) норма прибутку на ринку, яку можна проілюструвати інвестиціями в банк країни, що є відповідальним, r – винагорода за ризик у відсотковому еквіваленті, що збільшується з кількістю наданих послуг, inf – рівень інфляції в країні. Збільшення інвестицій (I) підвищить якість послуг, вкладення в рекламні кампанії, розвиток інфраструктури тощо, що позитивно вплине на показники прибутку, тобто винагороду за ризик.

Зміну рівня інвестицій та ефект ефекту протягом часу $\frac{dI}{dt}$ можна розрахувати як похідну, враховуючи інтервал, необхідний для виробничих і маркетингових дій, які призведуть до зростання попиту на туристичні послуги. Диверсифікація бізнесу може спостерігатися шляхом об'єднання аквакультури виробництва з наданням туристичних, консалтингових, освітніх послуг, є додаткові прибутки за рахунок збільшення кількості послуг, які можна показати в моделі.

Нехай при виробництві товарів (послуг) собівартість і продукції ($i = [1...N]$) дорівнює сумі витрат кожного напряму з урахуванням коефіцієнта питомих витрат (a_{ij}) у структура сукупних витрат бізнесу на V_j обсяг валової продукції за сегментами та інвестиції в розробку та реалізацію маркетингової стратегії (mar).

$$W(t) = \sum_{j=1}^N (a_{ij} v_j(t) + mar),$$

Кінцеве споживання бізнес-споживачів ($c_i(t)$) залежить від суми інвестицій у кожен сегмент бізнесу:

$$\frac{dc_i(t)}{dt} = \frac{dI(t)}{dt} \frac{c_{0i} + c_i(t)}{I(t)} + k_i$$

Де c_{0i} – мінімальне споживання, необхідне для i -ї продукції, k_i – зростання споживання за рахунок підвищення активності серед споживачів інших сегментів.

Це збільшує чистий грошовий потік (NPV), який прямо пропорційний загальному прибутку на підприємстві, обсягу реалізованої продукції, рентабельності реалізованої продукції за певний період і обернено пропорційний ставці дисконту та чистому прибутку від реалізованої продукції. Аналізуючи наведену модель, можна зробити висновок, що для підвищення рентабельності бази відпочинку необхідно розширити асортимент послуг і товарів, що продаються, створити умови для довгострокових інвестицій і розробити стратегію задоволення попиту клієнтів, чого можна досягти диверсифікацією та безперервним функціонуванням рекреаційного пункту, що вирощує аквакультуру.

Змінюючи параметри інвестування, можна залучати прибутки з інших сегментів бізнесу та створювати сприятливі умови для збільшення грошового потоку [3]. Водночас можна зменшити витрати на рекламу для кожного сегмента бізнесу, створивши загальну маркетингову стратегію та взаємодоповнюючий ефект. Ми бачимо ситуацію, коли збільшення інвестицій у виробництво аквакультури та створення сучасного підприємства з використанням природних ресурсів збільшить інвестиції в диверсифікацію та розширення бізнесу. Одним із варіантів підвищення рентабельності є створення бази відпочинку, що сприятиме розвитку екотуризму в регіоні. Створення конкурентоспроможного підприємства, що поєднує екотуризм та виробництво аквакультури, збільшить попит серед споживачів, що сприятиме додатковому грошовому потоку. Окрім маркетингової синергії, ми бачимо логістичну, яка позитивно впливає на фінансові показники та дозволяє краще реалізувати потенціал зони відпочинку. Також є синергетичний ефект у розділі маркетинг – екологія, що теж позитивно впливає.

Маючи спільні точки маркетингової стратегії, ми можемо будувати довгострокові плани взаємодії з контрагентами на основі постійної співпраці, мінімізації сезонних ризиків та інших несприятливих ситуацій. В умовах глобалізації та зростання конкуренції саме синергетичний бізнес має більше шансів вийти на світовий ринок і залучити іноземних інвесторів, краще задовольнити потреби споживачів. У той же час ми бачимо збільшення кількості маркетингових інструментів (рекламні послуги, соціальні мережі та

Інтернет, заходи, акційні пропозиції, постійне оновлення пропозицій, бронювання та доступність дистанційних послуг, освітні послуги, розробка додатків, регулярне оновлення дизайну, конструкцій, асортименту продукції, підвищення рівня обслуговування, особливості поведінки персоналу (унікальність), екологічний напрямок, управління ланцюгом створення вартості, технологічні інновації та їх просування на ринку, оптимізація маркетингових послуг) для просування товарів і підвищення продуктивності ресурсів. З іншого боку, можна зменшити адміністративні витрати, які можуть належним чином поєднати всі аспекти рекреаційного та виробничого підприємства. Збільшення інвестицій в екотуризм регіону та підвищення його конкурентоспроможності може вирішити таке проблемне для України питання, як якість інфраструктури, що потребує великих інвестицій. Оскільки відповідальність за господарську діяльність екотуристичного підприємства покладається на його власників, а контроль за дотриманням правил і законодавства покладається на місцеві громади, зацікавлені в регіональному розвитку, реконструкція територій та покращення інфраструктури можливе шляхом залучення приватних інвестицій, які в Україні ефективніші за державні фінансові ресурси [4]. Інтеграційний підхід дозволяє краще застосовувати інструменти контролю, оперативно виявляти проблему та координувати діяльність кожної філії підприємства, що призводить до підвищення відповідальності персоналу, створення багатопрофільного рекреаційного комплексу, а також допомагає скорегувати стратегії відповідно до життєвого циклу вироблених товарів чи послуг. Аналізуючи зовнішнє оточення рекреаційно-виробничої точки, доцільно використовувати бенчмаркінг, який дозволяє краще аналізувати діяльність компанії порівняно з конкурентами, знаходити унікальні пропозиції, яких немає у жодного конкурента, збільшуючи можливість стати лідером ринку.

Ця концепція, що включає побудову розгалуженого, синергетичного рекреаційного підприємства з можливістю збільшення кількості послуг, має цілісну структуру та підтримує розвиток європейського суспільства, яке спрямоване на раціональне використання природних ресурсів та максимальну

автоматизацію виробництва, цей бізнес конкурентоспроможний на зовнішньому ринку та збільшення туристичного потенціалу України.

Україна має природний потенціал для виробництва аквакультури та має конкурентні переваги порівняно з іншими країнами світу. Проте недостатні інвестиції в галузь, відсутність зацікавленості держави в розвитку синергетичного підприємництва, політична та економічна нестабільність, а також нерозвинена інфраструктура створюють перешкоди для створення інноваційного рекреаційно-виробничого підприємства з можливістю виробництва продукції аквакультури та розвиток туристичного сектору. Виробництво рекреаційної аквакультури є регіональним і використовує існуючі регіональні ресурси, які повинні контролюватися місцевими громадами, зацікавленими в покращенні інфраструктури, екологічних та економічних територіальних показників, а також реалізації прямого впливу підприємства діяльності. Вплив як зовнішніх, так і внутрішніх факторів на розвиток екотуризму робить цю систему комбінованою та ізоморфною. Можна побудувати схему взаємозв'язків між кожною філією рекреаційного підприємства та побачити синергетичний ефект від їх діяльності, який матиме позитивний економічний ефект.

Список використаних джерел:

1. Kostetska K. 2018. Trends of Development of Administrative Management of Recreational and Tourist Nature Production in Domestic and International Practice. Economics. Ecology. Socium. 2. P. 111–121.
2. Burkynskyi B., Martienko A., Khumarova, N., Prokopiuk A., 2018. Property Management Dominants for Recreational Natural Resources. Economics. Ecology. Socium. 2. P. 77–90.
3. Yankovyi V., Koval V., Dudka T., Bykhovchenko V., 2021. Statistical assessment of project economic priority in company's investment management. Revista Gestion de las Personas y Tecnologia. 42. P. 98–119.
4. Mazur A., Kubai O., 2019. Scientific-methodological and practical principles of regional economic systems integration. Baltic Journal of Economic Studies. 5 (2). P. 117–123. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-2-117-123>

Горобченко О. А.,

к.е.н., доцент

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СПОЖИВАННЯ РИБНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Попри суттєвим проблемам на початку пандемії COVID-19, в Україні вже у другій половині 2020 р. постачальники і споживачі переважно «оговталися» та почали поступово відновлювати обсяги виробництва і споживання рибної продукції. Очікувано зменшилось її споживання у ресторанах та готелях, але вдома дещо зросло як здорова альтернатива іншим видам м'яса.

Згідно звіту ФАО за 2020 рік, середнє споживання риби в світі на людину в рік склало 21,2 кг, а у Європі – у середньому 22 кг. За даними аналітиків UIFSA, в Україні за 2020 рік середнє споживання склало 15 кг на людину при загальному фонді споживання риби 550 тис. тонн. Таким чином, Україна відстає від Європи на 32% [1]. Фонд споживання риби в нашій країні формується з імпорту і власного вилову, які, за даними 2020 р., склали 411 тис. тонн та 100 тис. т відповідно. Найбільшими експортерами рибної продукції в Україну залишаються Норвегія, Ісландія, США. Обсяг власного вилову складається з океанічного, морського, внутрішнього виловів та аквакультури. При цьому частина українського вилову знаходиться в «тіні», в силу різних причин, за різними оцінками, це від третини до половини від офіційних цифр. Обсяги експорту відносно невеликі – близько 12 тис. тонн на рік [2].

Серед основних чинників формування рівня споживання є доступність продукту для споживача. Минтай – один із найбільш популярних і численних видів риби в світі, який до України експортують з Аляски. Через великі обсяги вилову продукт знаходиться в нижньому ціновому діапазоні, а отже максимально доступний. Це стовідсотково «дика» риба, тому вона натуральна і навіть корисніша, ніж певні сорти дорогої риби. Проте найціннішою зі

споживчої точки зору в Україні є червона риба. Згідно з даними Державної митної служби, 2020-го року Україна імпортувала 42,4 т червоної риби на загальну суму майже 161 млн дол. США, що на 31 % вище, ніж у 2019 р. В цілому за останні п'ять років обсяг імпорту червоної риби зріс у 2,1 рази. В ЄС, навпаки, популярна біла риба – тріска, яка в нашій країні не входить навіть до першої двадцятки рибних позицій за обсягами споживання, а отже і імпорту [1, 2].

Необхідність збереження ресурсу, турбота про його відновлюваність, можливість самовідтворення для риби й морепродуктів – популярний екотренд, що почався в 1970-ті роки у США і нині стрімко зростає. Можливо, Україні поки що це мало вдається, але курс взятий правильно: у нас вже є спеціальні рибгосподарства, супермаркети і мережі рибних ресторанів (заклади сім'ї ресторатора Діми Борисова: «Любчики», «РибLove», «Mushlya» та ін.; мережа гастро-лавок «Чорноморка»; мережа кафе «Fish & Chips» від ТМ Veladis (компанія Klion group); мережа магазинів – ресторанів Flagman тощо).

Таким чином, споживання цієї продукції свідчить про те, що тренд здорового способу життя набирає обертів, в результаті якого споживачі, дбаючи про свою імунну систему, все більше надають перевагу рибі й морепродуктам. Учасники ринку (імпортери, виробники, рітейл) цей тренд підтримують як за рахунок розширення асортименту, так і покращення комунікації зі споживачами, поступово розвиваючи та формуючи культуру споживання риби та морепродуктів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Загуменний Д. Огляд рибного ринку України за 2020 рік. URL: <https://uifsa.ua/news/news-of-ukraine/overview-of-the-fish-market-in-ukraine-for-2020>
2. Публічний Звіт Голови Державного агентства рибного господарства України за 2020 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/dfish-zvit-2020.pdf> (дата звернення 15.04.2022).
3. Федоренко М. О., Вдовенко Н. М., Павлюк С. С., Дюдяєва О. А. Базові засади розвитку рибальства та аквакультури в умовах трансформаційних процесів. Водні біоресурси та аквакультура. 2020. Вип. 2. С. 47–57.

4. Кваша С. М., Вдовенко Н. М. Аквакультурне виробництво: від наукових експериментів до промислових масштабів. Інвестиції практика та досвід. 2011. № 20. С. 7–11.

5. Михальчишина Л. Г. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком сільського господарства регіону. Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 25 лютого 2022 року: зб. наук. пр. Вінниця: ВНТУ. 2022. 881 с.

УДК: 339.923

Maillet Christophe

Directeur

EPLEFPA "Luçon-Pétré"

Kireitseva Olena

Docteur ès économie

Université nationale des Sciences du Vivant et de l'Environnement d'Ukraine

LA POLITIQUE AGRICOLE COMMUNE

La politique agricole commune (PAC) est une des plus anciennes et jusqu'à peu la plus importante des politiques communes de l'UE (environ 35 % du budget européen, 45 % si on englobe le Développement rural) en matière budgétaire, mais actuellement en baisse. Créée par le traité de Rome en 1957, ses grandes lignes sont définies à la conférence de Stresa (du 3 au 12 juillet 1958)^{3,4,5}. Elle a été mise en place en 1962. Ses objectifs sont: d'accroître la productivité de l'agriculture; d'assurer un niveau de vie équitable à la population agricole; de stabiliser les marchés; de garantir la sécurité des approvisionnements; d'assurer des prix raisonnables aux consommateurs.

À côté des objectifs, la PAC est également encadrée par des principes qui lui sont propres (unicité du marché, solidarité financière, et préférence communautaire⁶).

Le Conseil de l'Union européenne adopte les actes de bases de la PAC et la section Garantie du Fonds européen d'orientation et de garantie agricole (FEOGA)

finançait le soutien des marchés. Cette section garantie a été remplacée par le Fonds européen agricole de garantie (FEAGA).

Les agriculteurs bénéficient:

- d'aides indirectes, les « prix garantis », qui assurent aux agriculteurs un prix minimum pour leurs productions. Disposition actuellement en quasi désuétude ;
- des aides directes au revenu depuis la réforme de 1992 : en échange d'une baisse des prix garantis, l'UE verse des aides proportionnelles à la baisse des prix garantis. Cette aide est depuis 2005-2006 « découplée », c'est-à-dire qu'il y a de moins en moins de liens (voire plus aucun lien) entre la production de l'exploitation et le montant des aides.

Par ailleurs, la préférence communautaire permettait d'isoler l'agriculture européenne des variations des prix mondiaux en lui accordant des avantages en matière de prix par rapport aux produits importés.

La PAC est critiquée en raison de la difficulté à stabiliser son budget, des problèmes de fonctionnement posés par l'élargissement à vingt-huit et de l'inégalité des aides qui profitent aux pays producteurs et aux propriétaires d'importantes exploitations, puisque les aides sont proportionnelles aux surfaces de l'exploitation. Depuis 2003 le montant du budget est stable car non indexé sur l'inflation, et en baisse par rapport au budget total de l'UE.

La PAC a été l'un des fondements de la construction européenne. Elle a été une incontestable réussite sous certains aspects : modernisation de l'agriculture, développement de la production, immenses gains de productivité^{N 1} qui ont fait de l'Union le 2e exportateur mondial, autosuffisance alimentaire^{N 2}, mais elle a rencontré de redoutables écueils avec des crises liées à la surproduction de nombreux produits, aux variations de change des monnaies, à l'entrée de nouveaux membres, à l'opposition avec d'autres exportateurs dans le cadre de l'accord général sur les tarifs douaniers et le commerce (GATT) puis de l'OMC et à l'explosion des coûts supportés par le budget communautaire, et principalement par l'Allemagne.

Pour la période 2021-22, un règlement transitoire [règlement (UE) 2020/2220] est en vigueur. Ce règlement fixe les conditions d'octroi du soutien du FEAGA et du

Feader au cours de ces années, en prorogeant et en modifiant les dispositions figurant dans les règlements précédents. Il restera d'application jusqu'à l'entrée en vigueur de la nouvelle PAC. La PAC est gérée par le service de la Commission chargé de l'agriculture et du développement rural. Ce service peut adopter des actes délégués et des actes d'exécution pour mettre en œuvre la PAC.

УДК 631.1.016:639.2

Гечбаия Б. Н.,

*доктор економіки, професор, член-кореспондент Академії Наук Бізнесу Грузії,
директор департаменту управління бізнесу,
Батумський державний університет імені Шота Руставелі, Грузія*

Гечбаия Б. Н.

*доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Академії Наук
Бізнесу Грузії, директор департаменту управління бізнесу,
Батумський державний університет імені Шота Руставелі*

Gechbaia Badri

Doctor of Economics, Professor

*Correspondent Member of the Academy of Sciences of Georgia Business Head of the
Department of Business Administration
Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia*

Шарило Ю. Є.,

*директор, Бюджетна установа «Методично-технологічний
центр з аквакультури»*

м. Київ, Україна

Вдовенко Н. М.,

д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ CRISPR ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЛЬШОЇ СТАЛОСТІ АКВАКУЛЬТУРИ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ ПЕРЕВАГИ В АСПЕКТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Дослідження показують, що редагування геному може покращити ріст м'язів риби, вирощеної на фермах, що призводить до зменшення витрат корму, а також підвищує опірність до хвороб [2]. У 2021 році новий сорт червоного пагра з'явився на ринках Японії в результаті випробувань Регіонального рибного

інституту в Кіото. Це було продовження дослідження, опублікованого у 2018 році, коли вчені з Кіотського та Kindai'ського університетів маніпулювали заплідненою ікрою риби, щоб «вибити» ген міостатину, який обмежує ріст м'язів. Завдяки вмісту м'яса приблизно в 1,2–1,6 рази більшому, ніж у звичайного червоного пагра, нова лінія риби може стати величезним поштовхом для фермерів, які зможуть вирощувати більш м'ясистих тварин, використовуючи менше корму. Ця робота включає технологію редагування геному під назвою Clustered Regularly Interspaced Short Palindromic Repeats або Короткі паліндромні повтори, регулярно розташовані групами), або CRISPR, яка модифікує гени шляхом вирізання або додавання нових сегментів ДНК [2]. В аквакультурі CRISPR використовується для створення ліній риби з цільовими характеристиками, такими як опірність до хвороб і швидке зростання. CRISPR є частиною механізму імунного захисту, який бактерії використовують для захисту від вірусів. Бактерії містять ферменти, такі як Cas-9, які можуть розрізати ДНК у певних місцях. Для редагування геному також потрібна гідова (керуюча) РНК (guide-RNA), щоб керувати ферментом Cas-9, щоб він міг розрізати ДНК у потрібній вам ділянці та створити мутацію, яка або нокаутує певний ген, або замінить цей ген новою, більш ефективною копією. Guo вирощує устриць, опірних до хвороб MSX і Dermo, що спустошили промисел устриць уздовж Атлантичного узбережжя США та в Приморській Канаді [2]. У майбутньому він і його команда зацікавлені у використанні CRISPR для вивчення функції генів і, можливо, видалення гена міостатину в морських гребінцях, щоб створити більші м'ясисті привідні м'язи або м'язи-аддуктори.

Дана робота є яскравим прикладом того, як CRISPR може змінити підходи до генетичного вдосконалення об'єктів аквакультури. Це дуже ефективний спосіб вирощування риби з більшою кількістю їстівного м'яса при згодовуванні їй звичайної кількості корму, і це потенційно може допомогти знизити витрати на виробництво або зробити виробництво економічно ефективним. Проте може бути важливим протестувати рибу, щоб переконатися, що немає значного впливу на вміст поживних речовин і якість м'яса, і продемонструвати це

громадськості [2]. Важливо розуміти, коли ви вирощуєте більш м'язисту рибу, як це вплине на вміст поживних речовин і як це вплине на споживачів.

Редагування геному належить до технологій, які використовуються для зміни генетичного коду організму. Це може включати додавання, видалення певних генів та навіть незначну зміну послідовності ДНК організму. Наслідки цього можуть варіюватися від збільшення, зменшення або припинення активності (експресивності) гена до введення нових генів взагалі [2]. Редагування геному може бути виконано дуже точним способом, щоб отримати тварин, яких неможливо відрізнити від тварин, вирощених звичайними методами, і не покладаючись на випадковість для отримання бажаної ознаки.

Редагування геному розглядається інакше, ніж генетичні маніпуляції, такі як трансгенез (транс ген – фрагмент ДНК, що переносять за допомогою генно-інженерних маніпуляцій або це відбувається природним шляхом до геному певного організму з метою модифікації його властивостей; трансгенез – інкорпорація трансгена в геном реципієнта, у результаті чого він отримує здатність передачі трансгена нащадкам), який дозволяє додавати до наявного генетичний матеріал, чужорідний для організму; наприклад, додавання гена іншого виду для забезпечення опірності до хвороб, кращої ефективності засвоєння корму або збільшення темпу росту. Поліпшення цих ознак може скоротити час виходу на ринок, загальне споживання їжі та лікування хвороб, що знижує вартість виробництва та підвищує ефективність аквакультури в сучасних умовах трансформаційного розвитку.

Редагування геному може багатьма способами покращити сталість аквакультури, і червоний пагр у Японії є одним із таких прикладів. Міостатин є негативним регулятором росту м'язів, тому видалення цього гена або зниження його експресії збільшить м'язову масу, масу та вихід філе. На сьогодні це було успішно досягнуто шляхом редагування генома червоного пагра, бурого скелезубу та нільської тияпії [2]. З огляду на чинні регуляторні акти, що стосуються цих технологій, потрібно дослідити ще вплив комерційного впливу цих досягнень на аквакультуру, але потенціал, очевидно, величезний.

І нарешті комерційний успіх видів зі зміненим геномом може залежати від суспільного визнання. Залишаються занепокоєння щодо харчових та екологічних ризиків, навіщо такий вид вирощували та цілей виробників, і усе це може вплинути на прийнятність морепродуктів з відредагованим геномом. Тим часом деякі споживачі можуть просто не захотіти їсти такі морепродукти, навіть якщо вони безпечні та корисні для довкілля. Варто враховувати, що аквакультура має бути прозорою у своїх дослідженнях і відкрито вирішувати будь-які проблеми безпеки та довкілля [2]. Потрібно і надалі співпрацювати з селекціонерами-рибоводами, економістами, маркетологами та виробниками продукції аквакультури в усьому світі, щоб розробити індивідуальні програми розведення вже давно комерціалізованих і нових видів, від сьомги до креветок і устриць. Кожна програма передбачає відбір властивостей, характерних для кожного виду, для покращення ефективності, росту, здоров'я та добробуту за допомогою панелей генетичних маркерів. САТ досліджує редагування геному, щоб внести прості, цілеспрямовані зміни в межах виду, щоб покращити риси, які зазвичай важко покращити традиційними методами селекції. Майбутні популяції будуть нести ці відредаговані гени та демонструвати бажану ознаку. Маємо відзначити той факт, що у САТ вже розроблено технологію, яка забезпечує редагування генома в частині характеристик продуктивності у поєднанні з редагуванням, яке робить рибу безплідною. Це запобігає схрещуванню будь-якої риби, яка може втекти з ферми, з дикими особинами, покращуючи сталість рибного господарства та усуваючи стурбованість громадськості щодо впливу нових варіантів генів на природні популяції. Та постає риторичне питання чи готове людство до такого роду генетичних маніпуляцій з морепродуктами. Споживачі не помиляються, коли побоюються нових технологій, які використовуються у виробництві їхніх харчових продуктів. Та тут потрібно правильно розуміти технології виробництва. Аквакультурі потрібно пояснювати речі практичними термінами. Слід надавати інформаційно-консультаційну допомогу, щоб зрозуміти, що ми щось робимо, з тією метою щоб змінити ситуацію. Ми повинні мати середовище, де споживачі вважають результати прийнятними, а законодавство дозволить використовувати

такого складу технології [2]. Нам потрібно переконатися, що добробут тварин є оптимальним, і розводити їх стабільно, використовуючи технології, які забезпечують високий рівень здоров'я та добробуту, і використовувати безпліддя або стерильність для запобігання випуску нових варіантів генів у дику природу. Ми повинні розглядати редагування геному як засіб управління популяціями тварин для контролю здоров'я й інших характеристик. Сьогодні дослідники усвідомлюють виклики. Редагування геному є складним, дорогим і вимагає великої майстерності.

Маємо всі підстави відзначити, що вибір ознаки для покращення чи редагування – це одиниць блок, але знання того, які генетичні послідовності відповідають за дану ознаку, може зайняти багато часу та коштувати багато грошей. Але, як показує приклад Японії, покращення певних властивостей може призвести до різноманітності морепродуктів, що не тільки зробить аквакультуру більш сталою, але й задовольнить споживачів. Японська робота є цікавим прикладом гена, який був змінений для отримання більшої врожайності [2].

Таким чином, це приносить на ринок дійно конкретний продукт та економічний ефект від його отримання, який можна швидко визначити, що приносить користь як фермерам, так і споживачам, а також більше м'яса, доступного для продажу, у розрахунку на одну рибу, що є величезною економічною перевагою та перевагою сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Vdovenko N. M., Korobova N. M. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards. *Wspolraca Europejska*. 2015. № 3 (3). Vol. 3. С. 68–80.

2. Waycott B. Чи можна за допомогою редагування геному такими інструментами, як CRISPR, забезпечити більшу стійкість/опірність аквакультури? *Global Seafood Alliance*. 2022. Режим доступу: <https://cutt.ly/vCs1vw0>

3. Вдовенко Н. М. Теорія та практика державного регулювання розвитку аквакультури. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 7. С. 117 – 120.

4. Вдовенко Н. М. Нормативно-правове регулювання господарської діяльності у сфері аквакультури. *Економічний форум*. 2014. № 4. С. 4– 12.

5. Михальчишина Л. Г., Сіненко І. О. Стратегічні напрями розвитку аквакультури в Україні. Біоекономіка та аграрний бізнес. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. № 4. 2020.

6. Федоренко М. О., Вдовенко Н. М., Павлюк С. С., Дюдяєва О. А. Базові засади розвитку рибальства та аквакультури в умовах трансформаційних процесів. Водні біоресурси та аквакультура. 2020. Вип. 2. С. 47–57.

7. Вдовенко Н. М. Аграрний сектор економіки у контексті дії нормативно-правових методів регулювання. Економіка. Управління. Інновації. 2014. № 2.

8. Koval V., Mikhno I., Trokhymets O., Kustrich L., Vdovenko N. Modeling the interaction between environment and the economy considering the impact on ecosystem. The International Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters (ICSF 2020) Vol. 166. 2020.

9. Кваша С. М., Вдовенко Н. М. Аквакультурне виробництво: від наукових експериментів до промислових масштабів. Інвестиції практика та досвід. 2011. № 20. С. 7–11.

10. Dmytryshyn R., Sharilo Y., Vdovenko N., Kot T., Mykhalchyshyna L. Effect of the martial law for in developing branches in the national economy for the north of Ukraine. The newest problems of science and ways to solve them: Proceedings of the XXX International Scientific and Practical Conference. International Science Group. August 02–05, 2022. Helsinki, Finland. 2022. 284 p.

11. Вдовенко Н., Михальчишина Л., Коробова Н., Коваль В., Дмитришин Р. Сталий конкурентоспроможний розвиток сільського та рибного господарства в умовах надзвичайних викликів для України. Theoretical Foundations in Economics and Management: [collective monograph]. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch. 2022. 872 p.

12. Михальчишина Л. Г. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком сільського господарства регіону. Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 25 лютого 2022 року: зб. наук. пр. Вінниця: ВНТУ. 2022. 881 с.

Лимар О. Ф.,

старший викладач

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

м. Вінниця, Україна

НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Галузь рибництва є повноправним структурним елементом економіки країни та поки що недооціненим, має значний нереалізований потенціал у розв'язанні проблеми продовольчої самодостатності, здорового і безпечного харчування населення. За статистичними даними загальний обсяг виробництва рибної продукції в Україні у 2020 році склав 64,3 тис. т, що на 5,3 % менше показника 2019 року (67,9 тис. тонн). Вагома частка у структурі випуску рибної продукції припадає на виробництво консервів рибних – понад 50 % (32,6 тис. тонн) [1]. У 2021 році загальний обсяг добування (вилову) риби та інших водних біоресурсів підприємствами рибної галузі України досягнув 73,7 тис. тонн [2].

Статтею 53 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» визначені основні засади пріоритетного розвитку рибного господарства, що базуються на комплексі заходів, які включають і фінансовий аспект. Важливим питанням щодо забезпечення розвитку рибного господарства в Україні є реалізація державної підтримки підприємств, які здійснюють рибногосподарську діяльність.

Для реалізації державної політики у сфері рибного господарства та рибної промисловості надавалися кошти на реалізацію у 2021 році наступних бюджетних програм: КПКВК 2804010 «Керівництво та управління у сфері рибного господарства», КПКВК 2804020 «Організація діяльності рибовідтворювальних комплексів та інших бюджетних установ у сфері рибного господарства»,

КПКВК 2804090 «Міжнародна діяльність у галузі рибного господарства», за КПКВК 2804030 «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері рибного господарства». З метою забезпечення виконання функцій, покладених на Держрибагентство, зокрема, реалізації цілей і показників їх досягнення за чотирма бюджетними програмами, з державного бюджету на 2021 рік було передбачено кошти за рахунок загального фонду в сумі 426 536,0 тис. грн, з них використано асигнувань у сумі 423 230,7 тис. грн. Загалом за бюджетними програмами використання коштів державного бюджету за 2021 рік становить 99,2 % від запланованих видатків [2].

На реалізацію заходів у галузі рибного господарства при плануванні Державного бюджету України на 2022 рік враховані видатки в обсязі 110,8 млн грн, що дозволить забезпечити діяльність рибовідтворювальних комплексів, здійснити вирощування рибопосадкового матеріалу для вселення водних біоресурсів у внутрішні природні водойми, а також забезпечити виконання фінансових зобов'язань перед міжнародними організаціями [3].

На розвиток сучасного рибного господарства впливають різноманітні фактори. Їх взаємодія зумовлює ключові тренди та формує напрями державного регулювання і фінансової підтримки.

Список використаних джерел:

1. Публічний звіт Голови Державного агенства рибного господарства України Ганни Шишман за 2020 рік. URL: https://darg.gov.ua/_publichni_j_zvit_golovi_0_0_0_10694_1.html.

2. Публічний звіт Голови Державного агенства меліорації та рибного господарства України Артема Ріпенка за 2021 рік. URL: https://darg.gov.ua/_publichni_j_zvit_golovi_0_0_0_11806_1.html

3. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік. URL: <https://ips.ligazakon.net>.

Горобченко М. О.,

студентка

Кушнір Т. М.,

к.е.н., доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

АДАПТАЦІЯ ПОПИТУ І ЗБУТУ РИБНОЇ ПРОДУКЦІЇ У ЧАСИ COVID-19

Формування попиту та стимулювання збуту є складним, багатоаспектним і багатофункціональним процесом, ключовою метою якого є задоволення потреб кінцевих споживачів, збільшення прибутку підприємства за рахунок зростання обсягів продажу товарів і послуг. Формування попиту на рибну продукцію, як і загалом на харчові продукти, має свої особливості, пов'язані з обмеженим терміном зберігання та високою питомою вагою у структурі видатків домогосподарств [1; 4]. Очевидним сьогодні став факт того, що пандемія COVID-19 спричинила глобальні зміни у потребах споживачів та способах їх задоволення. Зокрема, у секторі рибальства вимушеним стало запровадження кількох стратегій, спрямованих на боротьбу з негативним впливом на здоров'я й довкілля, викликаним соціально-економічними наслідками пандемії [2]. Ключовими чинниками, на які звертають увагу споживачі при купівлі риби є свіжість, зовнішній вигляд і походження.

Традиційним є візуальний спосіб вибору рибного товару, однак в часи пандемії часто придбати товар можна було лише завдяки сервісам доставки.

За оцінками 2021 р. середній показник купівлі риби онлайн в країнах ЄС складає 2 % всього споживання, при цьому мова йде про його подвоєння у порівнянні із 2018 р. В Україні через онлайн-платформи продається до 1 % риби і морепродуктів, проте є потенціал до зростання, який закладають у ЄС - до 10–15 % у найближчі роки – цілком можливий і в Україні [4; 3].

Спочатку люди вимушено змирилися із неможливістю особисто оцінити свіжість продукції, але потім довіра почала зростати. Найбільше постраждали від пандемії невеликі сімейні риболовецькі компанії та поодинокі власники невеликих суден, які працювали на себе і не мали «подушки безпеки».

Відтак стали набувати популярності сервіси із доставки риби саме від таких невеликих локальних компаній в межах однієї країни - із ідеєю «підтримати своїх». Таких сервісів багато у традиційно «рибних» Великобританії, Франції, країнах Південно-Східної Азії.

Паралельно зі звичайною доставкою почали з'являтися численні стартапи, які займаються об'єднанням постачальників і споживачів, так звані онлайн-біржі та one-stop-shops.

Використання traceability, тобто можливості відслідкувати походження риби, дати її вилову і навіть судна, на якому її було добуто – поруч із датою, до якої рибу потрібно спожити, стає звичною вимогою до риби і морепродуктів серед європейців та мешканців різних частин світу [4; 5].

Незважаючи на очевидні негативні наслідки, які COVID-19 чинить на рибальський сектор, пандемія дає можливість навчитися швидко реагувати на потрясіння. Таким чином, адаптація до нових умов сприяє розвитку стартапів та створення нових способів стимулювання попиту та збуту.

Список використаних джерел:

1. Israel Ruiz-Salmón The fishing and seafood sector in the time of COVID-19: Considerations for local and global opportunities and responses. <https://doi.org/10.1016/j.coesh.2021.100286>
2. Дрогобицький А. Чому рибу купуватимуть онлайн. Режим доступу: https://biz.censor.net/columns/3294347/chomu_ribu_kupuvatimut_onlayin
3. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г. Конкурентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2019. Вип. 1. С. 204–211.
4. Vdovenko N. M., Sokol L. M. Applied basis of fish policy effect to public

food providing. Науковий Вісник Полісся. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 202–207.

5. Загуменний Д. О. Огляд рибного ринку України за 2020 рік. Режим доступу <https://cutt.ly/yHWSaQ1>

УДК 334-022.326.5

Вдовенко Н. М.,

д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Герасимчук В. В.,

к.б.н., Бюджетна установа «Методично-технологічний центр з аквакультури»

Хоменко В. О., магістр

Цимбалюк Я. В., магістр

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

КОНСУЛЬТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ВИКЛИКІВ

Аквакультура має відповідний потенціал до розвитку, і саме цим пояснюється постійний інтерес з боку бізнесу щодо нових біотехнологій, інновацій та запровадження вирощування нових об'єктів аквакультури. Фахівцями центру надаються рекомендації з культивування нетрадиційних об'єктів аквакультури, а саме нових видів риб, молюсків, ракоподібних тощо. У 2019 році відсоток таких консультацій становив 13 %, у 2020 році - 17,3 %, а в 2021 - 8,9 %.

Стабільний відсоток консультацій складає роз'яснення юридичних аспектів аквакультури: відповідно 15 %; 15,4 % та 7,2 %. Зменшення відсотку юридичних консультацій у 2021 році пояснюється не спрощенням правового поля або підвищенням рівня юридичної грамотності населення, а, скоріше, загальним зменшенням бізнес активності у поточному році. Цей фактор фахівці пов'язують із загальним станом української економіки, впливом карантинних заходів проти вірусу COVID-19 та іншими глобальними проблемами індустрії.

Також традиційно великий відсоток консультацій протягом останніх трьох років надавався нашими фахівцями у сфері орендних відносин в

аквакультурі. У 2019 році таких запитів було 13 %, у 2020 році - 15,4 %, а в 2021 році - 16,1 %. Збільшення кількості консультацій з питань оренди пояснюється правовою колізією законодавства щодо оренди гідротехнічних споруд водойм, що надаються для аквакультури та складністю процедур отримання в оренду водойм. До цього часу проблему не вирішено, тому інтерес бізнесу щодо роз'яснення порядку отримання в користування гідроспоруд буде значний. Роз'яснення аспектів державної підтримки аквакультури пояснюється, в першу чергу тим, що нещодавно законодавчо була закріплена можливість надання такої підтримки для суб'єктів аквакультури (крім підприємств державної форми власності). І хоча урядом кошти для аквакультури не були виділені, жвавий інтерес до цього питання очікувано буде лише зростати.

Послуги з придбання рибопосадкового матеріалу залишаються актуальними завжди. Таку інформацію центром було надано 4 % суб'єктам аквакультури у 2019 році, у 2020 році -1,9 %, а в 2021 році цей відсоток склав 7,1 %. Вже традиційно високий відсоток консультацій припадає на створення рециркуляційних ферм, або комбінування різних форм та напрямків аквакультури і оптимізації технологічних процесів. Українці розуміють необхідність запровадження інновацій та самоосвіти, але в Україні такі опції фактично відсутні як в державних структурах, так і в приватних. Рибогосподарська наука теж не в повній мірі залучена до цих процесів і не достатньо контактує з бізнесом. Всі ці процеси потребують запровадження нових підходів в організації співробітництва та комунікування.

Слід зауважити, що деякі проблеми уряду вдається вирішувати. Наприклад до недавнього часу проблемним питанням в аквакультурі було отримання дозволу на спецводокористування. У поточному році така проблема не виявлена. Жодної консультації з цього приводу не надано. На нашу думку це пояснюється просто – запровадженням Держводагенством електронного сервісу Е-дозвіл, за допомогою якого бізнес отримує дозволи в режимі on-line. Очевидно, що такий досвід необхідно активно запроваджувати і в інших процедурних моментах. Європейський досвід показує перспективність і

надзвичайну ефективність електронних державних сервісів, особливо у сферах: отримання дозвільних документів, збір статистики, запровадження систем дистанційного моніторингу, наприклад спостережності продукції аквакультури.

В 2021 році значно збільшилась кількість консультацій щодо боротьби із захворюванням об'єктів аквакультури. Якщо у 2019-2020 роках таких запитів було одиниці, то в поточному році таких консультацій було надано 5,4% (в тому числі і в інші країни). Пояснюється це просто: в Україні фактично відсутня система лікувально-профілактичних заходів направлених на зменшення захворюваності риби та інших гідробіонтів. В період динамічних кліматичних змін на планеті і необхідності адаптації до наслідків підвищення температурного режиму українська аквакультура матиме підвищені ризики ведення бізнесу, що в майбутньому негативно впливатиме на конкурентоздатність продукції і інвестиційну привабливість.

Незначний відсоток консультацій в поточному році був направлений на вдосконалення маркетингу вітчизняної аквакультури, виставкової діяльності, створення ланцюжків доданої вартості. Однозначно, цим напрямком необхідно приділяти більше уваги: проводити семінари, тренінги, роз'яснювальну роботу. Україні взагалі необхідно створити стратегію розвитку рибного господарства, зокрема аквакультури, в якій варто приділити розвитку рибопереробки, маркетингу, брендингу в контексті створення ланцюжків доданої вартості продукції аквакультури.

Значно зменшився інтерес бізнесу в консультаціях щодо обладнання, машин та механізмів, кормів, добрив, витратних матеріалів та інших виробничих затрат, що може свідчити про деякі кризові явища у сфері рибного господарства, які пов'язані з впливом карантину вірусу COVID-19 та впливом інших проблем галузі. Не додає оптимізму бізнесу і відсутність стратегії розвитку та дієвих механізмів державної підтримки аквакультури. Проблема аквакультури носить комплексний характер, тому і рішення проблем маю носити багаторівневий характер.

Кризою у сфері аквакультури можна пояснити і постійне зменшення об'ємів виробленої продукції за статистичними даними по формі 1А-риба (річна). У минулому році суб'єктами аквакультури було вирощено рекордно малий об'єм продукції - менше 17 тис. тонн риби.

Список використаних джерел:

1. Israel Ruiz-Salmón The fishing and seafood sector in the time of COVID-19: Considerations for local and global opportunities and responses. <https://doi.org/10.1016/j.coesh.2021.100286>

2. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г. Конкуренентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2019. Вип. 1. С. 204–211.

3. Vdovenko N. M., Sokol L. M. Applied basis of fish policy effect to public food providing. Науковий Вісник Полісся. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 202–207.

4. Загуменний Д. О. Огляд рибного ринку України за 2020 рік. Режим доступу <https://cutt.ly/yHWSaQ1>

5. Вдовенко Н., Михальчишина Л., Коробова Н., Коваль В., Дмитришин Р. Сталий конкурентоспроможний розвиток сільського та рибного господарства в умовах надзвичайних викликів для України. Theoretical Foundations in Economics and Management: [collective monograph]. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch. 2022. 872 p.

6. Dmytryshyn R., Sharilo Y., Vdovenko N., Kot T., Mykhalchyshyna L. Effect of the martial law for in developing branches in the national economy for the north of Ukraine. The newest problems of science and ways to solve them: Proceedings of the XXX International Scientific and Practical Conference. Helsinki, Finland. 2022. 284 p.

7. Вдовенко Н. М. Аграрний сектор економіки у контексті дії нормативно-правових методів регулювання. Економіка. Управління. Інновації. 2014. № 2.

8. Вдовенко Н. М. Теорія та практика державного регулювання розвитку аквакультури. Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 7. С. 117 – 120.

9. Kurmaiev P., Vdovenko N., Pavlenko M., Kolisnichenko P. Competitiveness of the agrarian sector: a comparative analysis of Poland and Ukraine. 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). Advances in Economics, Business and Management Research. 2019. Vol. 95. P. 235–238.

УДК 639.2/.3:316.485.26(470+571)(477)

Михальчишина Л. Г.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

НАСЛІДКИ ВІД ВОЄННОГО СТАНУ ДЛЯ ВОДНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Вода – це найпоширеніший природний ресурс, тому часто виникає хибна думка про невичерпність і загальнодоступність водних ресурсів. Проте це не так, адже придатної для споживання населенням і для функціонування більшості земних екосистем прісної води зовсім небагато, її частка у загальних водних запасах становить лише 2,53 %.

Дослідження свідчать, що у період 2031–2050 рр. зменшення водних ресурсів на півдні України може досягнути 60–70 %, а на півночі – мінус 30–40 %. Понад те – найменш забезпеченими водними ресурсами є Донбас, Криворіжжя, АР Крим та південні області України, де також зосереджені найбільші споживачі води (промисловість і сільське господарство). Наразі якраз ці регіони опинилися в зоні бойових дій та/або під контролем окупантів. Очевидно, що вже зараз війна, яку Росія розв'язала в Україні, безпосередньо зачіпає і питання водної безпеки нашої країни. У цьому контексті водна безпека трактується як розподіл води і водоемкої продукції, в якому не виникає загрози міжнародній стабільності, водних війн, водного тероризму тощо.

У контексті водної безпеки регіонів України, які опинилися в районі бойових дій через напад Росії, також варто згадати про проблеми із

водозабезпеченням у цих регіонах. Із численних джерел відомо про перебої із водопостачанням у багатьох громадах, які опинилися під тимчасовою окупацією або в зоні бойових дій. Зафіксовані факти обстрілів і потрапляння снарядів у водонасосні станції, водогони, каналізаційні очисні споруди, що призводить до аварій і позбавляє людей доступу до питної води.

Відсутність доступу до води – ще один фактор тиску на населення та порушення прав людини. Генеральна асамблея ООН визнає доступ до води одним із базових прав людини, а порушення таких прав, підлив об'єктів водопостачання та дамб, мінування берегів водосховищ, обстріли водогонів можуть трактуватися як водний тероризм. І це лише один із аспектів злочинів росіян проти цивільного населення в Україні.

Міжнародні дослідження зазначають, що війни, починаючи з Першої Світової, чимдалі більше впливають на екосистеми. Це пов'язано зі збільшенням потенціалу сучасної зброї, яка завдає більшої шкоди навколишньому середовищу. Як приклади називають розлив нафти у водні ресурси Кувейту під час Перської війни, або ж пошкодження каналізаційних ліній та очисних споруд в Ізраїлі під час війни у Лівані у 2006 р., що призвело до відкладання мулу у Середземному морі. Бойові дії можуть відбуватися на морських шляхах, або цілцю військових операцій може стати водна інфраструктура (водопровідні труби, очисні споруди, дамби тощо). Ці дії класифікуються як водний тероризм. Такі бойові дії зараз і відбуваються на території України. Обстрілюють водну інфраструктуру, замінують дамби, проводять воєнні операції на території Чорного та Азовського морів. Нині спомтерігаються значні втрати для довкілля та нанесло серйозної шкоди економіці й інфраструктурі.

Список викристаних джерел:

1. Вода як джерело життя чи зародок війни: як крадіжка води окупантами впливає на водозабезпеченість України і Криму. URL: <https://ecoaction.org.ua/voda-iaak-dzherelo-zhyttia.html>

2. Вдовенко Н. М., Шарило Ю. Є. Ризики й невизначеності у рибному господарстві та дії України у боротьбі з ННН-рибальством. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20. Ч. 1. С. 83–87.

3. Vdovenko N. M., Korobova N. M., Kurmaiev P. Yu., Pavlenko I. I. Formation of the organizational mechanism for fisheries regulation. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 3 (19). Р. 202–212.

4. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г. Конкурентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2019. Вип. 1. С. 204–211.

5. Kurmaiev P., Vdovenko N., Pavlenko M., Kolisnichenko P. Competitiveness of the agrarian sector: a comparative analysis of Poland and Ukraine. 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). Advances in Economics, Business and Management Research. 2019. Vol. 95. P. 235–238.

6. Залізко В. Д., Мартиненков В. І. Теоретико-методологічні аспекти формування стратегії розвитку сільських територій України. Академічний огляд. 2016. № 1 (44) С. 101–110.

7. Михальчишина Л. Г. Удосконалення управління розвитком просторових соціально-економічних систем. Формування ефективної системи управління та публічного адміністрування в умовах транзитивної економіки: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 21 вересня 2022 року: зб. наук. пр. Харків: Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова. 2022. 344 с.

Вдовенко Н. М.,

д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Коробова Л. І., магістр

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

Богуш А. С., магістр

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

УГОДА ПРО СУБСИДІЇ Є КРОКОМ ВПЕРЕД ДЛЯ БОРОТЬБИ З НАДМІРНИМ ВИЛОВОМ

Світова організація торгівлі завершила 20-річні переговори між державами-членами нещодавною угодою про субсидії СОТ.

Угода обмежить субсидії, які сприяють надмірному вилову риби, і сприятиме потенційним інвестиціям у блакитну економіку. Наразі в рибальство інвестується приблизно 22 мільярди доларів США у вигляді субсидій на рік, що розглядається як заохочення надмірного вилову риби та несталих методів рибальства. Чотири п'ятих цього фінансування виділяється на комерційне рибальство і лише 19% припадає на кустарне, дрібномасштабне, рибальство.

Угода СОТ є важливим визнанням того, що ці субсидії є шкідливими та сприяють надмірному вилову риби, руйнуванню навколишнього середовища та сприяють зникненню дрібномасштабного рибальства. Угода не повністю забороняє субсидії для рибальства, але головним чином робить наголос на необхідності регулюванні незаконного, нерегульованого та незареєстрованого (ННН) рибальства, обмеженні надмірної експлуатації рибних запасів і підвищенні прозорості в галузі рибальства.

Неурядові організації, які були рішучими прибічниками реформи субсидій рибальству, визначили, що підвищення прозорості та доступу до даних, яке стане результатом цієї угоди, є важливим для підвищення соціальної справедливості та збереження моря. НУО BLOOM

(<https://www.bloomassociation.org/en/about-us/pourquoi-le-nom-de-bloom/>)

розкритикувала угоду за відсутність прямої заборони субсидій, однак вона зазначає, що субсидії, які заохочують надмірну експлуатацію рибних запасів, найбільше лобіюються державами-членами.

У своїй промові, оголошуючи угоду, генеральний директор СОТ ОконjoIweala зазначила, що угода є відправною точкою для майбутніх переговорів щодо управління надмірним виловом риби та вивільнить кошти для інвестицій у блакитну економіку. Ці інвестиції включатимуть природний туризм, стале рибальство та аквакультуру, морське судноплавство, біотехнології, відновлювані джерела енергії та дослідження морського дна. Угода є видатним кроком для міжнародного співробітництва у сфері сталого розвитку та управління рибальством.

Список використаних джерел:

1. Шарило Ю., Вдовенко Н., Герасимчук В., Федоренко М., Коваленко Б., Домбровська Т. Регулювання ринку кормів для риб в системі галузевого розвитку з урахуванням потреб конкурентоспроможного глобального економічного середовища. *Theoretical Foundations in Economics and Management: [collective monograph]*. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch. 2022. 872 p.

2. Публікація 14 09 (EUROFISH Magazine 4 / 2022; p.6)

3. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г. Конкурентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. *Біоекономіка і аграрний бізнес*. 2019. Вип. 1. С. 204–211.

4. Vdovenko N. M., Sokol L. M. Applied basis of fish policy effect to public food providing. *Науковий Вісник Полісся*. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 202–207.

5. Вдовенко Н. М., Варшавська Н. Г., Гечбаія Б. Н., Михальчишина Л. Г., Павленко М. М., Шарило Ю. Є., Шепелєв С. С. Конкурентоспроможність рибного господарства України в нових умовах функціонування національної

економіки [колективна монографія]. Харків: Глобус, 2020. С. 328.

6. Вдовенко Н. М. Аграрний сектор економіки у контексті дії нормативно-правових методів регулювання. Економіка. Управління. Інновації. 2014. № 2.

7. Фіщук Н. Ю., Михальчишина Л. Г. Діагностика банкрутства у системі антикризового моніторингу на підприємствах АПК. Інфраструктура ринку. 2018. № 24. С. 278–285.

УДК 636.2/.3(477)

Балабайка В. А.,

студентка

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ АКВАКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Аквакультура в наш час є надзвичайно перспективним сектором. Для розвитку будь-якої галузі важливі видимі резони та переваги. У випадку української аквакультури таких не бракує. Насамперед, зростання попиту на рибу в Україні. Доступна за цінами й безпечна вітчизняна продукція має всі шанси знайти свого покупця. Українці споживають дедалі більше риби однак у 2020 р. середній показник становив 15 кг на людину, тоді як ООН та ВООЗ рекомендують мінімум 20 кг, а середня цифра у 2020 р. у світі – 21,2 кг. Зростання попиту на рибу є загальносвітовим трендом. Водночас промисловий вилов стабілізувався і навіть десь зменшується, до нього застосовують різні обмеження. Тож збільшується потреба саме в продукції аквакультури, а риба стає цінним експортним товаром. Сьогодні на полицях українських магазинів 85 % становить імпортна рибна продукція і лише 15 % – вітчизняного виробництва. Такий стан справ загрожує продуктивній безпеці країни в цій галузі. У всьому світі виробники риби і рибної продукції йдуть від промислового вилову «дикої» риби і концентруються на її вирощуванні на фермах. Згідно з даними ФАО, за останні роки виробництво «фермерської» риби виросло 34 в 3 рази – до 78,9 млн тонн. З них більше половини (53%)

вирощується у внутрішніх водоймах (так звана аквакультура), а решта 47% – в морях (марікультура). Зрозуміло, що успіх української аквакультури залежить від сприятливих експортних умов, залучення інвестицій та доступу до кредитів, державної політики — однак найперше від самих підприємців. У секторі аквакультури працюють нині понад 4,5 тисячі підприємств, які торік сукупно виробили 18,5 тисячі тонн продукції. Деякі з них було представлено на форумі «Aquaculture Business Ukraine 2021». Неодноразово лунали заклики до об'єднання виробників у потужні асоціації, які би могли лобювати інтереси галузі. Разом із тим приклади свідчать, що успішний бізнес можна робити навіть всупереч теперішнім обставинам внутрішнього потенціалу, для цього є принаймні два сприятливих фактори. Україна має прописану в Угоді про асоціацію зону вільної торгівлі з Європейським Союзом – найбільшим імпортером риби в світі. Тож українську рибу та морепродукти можна продавати до ЄС без митних зборів. Українській аквакультурі необхідне сучасне законодавство та належні регуляторні норми, а також державна підтримка. Орієнтиром може бути Європейський Союз, фермери якого отримують серйозну допомогу з різних джерел. Загалом, на фінансовий період 2021–2027 рр на підтримку рибальства та аквакультури у бюджеті Євросоюзу передбачено понад 6 млрд євро. А є ще бюджети держав-членів.

Ознайомившись із досвідом країн-лідерів та сподіваннями і прагненнями наших фахівців, Україна повинна будувати систему нормативно-дозвільних документів для рибницької діяльності, оренди водойм для риборозведення та контролю за їх використанням. Також необхідно ліквідувати непомірно високі орендні ставки за землі водного фонду, які встановлюють місцеві ради.

Список використаних джерел:

1. URL: ep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/3371/1/Suchasni%20tend.pdf
2. URL: <https://cutt.ly/jHWZDok>
3. URL: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/3371>
4. Сучасна аквакультура: від теорії до практики. Практичний посібник. [Шарило Ю. Є., Вдовенко Н. М., Федоренко М. О. та ін.]. К.: ПростоБук. 2016. 119 с.

5. Vdovenko N. M., Sokol L. M. Applied basis of fish policy effect to public food providing. Науковий Вісник Полісся. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 202–207.

6. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г. Конкурентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2019. Вип. 1. С. 204–211.

7. Кваша С. М., Вдовенко Н. М. Наукові засади державного регулювання розвитку аквакультури штучних водойм. Економіка та держава. 2011. № 11. С. 12–16.

УДК 338.4

Федоренко М. О.,

Перший заступник директора

Бюджетна установа «Методично-технологічний центр з аквакультури»

м. Київ

Глушко О. А., *магістр*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

Хомин Д. Я., *магістр*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

Даневич Д. І., *магістр*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

Кінщак Д. А.,

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

РОЗВИТОК ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Важливим сучасним напрямком досліджень є аквакультура, зокрема рибництво. Різке зменшення продукції рибальства та зростання попиту на рибні

продукти підштовхнули різке зростання аквакультури в усьому світі. Ефективні методи управління в індустрії аквакультури, яка швидко змінюється, вимагають міждисциплінарного підходу до вивчення феномену, вирішення проблем, що виникають, і надання рекомендацій щодо сталого розвитку. У статті коротко описано технологічні розробки в аквакультурі та обговорено відкриті проблеми та напрямки досліджень моделювання економічного середовища в цій галузі.

Сучасне виробництво риби все більше базується на фермах. Морське фермерство та вирощування риби в штучних закритих приміщеннях, відоме як вертикальне фермерство, розвивається неймовірно швидко (Invergowrie 2019). У 2014 році виробництво вирощеної риби перевищило обсяги виловленої риби. Крім риби, аквакультура виробляє значну кількість водних рослин. Світове виробництво риби та водних рослин в аквакультурі досягло 101,1 мільйона тонн у 2014 році на загальну суму 165,8 млрд. дол. США (FAO, 2016).

Вирощена на фермах продукція становить зростаючу частку міжнародної торгівлі рибою. Сектор аквакультури зробив значний вплив у всіх регіонах, постачаючи на місцеві та міжнародні ринки поживні та привабливі продукти. Розведення риби є дуже ефективним способом виробництва тваринного білка: 100 кілограмів рибного корму можуть генерувати виробництво до 15 разів більшого обсягу протеїну, ніж еквівалентні обсяги кормів, яких згодовують ВРХ. Крім того, вирощування риби все менше залежить від природних циклів і пори року. Стрімка експансія аквакультури суттєво сприяла збільшенню споживання риби. Креветки, лосось, тилапія, коропові і сомоподібні в даний час здебільшого вирощуються на фермах, а не виловлюються в природі, що знижує ціни на них і збільшує диверсифікацію продукції. Майбутній попит на продукцію рибного господарства спричинить зростання виробництва аквакультури, яке, як очікується, зросте на 40% у наступне десятиліття. Майбутнє зростання виробництва та споживання риби в основному відбуватиметься за рахунок аквакультури.

Аквакультура залишатиметься одним із найшвидше зростаючих секторів виробництва продуктів тваринництва завдяки диверсифікації видів, виходу у

нові сфери та впровадженню інноваційних ресурсозберігаючих технологій у рибництві. Ефективні управлінські рішення в цій галузі, що швидко змінюється, вимагають нових рекомендацій на основі даних, підкріплених науковим міждисциплінарним підходом і передовим моделюванням. Фермерам потрібні прості та ефективні рекомендації для полегшеного пошуку зв'язків між циклами поживних речовин і утриманням видів, що вирощуються (Hasan&New 2013). Краще розуміння цих процесів є ключовим для практики сталого ведення рибництва та зниження пов'язаних з цим витрат.

Зростання економіки аквакультури багато в чому визначається інноваціями. Риба - продукт що швидко псується. Постійний технологічний розвиток технологій збереження, консервування та обробки риби, таких як теплова обробка, пакування та зберігання, призводить до посилення ринкової конкуренції та диверсифікації продукції. Технології вирощування, переробки та транспортування риби суттєво відрізняються залежно від регіону та країни. Понад дві третини виробленої риби споживається в замороженому та обробленому вигляді в Європі та Північній Америці, на відміну від Азії, де в основному продається жива риба. свіжої або охолодженої риби, 12 % в'яленої, солоної або копченої риби, 13 % консервованої риби та 30 % замороженої риби (FAO 2016). Давайте коротко розглянемо проблеми, пов'язані з транспортуванням продукції аквакультури. Перевезення живої риби варіюється від простого транспортування риби в поліетиленових пакетах, насичених киснем, до спеціально розроблених складних вантажівок, які регулюють температуру, кисень і забезпечують рециркуляцію/очищення води. Останні інновації в охолодженні та виробництві льоду сприяють зростанню поширення свіжої риби та зниженню пов'язаних з цим витрат. Однак менш розвинені країни не мають достатньої інфраструктури, такої як надійне електропостачання, питна вода, дороги, льодогенератори, холодильні системи, транспортні та складські приміщення. У розвинених країнах маркетинг і транспортування живої риби підлягають суворим санітарним нормам і стандартам якості.

Аутсорсинг переробки риби також є важливим фактором, який слід уважно оцінити та розглянути. Наприклад, заморожена риба з ринків Європи та Північної Америки відправляється до Китаю, Індії, В'єтнаму та інших азійських країн для філетування та пакування, а потім повторно імпортується вже у переробленому вигляді. Подальший аутсорсинг виробництва в країни, що розвиваються, стримується санітарними нормами, зростанням вартості робочої сили та транспортних витрат. Ці фактори спричиняють зростання цін на рибу та зміни практики дистрибуції та переробки.

Список викристаних джерел:

1. Anita, S. (2000). *Analysis and Control of Age-Dependent Population Dynamics*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.
2. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г. Конкуренція спроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. *Біоекономіка і аграрний бізнес*. 2019. Вип. 1. С. 204–211.
3. Asche, F. Bjørndal T. (2011). *The Economics of Salmon Aquaculture*. Second Edition, Wiley-Blackwell, Chichester.
4. Hritonenko, N., Yatsenko, Y. (2007). The structure of optimal time- and age-dependent harvesting in the Lotka-McKendrick population model, *Mathematical Biosciences*, 208, 48-62.
5. Poppick L. (2018). *The Future of Fish Farming May Be Indoors*, *Scientific American*, 09/17/2018, <https://www.scientificamerican.com/article/the-future-of-fish-farming-may-be-indoors/>
6. Vdovenko N. M., Sokol L. M. Applied basis of fish policy effect to public food providing. *Науковий Вісник Полісся*. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 202–207.
7. Hritonenko, N., Yatsenko, Y. (2013). *Mathematical Modeling in Economics, Ecology and the Environment*. Second Edition, Springer, New York.
8. Сучасна аквакультура: від теорії до практики. Практичний посібник. Шарило Ю. Є., Вдовенко Н. М., Федоренко М. О. та ін.]. К.: ПростоБук. 2016. 119 с.

9. Bjørndal, T., Tusvik, A. (2019), Economic analysis of land based farming of salmon, *Aquaculture Economics & Management*, 23, 449-475.
10. FAO (2016). *The State of World Fisheries and Aquaculture 2016. Contributing to food security and nutrition for all.* Rome, Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), 200 pp.
11. Guttormsen, A. (2008). Faustmann goes to the sea: optimal rotation in aquaculture, *Marine Resource Economics* 23, 401-410.
12. Hasan, M.R., New, M.B., eds. (2013). *On-farm feeding and feed management in aquaculture.*
13. FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper No. 583. Rome, FAO, www.fao.org/docrep/019/i3481e/i3481e00.h
14. Вдовенко Н. М., Шарило Ю. Є. Ризики й невизначеності у рибному господарстві та дії України у боротьбі з ННН-рибальством. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20. Ч. 1. С. 83–87.
15. Hritonenko, N., Yatsenko, Y. (2012). Bang-bang, impulse, and sustainable harvesting in age structured populations, *Journal of Biological Systems*, 20, 133-153.
16. Шарило Ю., Вдовенко Н., Герасимчук В., Федоренко М., Коваленко Б., Домбровська Т. Регулювання ринку кормів для риб в системі галузевого розвитку з урахуванням потреб конкурентоспроможного глобального економічного середовища. *Theoretical Foundations in Economics and Management: [collective monograph]*. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch. 2022. 872 p.
17. Iannelli, M., Milner, F. (2017). *The Basic Approach to Age-Structured Population Dynamics: Models, Methods and Numerics*, Springer, Dordrecht.
18. Invergowrie (2019). *New way to make vertical farming stack up*, *The Economist*, 08/31/2019, p.12, 60-61.

Дудник О. Л.,

студент

Герасименко Н. А.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ПОДАТКОВІ ЗМІНИ ДЛЯ ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА - 2022

Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень», який ще називають «ресурсним», введені податкові зміни, які вступили в дію з 1 січня 2022 року та передбачають, що усі суб'єкти господарювання, які розводять свійську птицю, більше не можуть перебувати на спрощеній системі оподаткування 4 групи. На думку фахівців аграрної галузі, реалізація закону призведе до наступних негативних наслідків:

По-перше, це збільшення частки тіньового виробництва, використання готівки в розрахунках для зниження бази оподаткування податком на прибуток.

По-друге, це позбавить галузь птахівництва її інвестиційної привабливості, мало хто буде надалі вкладати кошти в його модернізацію та розширення.

По-третє, ускладнення адміністрування податків, оскільки значна частина підприємств галузі має в структурі виробництва і рослинництво, і інші види тваринництва (скотарство, свинарство), які залишаються оподатковуватись єдиним податком.

По-четверте, вітчизняна продукція птахівництва втратить конкурентоздатність на зовнішніх ринках, їй буде складно конкурувати з іншими країнами, які мають пряму або непряму підтримку своїх виробників.

Негативні наслідки від дії закону відчують не лише виробники, а й всі споживачі, адже птиця — найпопулярніше м'ясо серед українців, яке більше не буде таким доступним у ціні.

Крім того, втратять місцеві бюджети, бо значна частина податків буде перенаправлена в центральний бюджет країни. Але й центральний бюджет мало що виграє — туди за законом має поступати податок на прибуток, але прибуткового бізнесу в Україні стає все менше, особливо в умовах воєнної агресії Росії.

Враховуючи те, що за даними Держкомстату України птахівництво було збиткове протягом останніх трьох років, прогнозовано що платежі з податку на прибуток будуть значно менші, ніж птахівники платили б єдиний податок 4 групи.

Найбільше від урядового закону постраждають малі і середні підприємці галузі птахівництва. Саме малі та невеликі підприємства галузі, які не такі ефективні в плані адміністрування податків, маючи землю в обробітку, будуть відмовлятися від постійно дотаційного птахівництва на користь ведення рослинництва. Наслідком цього буде скорочення робочих місць в сільській місцевості та зменшення виробництва продукції птахівництва, що неодмінно призведе до росту цін на неї для кінцевих споживачів.

Отже, позбавлення птахівництва можливості перебувати на єдиному податку несе значні ризики повернення галузі на десятиліття назад, коли було засилля імпортової продукції та практично відсутній експорт.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://agropolit.com/news/23203-ptahivnitstvo-rizikuye-pereyti-u-tincherez-podatkoviy-tisk>
2. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1963092-u-vidpovid-na-podatkoviy-tisk-vladi-ukrayinski-virobniki-myasa-ptitsi-pereydut-u-tin-asotsiatsiya>
3. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/ukraina-rizikue-vtratiti-galuz-ptahivnictva-cerez-podatkovi-iniciativi-vladi>

Красножон Р. С.,

студент

Наконечна К. В.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В АКВАКУЛЬТУРІ

Генеральна асамблея ООН проголосила 2022 рік Міжнародним роком кустарного рибальства і аквакультури. Ця ініціатива має привернути увагу світової громадськості до внеску працівників дрібних підприємств рибного господарства в забезпечення продовольчої безпеки, ліквідацію злиднів та стале використання природних ресурсів, і тим самим домогтися глобального розуміння їхньої важливої ролі і активізації їхньої підтримки [1, с. 27-28].

Проблема насичення внутрішнього ринку вітчизняною якісною і безпечною рибною продукцією, ще й за доступними цінами, може бути вирішена шляхом стимулювання фермерських господарств здійснювати діяльність у сфері аквакультури. Особливо це стосується виробництва органічної рибної продукції, попит на яку постійно зростає не тільки в Україні, а й у світі [1, с. 28].

Сучасне органічне виробництво є досить перспективним напрямом аграрного сектору, і зокрема аквакультури в Україні. На законодавчому рівні закріплення змісту так званої «органіки» відбулося з прийняттям у 2013 році Закону України № 2496-VIII «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». З метою визначення вимог до організації виробництва органічної продукції і підвищення її конкурентоспроможності на ринках збуту, у липні 2018 року було прийнято Закон № 2496-VIII «Про основні принципи та вимоги до органічного

виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Законом визначено, що органічна аквакультура - це органічне виробництво, пов'язане із штучним розведенням, утриманням та вирощуванням об'єктів аквакультури відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції [2].

Також на законодавчому рівні встановлені вимоги до органічної аквакультури, а більш детальні правила органічного виробництва та обігу органічної продукції, у т.ч. і продукції аквакультури, закріплені у відповідному Порядку, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 р. № 970.

Однак здійснення органічної аквакультури сьогодні є досить проблематичним у зв'язку із забрудненням значної частини водних об'єктів в Україні, необхідністю створення водних систем, які мають запобігати потраплянню забруднюючих речовин, що зумовлює обов'язок виробників робити капітальні вкладення у водний об'єкт, призначений для ведення органічної аквакультури, а отже тягне для них додаткові витрати. Зазначене вимагає відповідної фінансової підтримки органічних виробників з боку держави на етапі створення і розвитку органічного виробництва продукції аквакультури. На жаль, держава практично не заохочує розвиток вказаного виду діяльності.

Таким чином, українське аграрне законодавство про органічну аквакультуру має бути спрямоване на забезпечення державної підтримки суб'єктів господарювання, які здійснюють вказаний вид діяльності.

Список використаних джерел:

1. Гафурова О. В. Законодавство про органічну аквакультуру: деякі проблеми реалізації. Право. Людина. Довкілля. 2020. Том 11. №1. С. 27-35.
2. Маркевич Л. С. Законодавче регулювання обліку органічного виробництва в Україні. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2021. № 2. С. 212-224.

2. Вдовенко Н. М. Теорія та практика державного регулювання розвитку аквакультури. Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 7. С. 117 – 120.

3. Вдовенко Н. М. Нормативно-правове регулювання господарської діяльності у сфері аквакультури. Економічний форум. 2014. № 4. С. 4– 12.

4. Залізко В. Д., Мартиненков В. І. Теоретико-методологічні аспекти формування стратегії розвитку сільських територій України. Академічний огляд. 2016. № 1 (44) С. 101–110.

УДК 339.13:664.955(477+100)

Лісник Т. С.,

студентка

Михальчишина Л. Г.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

РИНОК ОСЕТРОВОЇ ІКРИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ікра риб – особливий харчовий продукт зі значною кількістю нутрієнтів, що забезпечують зміцнення імунітету організму людини. Ікра містить значну кількість повноцінного білку; одна порція (25 грам) може забезпечити половину добової потреби організму в білку. Цей унікальний продукт містить вітаміни А, В12, В6, D та багато інших, мікро- і макроелементами (кальцій, фосфор, залізо тощо) [1].

Осетрові — вимираючий вид у дикій природі, їхня кількість різко знизилася через браконьєрство, нелегальну торгівлю та зведення гребель, що не дозволяють рибі підніматися вгору руслом у період нересту. Тому осетрові є охоронним видом із відповідними заборонами на вилов. З іншого боку, за міжнародним регулюванням ікрою вважається лише ікра осетрових, вона ж

чорна. Решта — її «замінники», включаючи червону ікру лососевих риб. Це сформувало ореол неймовірної престижності ікри як продукту, який можна собі дозволити лише з найважливіших приводів [2].

За оцінкою фахівців, ємність світового ринку осетрової ікри сягає 1000 тонн на рік, проте легальний оборот не перевищує 350-370 тонн на рік. Донедавна на світовому ринку осетрової ікри провідні позиції займали російські виробники. Проте, починаючи з 2017 р., Російська Федерація поступилася світовим лідерством з виробництва ікри. Ринок ікри Азіатсько-Тихоокеанського регіону наразі домінує на світовому ринку, де найбільша частка припадає на Китай. Споживачі з пересторогою відносяться до китайської осетрової ікри. Основна проблема з реалізацією ікри з Китаю полягає в тому, що споживачі здебільшого асоціюють китайські бренди із дешевими підробками. Недодачу, країна відома міжнародними інцидентами через небезпечні та фальсифіковані харчові продукти [1].

Україна за 11 місяців 2020 року імпортувала 7,2 т ікри осетрових риб (чорної ікри). Це лише офіційна статистика, але до нас потрапляє приблизно така ж кількість ікри незаконним шляхом. Це свідчить про те, що ємність українського ринку досить велика. В останні 5 років напрямок потоків чорної ікри суттєво змінився. Якщо раніше в Україні домінувала ікра, завезена з країни-агресора, то зараз основний імпорт йде з Китаю. За минулий рік ця країна експортувала понад 100 тонн ікри [3]. Також активно розвивається фермерство з розведення осетрових заради ікри та м'яса. Цей рух почався в 2000-х, лідируючу позицію в ньому займає Китай, на нього припадає 86 % глобального виробництва цих продуктів [2].

В Україні ніша промислового розведення осетрових і виробництва ікри все ще слабо розвинена, але в галузі є першопрохідці. Очікується, що з розвитком споживання українські виробники осетрових ікри також займуть значну нішу на нашому ринку.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук М. Є., Хартій М. В. Світові тенденції розвитку ринку

ікр'яних товарів. Ефективна економіка. 2022. № 2.

2. URL: <https://focus.ua/uk/lifestyle/501461-chernaya-ikra-kak-pravilno-vybirat-i-poedat-etot-delikates>

3. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/urij-aremenko-v-ukrainu-potraplae-blizko-7-tonn-nelegalnoi-cornoj-ikri>

4. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г. Конкурентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2019. Вип. 1. С. 204–211.

УДК 502:338.432:316.485.26(477)

Медвідь Г. С.,

студентка

Вдовенко Н. М.

д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

Однією з найбільш чутливих сфер для кожної людини є екологія. Вона безпосередньо впливає на наше здоров'я та якість життя. Глобальний екологічний стан погіршується, тому багато зусиль світової спільноти спрямовано на збереження та покращення екологічної ситуації. Зокрема, значна увага приділяється моніторингу стану довкілля. Міжнародна спільнота визначає відкриті дані з моніторингу довкілля як пріоритетні набори для оприлюднення державою, адже це сприяє: розумінню громадянами стану довкілля, в якому вони живуть, працюють та відпочивають; ефективному

державному плануванню управління природоохоронною сферою; кращому громадському контролю; зміні ставлення та поведінки мешканців на побутовому рівні.

Сільське господарство України є однією з найважливіших галузей економіки. Воно забезпечує 8,2 % валової доданої вартості, тут зайнято понад 3 млн населення, використовується основних засобів вартістю понад 100 млрд грн, функціонують майже 56,5 тисяч господарюючих суб'єктів, що використовують 21,6 млн га сільськогосподарських угідь.

Аграрний сектор економіки за рівнем негативного впливу на довкілля нині можна порівняти з екологічно небезпечними промисловими галузями (внесок агропромислового комплексу у забруднення і деградацію довкілля становить у середньому 35-40 %, у тому числі, земельних ресурсів – понад 50 %, поверхневих водойм – 40-45 %, ґрунтових вод – до 30 %). Практика незбалансованого ведення сільського господарства є несприятливою для довкілля [1].

Сільське господарство України – найбільш природомістка галузь, що має могутній природно-ресурсний потенціал. який включає 41,84 млн. гектарів сільськогосподарських угідь (69,3 % території України), в тому числі 33,19 млн. гектарів ріллі (55 %), 7,63 млн гектарів природних кормових угідь – сіножатей і пасовищ (12,6 %).

У сільськогосподарському виробництві щороку використовується понад 10,9 млрд. куб. метрів води, або 36,4 % її загального споживання. В розрахунку на одного мешканця припадає 0,82 гектара сільськогосподарських угідь, у тому числі 0,65 гектара ріллі, тоді як у середньому по Європі ці показники становлять відповідно 0,44 і 0,25 гектара. Розораність сільськогосподарських угідь досягла 72 %, а в ряді регіонів перевищує 88 %. Якщо Україна в Європі займає 5,7 відсотка території, то її сільськогосподарські угіддя – 18,9 відсотка, а рілля – 26,9 відсотка. Ефективність використання земель в Україні значно нижча, ніж у середньому по Європі [2].

На даний момент в Україні виникає досить велика загроза для

навколишнього середовища та планових посівів. Землі в Україні в наслідок війни зазнають великої шкоди на це впливають масштабні пожежі та бойові дії російської федерації на території України що може в подальшому призвести до голоду багатьох країн, оскільки Україна є експортером для багатьох країн таких продуктів як м'ясо, зерно, соняшникова олія, мед та інше. Це дуже глобальна та велика проблема для всього людства, яку потрібно вирішувати досить швидко, щоб в подальшому запобігти дефіциту багатьох продуктів для населення не однієї країни.

Список використаних джерел:

1. Екологізація секторів економіки: сільське господарство. URL: <http://www.ecoleague.net/pro-vel/tematychni-napriamy-diialnosti/ekolohizatsiia-sektoriv-ekonomiky/silske-hospodarstvo>.
2. Охорона водного середовища. URL:<http://urokof.net/?id=NzQ0>.
3. Вдовенко Н. М., Варшавська Н. Г., Гечбаія Б. Н., Михальчишина Л. Г., Павленко М. М., Шарило Ю. Є., Шепелєв С. С. Конкуреноспроможність рибного господарства України в нових умовах функціонування національної економіки [колективна монографія]. Харків: Глобус, 2020. С. 328.
4. Вдовенко Н. М., Кукса І. М., Ільїн В. Ю., Сахацький М. М. Інноваційна стратегія формування безпекової системи управління інноваційним розвитком агропродовольчої сфери в умовах діджиталізації. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 5 (252). С. 26–33.
5. Ложачевська О. М., Вдовенко Н. М., Родченко С. С., Ігнатюк В. В. Управління системою адаптивного стратегічного планування інноваційно орієнтованого конкурентоспроможного підприємства в умовах глобалізації та COVID-19. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 1 (248). С. 53–60.
6. Талавиря М. П., Газуда М. В., Газуда Л. М. Розвиток сільських територій в Європейському Союзі: [колективна монографія]. Ужгород. Сабов. 2022. 504 с.

Цимбалюк Я. В.,

студентка

Коробова Н. М.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

З часів проголошення незалежності України аграрний сектор вперше зазнав таких труднощів в посівній компанії. Це сталося через військову агресію з боку російської федерації. Список проблем досить великий: дефіцит посівних площ, нестача обігових коштів, відсутність робочих рук, і т. д. Такі труднощі становлять загрозу продовольчій безпеці не тільки України, а й світу в цілому. За деякими позиціями (кукурудза, ячмінь) Україна входить до п'ятірки найбільших експортерів.

Можна виділити основні напрямки допомоги українським аграріям з боку держави в економічній сфері, а саме пільгове кредитування та зменшення податкового навантаження.

Державна підтримка тепер надається і з метою фінансування суб'єктів підприємництва – сільськогосподарських товаровиробників для провадження сільськогосподарської діяльності на період воєнного стану та протягом шести місяців після його припинення чи скасування. Строк дії гарантії – один рік.

За даними Мінагро, станом на 21 квітня банками вже видано 3070 кредитів на 8,84 млрд. грн., а основна частина цієї суми була залучена за програмою портфельних гарантій – 7,15 млрд. грн. Трійка областей-лідерів із залучення кредитів за останній місяць залишається незмінною: Кіровоградська

(1,47 млрд. грн.), Вінницька (1,31 млрд. грн.), Дніпропетровська (1,2 млрд. грн.).

Також були внесені зміни до державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» (постанова КМУ №274 від 12.03.2022) з розширенням можливостей підтримки суб'єктів підприємництва – сільськогосподарських товаровиробників.

За період з 21 лютого по 11 квітня 2022 року у межах державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» видано 1391 кредит на загальну суму 3,95 млрд. грн.

В свою чергу, серед податкових змін слід виділити прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2120-IX, одним з пунктів якого є можливість переходу на спрощену систему оподаткування (єдиний податок 3 групи) за ставкою 2%.

До завершення війни урядом будуть прийняті й інші законодавчі зміни, спрямовані на покращення ситуації в аграрному секторі економіки України, адже стабільна робота сільського господарства є важливою складовою для відновлення економіки нашої держави в післявоєнний період. Маємо надію, що створений алгоритм підтримки сільськогосподарського сектору з боку держави буде максимально ефективним та надасть можливість забезпечити попит не тільки внутрішнього, а і зовнішнього ринку.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 19.05.2022);

https://mof.gov.ua/uk/news/zmini_do_programi_dostupni_kreditu_5-7-9_pidtrimka_posivnoi_kampanii_ta_aktivatsiia_pidpriemnitstva-3374?fbclid=IwAR0BO

45fgo9u1647cpSGMmHN_kW4YiTKY8s1_WxlZobgr79BPMJJTHPU-0U

2. Вдовенко Н. М., Варшавська Н. Г., Гечбаия Б. Н., Михальчишина Л. Г., Павленко М. М., Шарило Ю. Є., Шепелєв С. С. Конкурентоспроможність рибного господарства України в нових умовах функціонування національної економіки [колективна монографія]. Харків: Глобус, 2020. С. 328.

3. Шарило Ю., Вдовенко Н., Герасимчук В., Федоренко М., Коваленко Б., Домбровська Т. Регулювання ринку кормів для риб в системі галузевого розвитку з урахуванням потреб конкурентоспроможного глобального економічного середовища. Theoretical Foundations in Economics and Management: [collective monograph]. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch. 2022. 872 p.

4. Вдовенко Н. М., Кукса І. М., Ільїн В. Ю., Сахацький М. М. Інноваційна стратегія формування безпекової системи управління інноваційним розвитком агропродовольчої сфери в умовах діджиталізації. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 5 (252). С. 26–33.

5. Bohach L. V. Organizational and economic aspects of regulation of the mechanism of rational use of land recourses agricultural enterprises. Research, advanced technologies, innovations, Prague-Brno-Kyiv, 2017. P. 39–48.

УДК 636.3:631.589.2

Бурдун Д. С.,

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

АКВАПОНІКА: СУТНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ

Компанії й уряди багатьох країн досліджують нові можливості скорочення витрат та зменшення навантаження на довкілля. Однією з них є поєднання гідропонічного вирощування рослин з вирощуванням риби.

Аквапоніка – це інноваційна технологія, що є гібридним поєднанням аквакультури (тобто технологічної системи штучного розведення риби та/або водних тварин) з гідропонікою (безсубстратною технологічною системою вирощування культурних рослин у водній середовищі). Внаслідок такого гібридного поєднання утворюється нова симбіотична система, яка є одночасно як середою для отримання продукції аквакультури, так і плодоовочевої продукції. Суть аквапоніки полягає у взаємовигідному співфункціонуванні цих двох систем, за рахунок чого шкірна з них отримує свої переваги. Наприклад, компанія «Upward Farms» (США) поєднує вертикальне землеробство з вирощуванням риби, виробляючи у замкненому просторі мікрозелень та смугастого окуня. Вони створюють симбіотичні середовища без ґрунту, в яких рослини очищають воду, а вода, багата поживними речовинами від вирощування риби, забезпечує природне добриво для рослин.

Ідея полягає у створенні високостійких середовищ для підвищення стійкості та кращого харчування. І це подвійна перемога по прибутку, оскільки зелень та риба є комерційно успішними харчовими продуктами.

Головними перевагами аквапоніки є: висока екологічна чистота виробництва продукції, оскільки пестицидне навантаження та застосування агрохімікатів у системі мінімальні; отримання одразу кількох видів продукції і рослинницької й рибної; висока екологічна ефективність використання води; ефективне використання земельної площі; висока продуктивність як аквакультури, так і гідропоніки; риба, вирощена у закритій штучній системі, характеризується високими показниками токсико-екологічної безпеки, оскільки не містить патогенів та паразитів, небезпечних для людини; вирощування риби та інших водних організмів здійснюється під суворим санітарно-гігієнічним контролем і повністю виключає застосування гормональних препаратів та антибіотиків; покращені показники ергономіки, підвищення ефективності праці.

В цілому аквапоніка є досить цікавою та перспективною технологією, проте вона потребує подальшого вивчення та розробки обґрунтованих рекомендацій та принципів виробництва продукції в системі, тому на сьогодні

вона мало поширена у виробництві.

У ФАО аквапоніку вважають чи не однією з найперспективніших технологій вирощування сільськогосподарських культур у закритому ґрунті для країн Близького Сходу та Африки, які мають дуже посушливі кліматичні умови поряд із значним дефіцитом якісної прісної води для задоволення потреб житлово-комунального та водогосподарського комплексу.

Список використаних джерел:

1. Короп, лосось, молюски та інші – аквакультура завойовує продовольчий ринок. Режим доступу: <https://cutt.ly/4HWXIG7>

2. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г. Конкуренентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2019. Вип. 1. С. 204–211.

3. Кваша С. М., Вдовенко Н. М. Наукові засади державного регулювання розвитку аквакультури штучних водойм. Економіка та держава. 2011. № 11. С. 12–16.

4. Вдовенко Н. М., Коробова Н. М. Парадигмальний погляд на розвиток системи сталого водокористування в умовах інтеграційних процесів. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2018. № 4 (16). С. 69–76.

5. Фіщук Н. Ю., Михальчишина Л. Г. Формування конкурентних переваг в аграрному секторі економіки. *Annali d'Italia*. 2020. № 10. Vol. 4. С. 36–49. Режим доступу: <https://cutt.ly/fHWX3oQ>

6. Аквапоніка як сучасна технологія вирощування екологічно чистої плодоовочевої продукції. Режим доступу: <https://cutt.ly/hHWXnBg>

Вейда Р. В., студент

Носевич Д. К., Антонюк Т. А.,

к. с.-г. наук, доценти

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ШТУЧНОЇ ОСВІТЛЕНОСТІ ТВАРИННИЦЬКИХ ПРИМІЩЕНЬ

Тваринництво – це галузь сільського господарства, що займається розведенням сільськогосподарських тварин для виробництва тваринницьких продуктів. Важливу роль у цій нелегкій справі відіграє світло.

Під дією природного світла поліпшується фізіологічний стан тварин, підвищуються природна резистентність їх організму, відтворна здатність і продуктивність.

Недолік світла, особливо виражений в осінньо-зимовий період, неминуче призводить до зниження ефективності роботи тваринницького комплексу. Вирішення цієї проблеми – використання штучного освітлення.

Грамотно спроектоване освітлення тваринницького комплексу не тільки підтримує ефективність роботи підприємства в періоди скорочення тривалості світлового дня, але і сприяє збільшенню продуктивності тварин в інший час. Крім того, якість освітлення безпосередньо впливає на комфорт і безпеку робочого середовища для людини.

Область освітлення тваринницьких приміщень, ферм полягає в наступних особливостях:

- Крім високого ступеня захисту від пилу і вологи, світильники тваринницьких ферм повинні мати високу стійкість до хімічно агресивних середовищ. Така особливість пов'язана з виділенням в приміщеннях парів аміаку і періодичними профілактичними обробками дезінфікуючим засобами та отрутохімікатами.

- Конструкція світильників повинна передбачати можливість легкого очищення від пилу і бруду технікою миття під тиском, без демонтажу джерела світла.

- Автоматизовані системи управління світлом, особливо в птахівницьких господарствах, вимагають високої стійкості світильників до багаторазового включення і виключення.

- Експериментально доведено, що нічний режим корівників бажано організувати за допомогою освітлювальних приладів з червоним спектром випромінювання світла.

- Світильники повинні бути економними, так як освітлення використовується буквально цілодобово.

Світлодіодні системи освітлення в повній мірі відповідають всім перерахованим вище особливостям і вимогам до світильників тваринницьких комплексів. Підводячи підсумки, можна з впевненістю сказати, що світлодіоди – це готове технічне рішення для ведення навіть такого складного бізнесу, як фермерська діяльність [1].

Штучне освітлення здійснюється у двох режимах: виробничому і черговому, визначається люксометром у люксах або потужністю електричних ламп на одиниці площі підлоги. Питома потужність чергового освітлення менша від виробничого у 10 разів. Джерелами штучного освітлення є лампи розжарювання, а також люмінесцентні лампи низького тиску [2].

Список використаних джерел:

2. URL:<https://vatra.in.ua/info/statti/osvitlennia-tvarynnytskykh-primishchen-ferm/>

3. URL:http://socrates.vsau.org/b04213/elbook/view_page.php?book_id=1&user=575&page_id=10

Гранат О. В.,

студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СІМЕЙНИХ ФЕРМ

На сьогоднішній день питання економіки сільського господарства в Україні ставиться доволі гостро. Тваринництво, як одна з головних галузей сільського господарства, повинно забезпечувати населення основними продуктами продовольства, а підприємства харчової промисловості сировиною [1]. Наприклад, за даними Держстату України, в період з січня по жовтень 2021 року було вироблено: молока – 7528,4 тис. т., яєць від сільськогосподарської птиці – 12132,7 млн. шт. Водночас варто зазначити, що показники у 2021 році є нижчими за попередні роки, що вказує на поступове раціональне зниження виготовлення продукції у всіх галузях сільського господарства.

Дане явище пов'язане з багатьма кризовими чинниками макроекономіки (рівень цін, знижена купівельна здатність споживача) та мікроекономіки країни. Саме тому, на сьогоднішній день більшість підприємців звертаються до типу сімейних ферм з елементами еко-туризму. Такий тип ферм дозволяє утримувати незначне поголів'я тварин, виробляти продукцію не на масового споживача, а лише на поціновувачів певного типу продукції. Для прикладу, можна розглянути досвід ферми сімейного типу «Олімпік-Агро», ТМ «Дообра ферма». Поголів'я ферми становить всього 377 голів кіз, основна продукція – сир. Основна ідея виготовлення продукції фермою – головне не ціна, а якість. Попри високу вартість сирів вони знайшли поціновувачів своєї продукції і працюють на смакові переваги своєї аудиторії. Окрім того, у весняно-літній період починають працювати еко-тури, метою яких є відпочинок людей від

міста та здобування навичок варіння сиру. Також функціонує музей сиру у Києві [3]. Такі елементи збільшують цікавість покупця до продукту та стимулюють його звертатися до виробника частіше.

Можна виділити такі основні переваги ферм сімейного типу: зростання продуктивності корів у середньому на 25 %; збільшення доходу на 30 %; завдяки механізації кількість робочих годин фермера на день зменшується; зменшення ручної роботи, яку здебільшого виконують жінки; якість молока підвищується; екологічний підхід і впровадження системи зберігання та утилізації гною [4].

Недоліком функціонування таких ферм є те, що вони не можуть працювати на масовий ринок. Проте, знайшовши свою нішу збуту та свій тип споживача, такі ферми можуть приносити значний дохід.

На сьогоднішній день сільське господарство зіштовхується зі значними випробуваннями. Знижується поголів'я тварин, значно скорочується кількість придатних кормових угідь та площ для випасання тварин. Все це значно впливає на собівартість продукції, її кількість та якість. Саме тому, необхідно розробити альтернативний план розвитку господарств і на мою думку, тип розвитку сімейних ферм є оптимальним для відновлення галузі.

Список використаних джерел:

1. Пуцентейло П. Р. Стратегічні напрями розвитку тваринництва України. Інноваційна економіка. 2013. № 8. С. 12-16.
2. Держстат України, 1998-2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm. Дата звернення – 18.04.2022.
3. Інтернет джерело. URL: <https://doobraferma.com.ua/>. Дата звернення – 20.04.2022.
4. Біловицька Н. Міні-ферми нині в тренді. Урядовий кур'єр. 2016. № 768015. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/mini-fermi-nini-v-trendi/>. Дата звернення – 19.04.2022.

Дойчева Ю. В.,

студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ НА РИНКУ РАКІВ

Річкові раки є делікатесним продуктом, на який існує попит як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Однак, природні популяції їх щорічно зменшуються, чому сприяють браконьєрство та часті інфекційні захворювання. В останні роки велика увага приділяється розведенню раків в штучних водоймах.

Існує два типи господарств з розведення раків: ставкові і заводські. Економічно найбільш вигідними вважаються перші. Для початку доцільно вирощувати молодняк, реалізація якого при постійному ринку збуту може дати значний прибуток. При розведенні раків важливе значення має заготівля самок з живою ікрою і їх транспортування. Щоб виростити тонну раків, необхідно заготовити 500-600 самок – їх відловлюють в природних водоймах. У господарстві (маленькі ставки, басейни або спеціальні апарати) проводять доінкубацію зародків, які перебувають на плеоподах. При цьому дуже важливо створити хороший водообмін і аерацію води. Необхідно постійно спостерігати за якістю води, контролювати кількість розчиненого в ній кисню (не менше 5-7 мг / л) і водню (7-9 мг / л). Водообмін повинен складати приблизно 50 л /хв. на 1000 кв. м водної площі.

З наявних у водоймах України різних видів річкових раків найменш вибагливий до умов проживання і водночас найбільш доступний за чисельністю популяцій є довгопалий рак. Цей вид є найбільш перспективним для розвитку вітчизняного ракорозведення саме в ставкових господарствах. Довгопалих раків

у великих кількостях розводять у господарствах Туреччини, куди він був завезений із водойм України. Цей вид раків краще витримує зниження вмісту кисню у воді і підвищення температури води, відрізняється великою плодючістю. У водоймах довгопалый рак здатний освоювати різноманітні біотопи і формувати досить великі популяції.

Широкопалый рак, на відміну від довгопалого, більш вимогливий до кисневого і температурного режимів водойм, потребує щільного кам'янистого незамуленого дна, активно риє нори і шукає потаємні місця.

Крім довгопалого і широкопалого раків у ставкових господарствах окремих регіонів України культивують червоного кубанського, білого дунайського і білого дніпровського раків. У солонуватих водоймах південних регіонів країни вирощують товстопалого рака.

Найбільш високі смакові якості і харчова цінність раків спостерігається восени коли вони не линяють. У цей період вміст білків, жирів, вуглеводів, мінеральних речовин значно вищий, ніж навесні чи влітку, зокрема в періоди його линьки. За своєю калорійністю м'ясо раків подібне до м'яса риби, а за вмістом жирності навіть перевершує м'ясо деяких риб.

Нині в Україні ринок раків слабо насичений, а конкуренція практично відсутня. Здебільшого – це браконьєрський вилов. Вітчизняні фермерські господарства тільки починають проявляти зацікавленість в освоєнні методів культивування раків. У той час, у переважній більшості європейських країн даний аквакультурний бізнес є прибутковим і перспективним видом діяльності. Ця справа є прибутковою, низьковитратною та не потребує повної віддачі часу, якщо якісно дотримуватися всіх норм культивування раків.

Список використаних джерел:

1. Фіщук Н. Ю., Михальчишина Л. Г. Діагностика банкрутства у системі антикризового моніторингу на підприємствах АПК. Інфраструктура ринку. 2018. № 24. С. 278–285.

2.URL:https://kv.darg.gov.ua/_rozvedennja_richkovih_rakiv_0_0_0_2408_1.html

3. URL:http://chng.darg.gov.ua/_richkovi_raki_perspektivnij_0_0_0_1413_1.html

4. Вдовенко Н. М., Варшавська Н. Г., Павленко М. М. Забезпечення конкурентоспроможності галузей АПК в умовах євроінтеграції. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2018. Вип. 284. С. 204–211.

УДК 639.2:005.332.4

Сокур Л. В.,

*к.е.н., доцент кафедри глобальної економіки економічного факультету
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Сіненко І. О.,

*аспірант кафедри глобальної економіки економічного факультету
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

м. Київ, Україна

Дмитришин Р. А.,

дійсний член КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»

м. Київ, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЧЕРЕЗ ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО І РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА РОЗВИТКУ САМОВРЯДУВАННЯ

Дослідження заходів і механізмів регулювання в сільському та рибному господарстві в цілому і аквакультурі зокрема, дає можливість передбачити досягнення спільного розуміння щодо того, що власне розуміється під сталою аквакультурою, з чіткими критеріями та показниками, довершеним управлінням на національному та регіональному, місцевому рівнях, що базується на принципах обережності та використанні «сили споживача», екоетикетуванні або екомаркуванні. Важливо відзначити при цьому, що

зрушень, досягнутих останніми роками в галузі з метою поліпшення сталості, інвестування в якість та поліпшення стандартів, як виявилася, недостатньо. Вагомими причинами і необхідністю поглиблення заходів застосування механізмів регулювання сектора аквакультури у контексті його внеску у торгівельний баланс є забезпечення харчовими продуктами та зайнятість у сільській місцевості. При цьому слід враховувати фактори, які обмежують зростання, зокрема: високі адміністративні видатки, значний часовий лаг між надходженням інвестицій та першими продажами як риби, так і рибної продукції, складнощі в отриманні фінансування, відсутність однакових «правил гри» на ринку продукції аквакультури; слабка комунікація з користувачами та місцевими громадами щодо переваг сектору.

Зважаючи на нинішній розвиток ситуації саме на міжнародному та глобальному ринку продовольства та ріст напруги в питанні конкуренції за агропродовольчі ресурси, Україні для забезпечення якомога безпечного рівня споживання риби та рибної продукції, морепродуктів як джерела поживних речовин, що відсутні у достатній кількості у наземних тварин, доцільно зберегти й наростити обсяги вирощування риби в секторі аквакультури. Слід урізноманітнити структуру асортименту виробництва риби та рибної продукції та збільшити, якщо це можливо, загальні обсяги виробництва риби. Крім того, якщо врахувати дію Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом, і, безперечно, перелік Директив і Регламентів Європейського Союзу в питаннях мінімізації негативного впливу виробництва продукції аквакультури на довкілля, не завжди спроможні здійснити лише за допомогою технічної допомоги від інших держав, тобто на рівні порад. Аквакультура, яка здійснюється та здійснюватиметься у відкритих водоймах, має бути максимально органічною – як з точки зору годівлі риби, так і щільності її розміщення у водоймах та пристроях, в тому числі і садках.

Один із варіантів розв'язання проблеми, подальшого інноваційного розвитку подій навколо вітчизняної аквакультури полягає у тому, щоб здійснювати комплексні заходи з регулювання в галузі, зі створення єдиного правового поля, яке врахувало б потреби розвитку аквакультури. При цьому слід вносити

відповідні зміни у земельне, водне, природоохоронне та митне законодавство. Безперечно загальні обсяги виробництва продукції аквакультури при цьому не зменшаться, але вони як і нині лишатимуться у «тіні».

При цьому, щоб організаційно-економічний механізм галузевого регулювання вітчизняної аквакультури злагоджено працював, потрібно розробити Державну програму розвитку аквакультури України на період 2023–2030 рр., і яка має підтримуватись окремим фінансуванням. Слід передбачити як забезпечення процесів розвитку традиційних об'єктів аквакультури, так і урізноманітнення об'єктів аквакультури, поширення відносно нетрадиційних технологій. Вказане стосується рециркулярних аквакультурних систем, а також виробництва рибопосадкового матеріалу для товарного вирощування, зариблення водою для здійснення «рекреаційного рибальства» або ведення випасної аквакультури. Реалізація програми дозволить поліпшити повноцінне харчування населення та підсилити певною мірою продовольчу безпеку держави в умовах надзвичайних викликів. Вирішення піднятих питань сприятиме не лише розвитку сільської місцевості, але й малого та середнього бізнесу.

Таким чином, запропонована до розроблення Державна програма розвитку аквакультури України на період 2023–2030 рр. має почати виконуватись лише після затвердження доповнень та змін до Бюджетного та Податкового кодексів України та Закону України про Державний бюджет України, де чітко мають бути зазначені витрати на кожний рік та за кожним напрямом розвитку. Крім того, потрібно також заздалегідь опрацювати програму та алгоритм надання допомоги рибоводам, можливо за механізмом, прийнятим у Європейському Союзі, що і забезпечить конкурентоспроможний галузевий розвиток.

Список використаних джерел:

1. Андрусак Н. Інтегральні методики оцінки як інструмент регулювання еколого-економічної конкурентоспроможності регіонів. Економіка та суспільство. 2019. Вип. 20. С. 115–120.

2. Вдовенко Н. М. Державне регулювання розвитку аквакультури в Україні: [монографія]. К.: Вітас ЛТД, 2013. 464 с.

3. Вдовенко Н. М., Хижняк Ю. А. Сучасна парадигма регулювання розвитку галузей аграрного сектору в умовах глобального дефіциту. *Science Rise*. 2015. № 2/3 (7). С. 20–26.

4. Vdovenko N. M., Korobova N. M. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards. *Wspolraca Europejska*. 2015. № 3 (3). Vol. 3. С. 68–80.

5. Вдовенко Н. М., Горяна Л. Г. Забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку системи механізмів управління здоров'язберезувального простору освіти в Україні. Публічне адміністрування та національна безпека. Режим доступу: 2022. № 1 (23). DOI: 10.25313/2617-572X-2022-1-8187

6. Шарило Ю. Є., Вдовенко Н. М., Боярчук С. В., Герасимчук В. В., Коновалов Р. І. Інструментарій регулювання ринку кормів у контексті забезпечення конкурентоспроможності та розвитку сільських територій. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 2. С. 216–227.

УДК 639.517

Дудка Н. О.,

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

АВСТРАЛІЙСЬКИЙ ЧЕРВОНОКЛЕШНЕВИЙ РАК ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ОБ'ЄКТ АКВАКУЛЬТУРИ

В останні роки спостерігається зацікавленість серед українського малого та середнього аквакультурного бізнесу щодо застосування інноваційних напрямів і технологій. Одним із таких перспективних нових об'єктів аквакультури є австралійський червоноклешневий рак.

Враховуючи його фізіологічні властивості, пластичність в харчуванні та невибагливість до умов існування, розведення цього виду раків може стати

рентабельним бізнесом в умовах України, особливо у південних регіонах.

Австралійський прісноводий рак (*Cherax quadricarinatus*) належить до десятиногих раків (Decapoda), є мешканцем тропіків. Ареал його проживання – води Австралії і Нової Гвінеї. Також зустрічається в Південній Африці, Ізраїлі та Мексиці. Він має незвичне блакитне забарвлення і червоні клешні (у самців), завдяки чому і отримав свою назву. Самці значно більші в розмірах ніж самки – приблизно на 30 %. Дорослі раки можуть досягати ваги 200 або навіть 500 грамів, мати довжину до 40 см. Термін життя даних раків – до 7 років. За 6 місяців маса австралійського червоноклешневого рака досягає 50–60 грам, тоді як абориген наших водойм – річковий рак – може таку масу набрати лише на третьому році життя. В Австралії проживає 142 види раків, в Україні – лише 3.

Цей проєкт економічно може бути досить вигідний у перспективі, але потребує наукового супроводу, адже при розведенні червоноклешневих раків виникають певні труднощі. Вони є теплолюбними тваринами, оптимальна температура проживання становить +23-30°C. Харчування передбачає включення до раціону як овочів, так і тваринних білків. Загалом, у раціон бажано включити черв'яків, личинок комах тощо.

Так, сучасна технологія вирощування австралійських раків в Україні є наступною. У холодну пору року цих членистоногих розміщують в штучних умовах (акваріуми, рециркуляційні системи), в теплу пору – випускають для нагулу у природні умови (ставки, басейни). У штучних умовах раки розвиваються повільніше, а для придбання товарної маси потрібно більше часу. Технологію вирощування австралійських раків виключно в штучних умовах наші аквафермери поки що напрацьовують. Умови розведення австралійського рака не дуже відрізняються від умов для українського річкового рака. Це можуть бути будь-які приміщення, що обладнані під промислову установку із системи рециркуляції. Основні країни, які вирощують австралійських раків у товарних обсягах – Китай, Індонезія, Ізраїль, Іспанія та США. Товарних раків вирощують як у монокультурі, так і в полікультурі разом з нехижими видами риби (білий і строкатий товстолобик, білий амур, короп). На відміну від звичайних річкових

раків, австралійський має презентабельніший вигляд і смачніше м'ясо. До того ж, м'ясних ділянок у них більше на 30 %. Аналітики твердять, що сьогоднішній ринок раків в Україні поки що далекий від насичення. Тому інвестиції у цей напрям бізнесу, за умови запровадження новітніх комбінованих технологій, можуть окупитися впродовж перших двох років.

Список використаних джерел:

1. Ринок раків в Україні поки що далекий від насичення - про екологію буковинцям. 2020. Режим доступу: <https://cutt.ly/vHWHwCY>

2. Vdovenko N. M., Sokol L. M. Applied basis of fish policy effect to public food providing. Науковий Вісник Полісся. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 202–207.

3. Vdovenko N. M., Korobova N. M. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards. Wspolraca Europejska. 2015. № 3 (3). Vol. 3. С. 68–80.

4. Wang L., Tan H. Agricultural Economic Risk Forecast Based on Data Mining Technology. 2022. <https://cutt.ly/UG30t57>

УДК 639.3(477)

Іванов І. О.,

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АКВАКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Населення планети до 2050 року, за оцінками ООН очікується, що перевищить 9 мільярдів осіб і, відповідно, продовольчий розрив у забезпеченні продуктами харчування та їх потребою збільшиться через обмеження кліматичними та природними ресурсами. Для цього потрібно розвивати перспективні сектори національної економіки. Аквакультура – найбільш швидко зростаючий сектор тваринництва та один з найбільш важливих секторів

глобальної продовольчої системи. Її значення в забезпеченні населення планети продуктами харчування невпинно зростає з кожним роком. За дослідженнями ФАО саме у 2020 році відбувся історичний злам – коли кількість продукції аквакультури перевищила загальний вилов всієї рибопродукції у природних водоймах. Однак, незважаючи на важливість розвитку аквакультури, рівень забезпеченості рибною продукцією вітчизняного виробництва критично низький та не відповідає обґрунтованим нормам споживання. Відповідно набуває значної актуальності дослідження перспективних напрямів розвитку інтенсивного рибництва та реалізації економічного потенціалу галузі.

Основними проблемами розвитку цієї галузі є кризові явища, які обумовлені різким спадом вирощування та вилову риби, зростанням реалізаційних цін та значним скороченням фонду споживання. Вирішення зазначених проблемних питань потребує нового підходу до визначення основних перспективних напрямів розвитку аквакультури в Україні.

На сьогоднішній день ринок рибної продукції в Україні на 60–70 % формується на основі імпортової сировини, що негативно впливає на економіку країни. Україна має величезний потенціал і кількість водних ресурсів для розвитку аквакультури. Ознайомившись із досвідом країн-лідерів та сподіваннями і прагненнями наших фахівців, Україна має всі підстави щоб: будувати систему нормативнодозвільних документів для рибницької діяльності, оренди водойм для риборозведення та контролю за їх використанням; ліквідувати непомірно високі орендні ставки за землі водного фонду; підприємців, які займаються цією галуззю, необхідно звільняти від сплати податків на довгостроковий термін; знизити вартість кормів; держава повинна кредитувати фермера не грошима, а дати йому малька і корми для риби. Так держава зможе планувати скільки і якого виду риби буде вирощено; створювати Торгові рибні біржі на регіональних рівнях, де засновниками зможуть стати самі рибоводи, рибалки, переробники риби. Це дозволить максимально уникнути темних і сірих схем та позбавити рибну галузь від перекупників; необхідно збільшувати різноманітність вирощуваних видів риб.

Запровадження в Україні лише цих заходів вже через 6–8 років дозволить підвищити загальний вилов товарної риби, покращить екологічну ситуацію на водоймах, зменшить браконьєрство, сприятиме розвитку сільської місцевості.

Список використаних джерел:

1. Водний кодекс України. URL: Kodeksy.com.ua.
2. Vdovenko N. M., Sokol L. M. Applied basis of fish policy effect to public food providing. Науковий Вісник Полісся. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 202–207.
3. Шарило Ю. Є., Вдовенко Н. М. та ін. Сучасна аквакультура: від теорії до практики. Простобук. 2016. 119 с.
4. Тенденції розвитку світової аквакультури та рибогосподарський потенціал України URL: <https://nubip.edu.ua/node/78732>.
5. Вдовенко Н. М. Державне регулювання розвитку аквакультури в Україні: [монографія]. К.: Вітас ЛТД, 2013. 464 с.
6. Кваша С. М., Вдовенко Н. М. Наукові засади державного регулювання розвитку аквакультури штучних водойм. Економіка та держава. 2011. № 11. С. 12–16.

УДК 17.023.32«XXст.»

Котенко С. В.,

студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ЛЮДИНА В РЕАЛІЯХ ХХІ СТОЛІТТЯ

Саме роль людини в ХХІ столітті переважно визначається тоді, коли йдеться про потенційну можливість роботів витіснити людей з ринку праці. Про скорочення кількості робочих місць говорять ще від початку індустріальної епохи, однак нині автоматизація дедалі сильніше поглинає нас, і прогнози залишитися безробітними стають не такими малоймовірними. Однак виникає

наступне питання: якщо так справді станеться, то що буде із соціальною системою – як оподатковуватимуться механізми і хто платитиме за них податки, без яких неможливий бюджет держави?

Тож чи справді людина така «непотрібна»? 1989 року американський режисер Роберт Земекіс створив другу частину культового фільму «Назад у майбутнє». За сюжетом головний герой подорожує у 2015 рік – далеко на той час майбутнє, у якому машини і скейти літають, реклама набуває форми голограми, телевізор виконує роль відеотелефону, а оплата рахунків й ідентифікація особи здійснюються за відбитком пальця. Щось із цього справдилося, а щось і 2022-го залишається фантазією. Цікаво, що всі футуристичні прогнози на XXI століття стосувалися лише умов життя, зазвичай їх покращення, але ніхто не замислювався, що зміни можуть чатувати на саму людину. На відміну від наших попередників, у центрі футуристичних візій сучасників – інше. Ізраїльський науковець Юваль Ной Харарі пророкує появу надлюдини – такого собі напівбога з античної міфології. На думку науковця, за допомогою популярних сьогодні біологічних технологій, зокрема модифікацій геному, людство позбудеться хвороб, старіння і, відповідно, смерті.

На мою думку, в сучасному світі у нас з'явилося більше можливостей. На відміну від моїх батьків у такому ж віці, я маю технології і різні гаджети, застосування яких мені дуже допомагає в житті. Маю доступ до соціальних мереж, що дозволяє дивитися на інших людей, спостерігати за ними, переймати їхній досвід і брати з них приклад. Сучасна людина гірше пише від руки, зате вона має добру механіку, аби набирати на клавіатурі. Особисто мені значно зручніше надрукувати текст, ніж писати його, але спілкуватися я люблю більше в усній формі. Але, не дивлячись на це, у нас змінилися цінності, мислення й підхід до життя. У наш час є дуже багато інформації, тому це покоління має всі шанси бути розумнішим, ніж люди старшого віку. Йдеться саме про розум, а не мудрість. Ми всебічно розвинуті й завдяки інтернету потрохи знаємо про все. У XXI столітті з'явилося значно більше можливостей, але їх використовують одиниці. Вплив ЗМІ, зокрема соцмереж, суттєво змінив цінності, ставлення до

інших і до світу, мислення й підхід до життя. Також відбувається пропаганда незалежності і свободи людини. Нині на 100 % інакший погляд на стосунки – їх намагаються зробити вільнішими і такими, які ні до чого не зобов'язують.

Якщо подивитися на дану проблему з іншого боку, то можна сказати, що технології псуєть дітей, адже раніше більше дотримувалися правил, більше слухали старших. У сучасному столітті люди, особливо діти, стають агресивнішими, менше розуміють одне одного. Сучасні діти не прислухаються до батьків. У наших батьків, бабусь, дідусів не було телефонів, інтернету, тож вони більше читали, гралися на вулиці, спілкувалися, а сучасні діти лише сидять у телефонах. На дорослих розвиток технологій чинить не такий вплив, як на дітей. Багато хто стверджує, що роботи й соцмережі – зло, але люди завжди змінюються. Що ж до розвитку технологій – я проти сучасних роботів. Розумію, що це робиться для полегшення нашого життя та нині ми звикаємо до того, що все роблять замість нас. Для чого тоді людина? Через соцмережі люди майже не спілкуються наживо, дедалі менше читають книжок. Спілкування в інтернеті спотворює мову, бо ми починаємо використовувати певні фрази, скорочення. Людина – істота вертикальна, її життя вимірюється не в довжину, а у височінь ціннісного сходження. Адже арифметичну кількість років життя можна прогаяти марно. А можна навіть у скромний життєвий термін піднятися над складними обставинами у небо духу, що міряє час вічністю як третьою правдою людської діяльності.

З цього боку вимоги XXI століття актуалізують принцип розуміння життя як зростаючої кульмінації творчих подій, коли смерть особистості становить не кінець, а вінець звершень, альтернативних небуттю. Особистість, як і Бог, не може бути в людському спілкуванні об'єктом, тобто тим, що протистоїть нам. Особистість – це суб'єкт, який потрібно зрозуміти, а отже, включити у власне життя.

Таким чином, розкриття досягнень національного життя сполучається в духовних інтенціях XXI століття з актуалізацією універсальних цінностей світової цивілізації для подальшого розвитку галузей і сфер національного господарства.

Список використаних джерел:

1. Vdovenko N., Gorjana L., Dmytryshyn R. Ensuring competitiveness and development of self-government through mechanisms of management of health and sustainable education. Креативний простір України та світу: [колективна монографія]. Х.: Новий курс. 2022. 264 с. (С. 233–237).
2. Vdovenko N. M., Nakonechna K. V., Samsonova V. V. Mechanisms and tools of supply regulation in agricultural sector of economy. Науковий вісник Полісся. 2017. № 3 (11). Ч. 1. С. 165–169.
3. Горяна Л., Вдовенко Н. Система механізмів підготовки кадрів до управління навчальним закладом через парадигму розвитку галузей національної економіки й впровадження здоров'язбережувального простору. Moderní aspekty vědy. Сучасні аспекти науки: [колективна монографія]. 2022.
4. Lukkarinen J., Nieminen H., Lazarevic D. Transitions in planning: transformative policy visions of the circular economy and blue bioeconomy meet planning practice. 2022.
5. Koval V., Mikhno I., Trokhymets O., Kustrich L., Vdovenko N. Modeling the interaction between environment and the economy considering the impact on ecosystem. The International Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters (ICSF 2020) Vol. 166, 2020. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202016613002>.

УДК 637.12.04

Куліш М. В.,

студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

БАЗОВІ ПІДХОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ВМІСТУ СЕЧОВИНИ В МОЛОЦІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Молоко містить близько сотні корисних компонентів, які допомагають нормально функціювати організму людини. Високопродуктивні корови мають

інтенсивний обмін речовин.

Корова з добовим надоєм 30–35 кг виводить з організму 1000 г білка, 1500 г лактози, 1000–1200 г жиру за добу. Незбалансований раціон, навіть за окремими поживними речовинами, спричиняє порушення процесів життєдіяльності організму.

Повноцінність годівлі контролюють за допомогою біохімічних показників молока. Найбільш простими і доступними аналізами, що характеризують білковий обмін, є вміст в молоці сечовини і білка [1].

Сечовина – приблизний індикатор вмісту сирого протеїну в раціоні корів. Нормальним вважають рівень 20–35 мг/100 мл молока. Вміст сечовини окремої корови змінюється залежно від стадії лактації, періоду доби і часу годівлі. Він підвищується після споживання корму та у пасовищний період, оскільки пасовищний корм, особливо на початку літа, містить багато протеїну [2].

Для інтерпретації також потрібен уміст білка в молоці. При нормальному вмісті білка – 3,2 % – оптимальний вміст сечовини становить 15–30 мг/100 мл.

Однак, якщо:

а) білок менше 3,2 %, сечовина – 15 мг/100 мл: в раціоні недостатня кількість енергії та сирого протеїну. При цьому підвищується навантаження на печінку, повільно розвивається ацетонемія, сповільнюється вихід яйцеклітини при овуляції, виникають кісти, персистентне жовте тіло, проблеми з ратицями, знижується продуктивність;

б) білок менше 3,2 %, сечовина – 15–30 мг/100 мл: в раціоні недостатня кількість енергії, а також засвоєного в кишечнику протеїну; білок менше 3,2 %, сечовина – 30–35 мг/100 мл і більше: в раціоні недостатня кількість енергії, а також засвоєного в кишечнику протеїну, незважаючи на надлишок сирого протеїну; білок 3,2–3,6 %, сечовина – менше 15 мг/100 мл: в раціоні недостатня кількість сирого протеїну, що спричиняє дисфункцію яєчників; білок – 3,2–3,6 %, сечовина – 15–30 мг/100 мл: раціон – збалансований, сприяє високій продуктивності і міцному здоров'ю; білок – 3,2–3,6 %, сечовина – 30–35 мг/100 мл і вище: в раціоні надлишок сирого протеїну, що призводить до підвищеного

навантаження на печінку і появи кіст яєчників; – білок – понад 3,6 %, сечовина – менше 15 мг/100 мл: раціон містить надлишок енергії і недостатню кількість сирого протеїну, що спричиняє ожиріння, важкі пологи, ацетонемію, проблеми з відтворенням; – білок – понад 3,6 %, сечовина – 30–35 мг/100 мл і вище: в раціоні надлишок енергії і сирого протеїну, що може призвести до розвитку метритів, набряку вим'я, кіст, залежуванню, ураження печінки, зниження апетиту.

Підтримка і контроль рівня сечовини в молоці дає можливість обчислити протеїнову складову кормового раціону, яка оптимізує використання азоту в молочному виробництві, та уникнути можливі негативні наслідки, пов'язані зі здоров'ям стада [3].

Список використаних джерел:

1. Моніторингові дослідження вмісту сечовини і білка. Режим доступу: <https://smartbiolab.com.ua/blog/sechovina-u-moloczi>
2. URL: <http://milkua.info/uk/post/pro-so-svidcit-riven-secovini-v-moloci>
3. Молоко коров'яче. Технічні умови: ДСТУ 3662:2018. URL: <https://www.twirpx.com/file/3287221/>
4. Вдовенко Н. М., Барна М. Ю., Коробова Н. М. Вплив циркулярної економіки на механізм регулювання процесу біоекономіки ресурсозбереження з використанням водних, рибних і земельних ресурсів. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2020. Вип. 4. Режим доступу: <https://cutt.ly/LHWKagT>
5. Vdovenko N. M., Korobova N. M. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards. Wspolraca Europejska. 2015. № 3 (3). Vol. 3. С. 68–80.

Лизун М. В.,

студент

Кірейцева О. В.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ РИБОПРОДУКТАМИ

Торгівлю рибою та рибопродуктами найбільшою мірою регулюють правила і стандарти, пов'язані зі стійкістю ресурсів і виробництвом продукції аквакультури. Одним з найбільш поширених інструментів торговельної політики та складової двосторонніх угод і односторонніх заходів є тарифи, здатні виявляти потужний вплив на світові торговельні потоки. Прийнятий Світовою організацією торгівлі (СОТ) принцип найбільшого сприяння в торгівлі, як правило, не допускає проявів членами СОТ дискримінації щодо торговельних партнерів, проте тарифи можуть знижуватися і скасовуватися в рамках угод про вільну торгівлю, а також з метою сприяння доступу країн, що розвиваються до ринків, коли можливе застосування преференційних тарифних режимів, наприклад, Загальної системи преференцій (ВСП). Тарифні ставки на рибу і рибопродукти, особливо необроблену сировину, як правило, невисокі. Але багато країн, що розвиваються, як і раніше застосовують високі тарифи на рибу і рибопродукти, що може обмежувати міжрегіональну торгівлю. У ряді випадків встановлюються тарифні квоти на певні види рибопродукції, такі як консервованій тунець і філе туші тунця.

Певна кількість продукту може ввозитися зі сплатою тарифу за зниженою ставкою. Тарифні ставки можуть використовуватися в якості стимулів, наприклад, в рамках режиму ВСП плюс Європейського союзу визначені

додаткові торгові стимули для країн, які демонструють твердий намір застосовувати міжнародні конвенції про права людини і трудових правах, дотримуватися принципів сталого розвитку та ефективного управління. Зниження імпорتنих тарифів було одним з основних факторів розвитку міжнародної торгівлі в останні десятиліття, і широко визнано, що в майбутньому тарифи будуть продовжувати знижуватися, незважаючи на тимчасове припинення або повернення назад цієї тенденції в зв'язку з геополітичними подіями і змінами у внутрішній політиці країн.

На доступ країн-експортерів до міжнародних ринків може впливати і ряд інших чинників. Як регулюючі органи, так і покупці, особливо великі об'єднані підприємства роздрібною торгівлі, встановлюють стандарти і вимоги до продукції, що імпортується. Застосовуються такі нетарифні заходи регулювання торгівлі, як стандарти безпеки і якості; процедури ліцензування імпорту.

Правила про походження товарів та оцінка відповідності; митні класифікації, а також процедури встановлення ціни і очищення. Для забезпечення доступу того чи іншого товару на ринок буває необхідно оформляти безліч документів, проходити тривалі процедури сертифікації і платити різні збори, що вимагає певних знань і технічних можливостей, якими постачальники, особливо в країнах, що розвиваються, не завжди володіють.

Країни що розвиваються особливо вразливі для негативних наслідків застосування надмірно жорстких норм і стандартів, оскільки забезпечення їх дотримання може бути пов'язане з непомірно високими витратами учасників виробничо-збутових ланцюжків, багато з яких є малими підприємствами і не володіють необхідним потенціалом з точки зору інфраструктури, технологій, спеціалізованих знань і досвіду.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://fishindustry.com.ua/torgivlya-riboyu-ta-riboproduktami-u-sviti-po-dopovidi-fao-2020-r/>
2. Вдовенко Н. М., Кукса І. М., Дяченко Т. О., Сірик М. В. Управління

інноваційною діяльністю в умовах глобалізації міжнародної економіки та змін в безпекології і поведінці споживачів. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 2 (249). С. 120–127.

УДК 639.3:504

Михайлов К. О.,

студент

Коробова Н. М.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ПРОБЛЕМИ БІОБЕЗПЕКИ АКВАКУЛЬТУРИ

В останні три десятиліття в секторі аквакультури гостро стоїть проблема біобезпеки. Зацікавлені сторони, такі як національні компетентні органи, виробничі підприємства та наукові кола, регіональні та міжнародні організації та установи з питань розвитку, а також донори, визнають, що необхідно вживати заходів, і докладають серйозні зусилля на цьому шляху. Але вжиті заходи рідко носять упереджувальний характер і найчастіше пов'язані з високими витратами, в той час як менш витратні превентивні підходи, засновані на передовій міжнародній практиці в галузі біобезпеки, не застосовуються.

На своїй 10-й сесії, що відбулася в Тронхеймі (Норвегія) в серпні 2019 року (Комітет по рибному господарству ФАО, 2019 р.), Підкомітет КРГ по аквакультурі прийняв план «Підвищення біобезпеки в аквакультурі» на основі методики поетапного вирішення, покликаний допомогти його членам досягти цілей ініціативи ФАО «Блакитне зростання», зокрема, забезпечити сталий розвиток аквакультури в інтересах продовольчої безпеки і економічного

зростання.

У ньому викладена представлена в доповіді «Стан світового рибальства і аквакультури – 2018» (ФАО, 2018) нова парадигма, що припускає нарощування потенціалу в галузі управління шляхом поєднання підходів «від низу до верху» і «зверху вниз» при активній участі зацікавлених сторін, спільне вирішення питань біобезпеки та заохочення прийняття довгострокових зобов'язань з регулювання ризиків.

С допомогою платформи БА МПР країна або підприємство можуть розбити усю свою роботу на наступні чотири етапи, в залежності від своєї конкретної ситуації:

- Виявлення і визначення ризиків для біобезпеки.
- Розробка і впровадження систем біобезпеки.
- Підвищення рівня біобезпеки та готовності.
- Створення стійких систем забезпечення біобезпеки та охорони здоров'я для підтримки національного сектора аквакультури.

Здійснення країнами і підприємствами аквакультури заходів забезпечення біобезпеки має принести такі результати: зниження тягаря хвороб, поліпшення здоров'я водних тварин на рівнях фермерських господарств та країн, мінімізація глобального поширення хвороб, оптимізація соціально-економічних вигод країн від аквакультури, залучення інвестицій в водне господарство, досягнення цілей ініціативи «Єдине здоров'я». Позитивний вплив буде відчуватися на рівні підприємств, на національному, регіональному та глобальному рівнях.

В ході процесу передбачається розробка комплексу інструментів, таких як керівництво і національні рекомендації щодо застосування, нагляд на основі оцінки ризиків, схеми прийняття рішень для розслідування випадків загибелі водних організмів (включаючи рослини), перевірки систем готовності до надзвичайних ситуацій і реагування на них, інструменти щодо тягаря хвороб водних тварин; партнерства між державним і приватним секторами, плани дій в галузі біобезпеки з урахуванням специфіки господарств і товарів.

Список використаних джерел:

1. Bohach L. V. Organizational and economic aspects of regulation of the mechanism of rational use of land resources agricultural enterprises. Research, advanced technologies, innovations, Prague-Brno-Kyiv, 2017. P. 39–48.

2. URL: <https://fishindustry.com.ua/biobezpeka-akvakulturi-po-dopovidi-fao-2020-r/>

3. Вдовенко Н. М., Кукса І. М., Дяченко Т. О., Сірик М. В. Управління інноваційною діяльністю в умовах глобалізації міжнародної економіки та змін в безпекології і поведінці споживачів. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 2 (249). С. 120–127.

4. Dibrova A. Competitiveness of Ukrainian Grains and Oilseeds in Terms of Diversification of Export. International scientific days. Towards Productive, Sustainable and Resilient Global Agriculture and Food Systems. 16–17 May. Nitra, Slovak, 2018. P. 38–50.

УДК 631.1.016(477)

Моголюк М. Л.,

студентка

Михальчишина Л. Г.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Пріоритетність розвитку агропромислового сектору України і його провідних галузей дає можливість забезпечити населення продовольчими товарами, промисловість – сировиною, а зовнішню торгівлю – експортними

товарами.

На сучасному етапі економічного розвитку агропромисловий сектор України є однією з найважливіших ланок економічних систем більшості країн світу з ринковою економікою. Він розвивається в умовах високої енергетичної забезпеченості, застосування широкого спектра агротехнічних прийомів, екологізації на основі використання сучасних енерго- та природозберігаючих технологій, методів і способів меліорації та хімізації [1].

Шляхи розвитку агропромислового сектору України передбачають збалансовані та взаємозв'язані структурні перебудови усіх його галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду, найбільш прогресивних форм економіки і організації виробництва на основі першочергового розв'язання актуальних проблем: перерозподіл землі та майна, включаючи поглиблення відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність; розвиток кооперації; впровадження ринкових методів господарювання – менеджменту та маркетингу; державне регулювання аграрної економіки шляхом ефективнішого використання цінних важелів, фінансово-кредитної і податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів та послуг; інтенсифікація і диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності тощо [1].

Сільськогосподарське виробництво надзвичайно вразливе до зміни клімату, і ця проблема може ускладнити продовольчу підтримку зростаючого населення світу до 2050 р. Таким чином, розуміння того, як і якою мірою зміна клімату вплине на продуктивність сільського господарства, має вирішальне значення для продовольчої безпеки багатьох країн [2].

Для сільського господарства потепління клімату зумовлюватиме як позитивні результати, так і негативні наслідки. До позитивного слід віднести: поліпшення умов вирощування і зменшення термінів збирання врожаю; можливість ефективного впровадження пізньостиглих сортів (гібридів). Серед негативного: підвищена концентрація CO₂ у повітрі – за позитивного впливу на

врожайність сільськогосподарських культур це призведе до погіршення якості зерна; похастішання та посилення посух у вегетаційний період; погіршення зволоження ґрунту в південних регіонах [2].

Досягнення стратегічних напрямів аграрного розвитку відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року потребує системного аналізу проблем ефективного управління економічним і агробіокліматичним потенціалом на регіональному рівні для забезпечення збалансованого використання трудових, фінансових і природних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Аграрна реформа в Україні (соціологічна діагностика). За ред. В. Тарасенка. К.: Інститут соціології НАН України, 2007. 576 ст.
2. Кернасюк Ю. В. Глобальна кліматична криза та її вплив на розвиток аграрного сектору економіки України. Економіка АПК. 2021. № 9. С. 91-101.

УДК 637.1(477)

Мозгова Т. В.,

студентка

Михальчишина Л. Г.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МОЛОКОПРОДУКТОВОЇ ПІДГАЛУЗИ УКРАЇНИ

Молоко є незамінною складовою збалансованого харчування людини, а його виробництво – однією з важливих галузей сільського господарства України. Це вирішальна умова гарантування продовольчої безпеки держави.

Внаслідок неповного використання потенціалу молочного підкомплексу АПВ в Україні загострилася низка проблем, серед яких: зменшення дохідної частини бюджету, валютних надходжень, зростання безробіття, зростання соціальної напруги в сільській місцевості.

Діюча система виробництва і реалізації молока не відповідає вимогам сьогодення. Ускладнення взаємовідносин між підприємствами-виробниками молока та його переробниками призвели до зменшення виробництва та, відповідно, заготівлі і реалізації молока, до скорочення споживання молока та молочних продуктів. Причиною такої ситуації стала непослідовність та безсистемність проведення в Україні аграрної реформи, порушення диспаритету цін на молочну продукцію, недосконалість законодавчої бази та підтримки держави, і як наслідок зниження платоспроможного попиту населення, а також низької інвестиційної привабливості та недостатнього фінансового та ресурсного забезпечення підприємств виробників молока.

В Україні за підсумками перших двох місяців 2021 року виробництво молока зменшилося майже на 5 % у порівнянні з відповідним періодом минулого року – вироблено усього 1,06 млн т молока. Ще на початку 2000-х корови в домашніх господарствах селян були звичним явищем. Сьогодні таких господарств усе менше і менше. Промислове виробництво молочної сировини не покриває нестачу молока в господарствах населення при дедалі більших вимогах до якості молока і молочних продуктів. За різними оцінками, щороку в Україні поголів'я корів молочнотоварної галузі зменшується в середньому на 100 тисяч голів. Такими темпами Україна може остаточно втратити власну молочну галузь, лякають галузеві експерти.

Водночас, останні кілька років постійно відбувається зростання імпорту деяких видів молочної продукції. У 2020 році він зріс удвічі та сягнув критичного рівня. В Україну було завезено 90 тис. тонн молочних продуктів, з них – 47 тис. тонн сирів. У молочному еквіваленті – це 1 млн тонн сировини.

Для забезпечення економічної стійкості молокопродуктової підгалузі необхідно реалізувати низку заходів. Серед них: розвиток промислового молочного скотарства на противагу домінуванню дрібнотоварного

виробництва; зміни в політиці ціноутворення, а також розрахунку державних дотацій шляхом переформатування підходів до визначення витрат на виробництво молока, що дозволить налагодити систему відтворення власного поголів'я та буде сприяти зростанню рентабельності молочної галузі; досягнення більш високої якості молочної сировини за рахунок матеріально-технічного переоснащення ферм, підвищення кваліфікації кадрів, забезпечення високих санітарних стандартів, покращення ветеринарного обслуговування; диверсифікація каналів розподілу молока з метою зменшення ринкової влади підприємств переробної підгалузі.

Список використаних джерел:

1. Антощенкова В. В. Сучасний стан молочного скотарства в Україні. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 2. С. 25-32.
2. Ніценко В. С., Данько Ю. І. Розвиток виробництва молока в Україні та економічна стійкість молокопродуктового підкомплексу. Український журнал прикладної економіки. 2019. Том 4. № 4. С. 8-15.

УДК 631.15/.16

Кузьменко М. О., магістр

Медвідь Г. С., магістр

Таран Т. Л., магістр

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗЯХ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Виробництво продукції аграрного сектора економіки є складним багатоетапним виробництвом, яке передбачає поєднання технологій, виробничих потужностей, обладнання, простору, робочої сили, кормів та інших

факторів (Guttormsen, 2008). Hasan і New (2013) наголошують на необхідності оптимізації внутрішньогосподарських методів управління аквакультурою та економіки рибництва.

Інтенсивні міждисциплінарні спільні дослідження необхідні для ефективного управління процесами аквакультури та розробки рекомендацій щодо сталої політики. Існуючі моделі необхідно налаштувати для опису конкретних технологій ведення рибництва. Найважливіші розширення полягають у врахуванні багатоетапного характеру процесів рибництва, детальної структури різноманітних операційних витрат та їх залежності від сучасних тенденцій технологічного розвитку, факторів навколишнього середовища та державних регуляторних актів. Теоретичні результати повинні бути перевірені шляхом моделювання на галузевих даних.

Моделі структурованих за віком експлуатованих популяцій (Anita 2000, Iannelli and Milner 2017, Hritonenko and Yatsenko 2013) представляють сучасний підхід до моделювання, перспективний для економічного аналізу галузі аквакультури в цілому, а також для раціонального управління окремими фермерськими підприємствами. Його можна модифікувати для різних видів риб і водних рослин.

Hritonenko та Yatsenko (2007, 2012) дослідили та виявили структуру оптимальних залежних від віку засобів контролю збирання врожаю/облову товарної риби, які можна прийняти як проксі для періоду ротації. Guttormsen (2008) змодельовав оптимальну ротацію в рибництві, враховуючи коливання вихідної ціни через сезонність попиту та пропозиції. Наступною кінцевою метою є встановлення зв'язку між оптимальною ротацією облову товарної продукції та технологічними змінами.

Інновації в сучасних галузях сільського господарства мають різні форми. Удосконалення у фільтруванні та циркуляції води дозволяє наземним/суходільним рибним фермам збільшувати розміри та виробництво. Такі ферми краще використовують виробничі потужності та потребують менше води (Porrick, 2018). На землі закриті “вертикальні” ферми також виробляють

урожаєм цілий рік, споживаючи менше води, ніж їхні традиційні конкуренти (Intergowrie, 2019). Таким чином, контроль за ротацією врожаю стає можливим напрямком управління в сталому виробництві харчових продуктів, як на землі, так і у воді.

Лососівництво є однією з найбільш швидкозростаючих харчових галузей у світі, головним чином завдяки технологічним інноваціям (Asche&Bjørndal, 2011). Це гарний показовий приклад для ілюстрації досягнень і проблем сучасної аквакультури.

Норвегія є лідером у вирощуванні сьомги, і увійшла в цю галузь у 1980-х роках, десятиліттями раніше, ніж будь-яка інша країна. Країна 2018-го року виробила 50% світового обсягу виробництва сьомги, що вдвічі більше, ніж Чилі, і в сім разів більше, ніж США. Норвезькі компанії успішно конкурують у світовому масштабі, тому що вони розробили та впровадили найкращі бізнес-практики, підкріплені усеохопними дослідженнями на основі великого обсягу даних. Норвегія володіє величезною базою даних про виробництво сьомги, які збиралися протягом десятиліть. Норвезькі фермери, які вирощують лосося, сплачують інвестують в дослідження та розробки шляхом відрахування обов'язкового платежу в розмірі 0,3 % від вартості експорту, і ці кошти призначені для Норвезького фонду дослідження морепродуктів. Як наслідок, Норвегія зберігає лідируючі позиції як у сталому розведенні сьомги, так і в пов'язаних дослідженнях. За традиційного морського культивування сьомги підросування молоді триває 12-18 місяців. Потім їх переміщують у плавучі морські сажалки й годують ще 12–24 місяці до вилучення як товарної риби. У той же час морське рибництво, здається, забруднює відкриті джерела води та навколишнє середовище. Тому все більше країн забороняють або вводять великі податки на морське рибництво.

Норвегія нещодавно посилила галузеві правила з екологічних міркувань, що відкрило вікно можливостей для більш технологічно просунутого наземного/суходільного вирощування сьомги (BjørndalandTusvik, 2019). Незважаючи на більші інвестиції, наземне господарство вирощує рибу цілий

рік, має менший вплив на навколишнє середовище та коротші виробничі цикли (ротація врожаю) (Poppick, 2018). Поточна ситуація в норвезькій лососевій промисловості ілюструє, як суворі екологічні норми та відповідна державна політика призводять до посилення конкуренції та стимулюють істотні технологічні вдосконалення у рибництві та виробництві продуктів харчування.

Список використаних джерел:

1. Anita, S. (2000). *Analysis and Control of Age-Dependent Population Dynamics*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.
2. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г. Конкурентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. *Біоекономіка і аграрний бізнес*. 2019. Вип. 1. С. 204–211.
3. Asche, F. Bjørndal T. (2011). *The Economics of Salmon Aquaculture*. Second Edition, Wiley-Blackwell, Chichester.
4. Hritonenko, N., Yatsenko, Y. (2007). The structure of optimal time- and age-dependent harvesting in the Lotka-McKendrick population model, *Mathematical Biosciences*, 208, 48-62.
5. Poppick, L. (2018). *The Future of Fish Farming May Be Indoors*, *Scientific American*, 09/17/2018, <https://www.scientificamerican.com/article/the-future-of-fish-farming-may-be-indoors/>
6. Vdovenko N. M., Sokol L. M. Applied basis of fish policy effect to public food providing. *Науковий Вісник Полісся*. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 202–207.
7. Hritonenko, N., Yatsenko, Y. (2013). *Mathematical Modeling in Economics, Ecology and the Environment*. Second Edition, Springer, New York.
8. Сучасна аквакультура: від теорії до практики. Практичний посібник. Шарило Ю. Є., Вдовенко Н. М., Федоренко М. О. та ін.]. К.: Простобук. 2016. 119 с.
9. Bjørndal, T., Tusvik, A. (2019), *Economic analysis of land based farming of salmon*, *Aquaculture Economics & Management*, 23, 449-475.

10. FAO (2016). *The State of World Fisheries and Aquaculture 2016. Contributing to food security and nutrition for all.* Rome, Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), 200 pp.
11. Guttormsen, A. (2008). Faustmann goes to the sea: optimal rotation in aquaculture, *Marine Resource Economics* 23, 401-410.
12. Hasan, M.R., New, M.B., eds. (2013). *On-farm feeding and feed management in aquaculture.*
13. FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper No. 583. Rome, FAO, www.fao.org/docrep/019/i3481e/i3481e00.h
14. Вдовенко Н. М., Шарило Ю. Є. Ризики й невизначеності у рибному господарстві та дії України у боротьбі з ННН-рибальством. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20. Ч. 1. С. 83–87.
15. Hritonenko, N., Yatsenko, Y. (2012). Bang-bang, impulse, and sustainable harvesting in age structured populations, *Journal of Biological Systems*, 20, 133-153.
16. Iannelli, M., Milner, F. (2017). *The Basic Approach to Age-Structured Population Dynamics: Models, Methods and Numerics*, Springer, Dordrecht.
- Invergowrie (2019). *New way to make vertical farming stack up*, *The Economist*, 08/31/2019, p.12, 60-61

Молдовану В. В.,

студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА ЯК ПРОВІДНОЇ ГАЛУЗІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Традиційною галуззю аграрного сектору економіки України є свинарство. Завдяки багатоплідності, скоростиглості, великій забійній вазі за порівняно незначних витрат кормів на одиницю продукції свинина відіграє ключову роль у загальному виробництві м'яса [1]. На частку свинарства у світі приходиться 39 %, тобто більше ніж на інші види тварин. Хоча останнім часом в Україні спостерігається нарощування обсягів виробництва свинини, імпорт тварин залишається суттєвим. За таких умов вітчизняні виробники свинини повинні враховувати світові тенденції щодо зміни технології утримання і годівлі тварин з метою підвищення інтенсивності ведення галузі та забезпечення достатнього рівня прибутковості для розширеного виробництва [2]. Станом на 01.01.2022 в Україні утримують понад 5,5 млн гол. свиней. Близько 3,6 млн голів утримується в підприємствах, в господарствах населення, інші – в господарствах населення, а це близько 2 млн голів [3]. Водночас структурні та галузеві перекоси у вітчизняному аграрному секторі є передумовами висококонкурентного ринкового простору, в якому всі виробники свинини зобов'язані будувати ефективний бізнес. За таких умов галузі свинарства потрібно вибудовувати методи та втілювати принципи, які б забезпечили зростаючу конкурентоспроможність, зокрема на зовнішньому ринку.

Економічна ефективність свинарства характеризується системою натуральних та вартісних показників, а саме продуктивністю тварин, середньодобовим приростом живої маси однієї голови молодняка або свиней на

відгодівлі, виходом поросят (у двомісячному віці) та приростом живої маси з розрахунку на одну основну свиноматку на початок року, тривалістю вирощування й відгодівлі молодняку свиней до певної живої маси, витратою корму на 1 ц приросту живої маси, продуктивністю праці, собівартістю 1 ц приросту та живої маси, середньою ціною реалізації 1 ц живої маси свиней, прибутком з розрахунку на 1 ц живої маси, рівнем рентабельності виробництва свинини [4]. Забезпечення конкурентоспроможності галузі свинарства у сільськогосподарських підприємствах на сьогодні досягається високою якістю свинини, що відповідно позитивно впливає на задоволення внутрішнього споживчого попиту і розширює можливості щодо експорту цієї продукції [5].

Так, реалії конкурентного середовища диктують потребу підвищенні ефективності виробництва продукції свинарства як упровадження інноваційних технологій, створення міцної кормової бази, розведення високопродуктивного поголів'я. Впровадження високоефективних інвестицій у галузь свинарства вимагає вироблення інституційної підтримки процесу для продовольчих потреб.

Список використаних джерел:

1. Гнатишин Л. Б. Проблеми ефективного розвитку свинарства України. Держава та регіони. 2019. № 4. С. 80-84.
2. Волощук В. М. Економічна ефективність виробництва продукції свинарства за різного рівня збалансованості раціонів. Свинарство. 2014. Вип. 65. С. 283–288.
3. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Рудич О. О., Ібатуллин М. І., Підгорний А. В. Економічні засади виробництва продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах в аспекті екологічних вимог. Економіка та управління АПК. 2018. № 1. С. 95–103.
5. Вдовенко Н. М. Методологізація галузевого державного управління на шляху адаптації економіки до умов та вимог Європейського Союзу. ScienceRise. 2015. № 5/3 (10). С. 39–44.
6. Ніценко В. С. Економічна ефективність інтенсифікації галузі свинарства: теоретико–методичний аспект. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. № 1. С. 107–111.

Коновалов Р. І.

аспірант кафедри глобальної економіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

Махиборода К. В.,

здобувач кафедри глобальної економіки економічного факультету

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

СТРУКТУРА ЛАНЦЮГА ПОСТАЧАННЯ РАЙДУЖНОЇ ФОРЕЛІ НА ІТАЛІЙСЬКИЙ РИНОК

Згідно з даними Федерації європейських виробників аквакультури, у 2019 р. італійське виробництво райдужної форелі становило 36,800 тонн. Це узгоджено з даними з інших джерел: 34,460 тонн у 2019 р. за даними ФАО та 32,826 тонн у 2018 р. Відповідно до даних Федерації європейських виробників аквакультури (FEAP), за період з 2014 р. до 2019 р. виробництво зменшилось на 5 % (рис. 1).

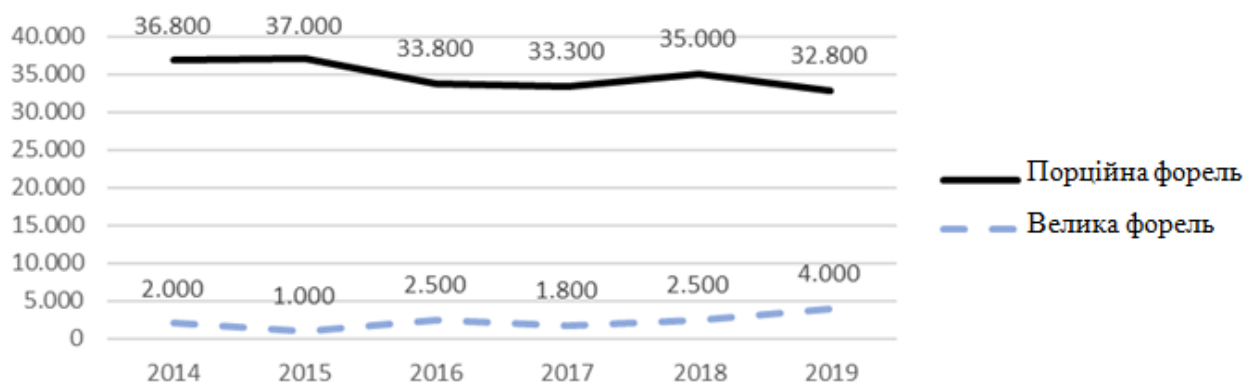

Рис. 1. Динаміка виробництва порційної форелі та великої форелі в Італії протягом 2014–2019 рр. (тонн)

Джерело: Федерація європейських виробників аквакультури (FEAP)

Більша частина продукції – це форель масою до 1,2 кг («порційна форель»); на неї припадало до 89 % від загальних обсягів виробництва форелі. На велику форель (важчою за 1,2 кг) у 2019 р. припадало до 11 % від загальних обсягів.

За даними національної організації Асоціація італійських рибоводів (API) (<https://www.acquacoltura.org/produzione-acquacoltura-italiana-2019/>), вартість виробленої продукції становила 120,25 млн євро за товарну форель та 2,64 євро за малька райдужної форелі (стадія розвитку форелі перед стадією молоді) (<https://www.acquacoltura.org/produzione-acquacoltura-italiana-2019/>). Основним регіоном виробництва продукції з форелі є Friuli Venezia Giulia, на який припадає близько третини усієї продукції (<http://www.farmwithscience.org/it/programma-2014-2017/acquacoltura/innovazione-della-filiera-della-trota-iridea-regionale/acquacoltura-in-italia-e-lallevamento-di-specie-di-acqua-dolce>). За даними EUMAP, в Італії налічується 146 господарств, залучених у форелеве виробництво у резервуарах та проточних басейнах. На 88 % з них працює 5 або менше найманих працівників (JRC/STECF – Economic Report of the EU Aquaculture sector, 2020). Економічні дані з італійського виробництва форелі у резервуарах і проточних басейнах наводить EUMAP. Сектор був прибутковим із 33,5 млн євро чистого прибутку (зростання на 18 % протягом 2016–2018 рр.). (http://www.ipacuicultura.com/recursos/STECF2020_acuicultura.pdf). Витрати на оплату праці становили у 2018 р. 18 % від загальних витрат, а на електроенергію – 15 %

Основними виробничими витратами були витрати на корми, які становили майже половину усіх виробничих витрат (49 % у 2018 р.), причому тенденція зростання частки кормів була висхідною (+4 % протягом 2016–2018 рр.).

Імпорт до Італії у 2020 р. становив 11 млн євро (1,518 тонн). На порційну форель припадало 44 % за вартістю та 53 % за обсягами (головним чином свіжа порційна форель). Важливими продуктами імпорту до Італії були також філе та копчена форель (відповідно 33 % та 22 % вартості). Імпорт свіжої порційної форелі протягом періоду 2013–2020 рр. знаходився у діапазоні від 717 до 2,693 тонн, з

максимумами у 2014 та 2019 рр. Імпорт мороженої форелі мав тенденцію до зниження, з 957 тонн у 2015 р. до 65 тонн у 2020 р.

Основними продуктами експорту були жива форель (37 % вартості експорту, і ця категорія охоплювала і певну частину порційної форелі), далі йшли велика свіжа форель (26 %), свіже філе (18 %) та свіжа порційна форель (15 %). Максимум експорту свіжої порційної форелі припав на 2016 р. – 1,740 тонн, і надалі зменшився у 2020 р. до 1,201 тонни. Експорт живої форелі лишався доволі стабільним протягом останніх років, і від 2018 р. знаходився на рівні біля 4,400 тонн. У 2020 р. на морожену порційну форель припадало 1 % – 76 тонн. Максимуму експорту цього виду продукції було досягнуто у 2016 р. – 190 тонн.

Ціновий ланцюг формується декількома типами зацікавлених сторін: фермери; бійні (потужності з первинної переробки): можуть розташовуватись безпосередньо у господарстві, але можуть бути і за межами господарства, та створеними групою фермерів. В останньому випадку вони зазвичай розташовуються максимум за 20 км від господарства; гуртовики; ретейлери. Відмінності, розрізнення форелі базуються на масі риби, в Італії – за наступними категоріями: а) менше за 0,5 кг/риба: порційна форель; б) від 0,5 кг до 1–1,2 кг/риба: форель, призначена для філетування; в) більша за 1–1,2 кг/риба: форель, призначена для копчення. Виходячи з даних АРІ та FEAP, обсяги виробництва масою до 1,2 кг варіювали протягом 2016–2019 рр. у діапазоні 30,000–35,000 тонн. За результатами опитування, проведеного АРІ, близько 40 % порційної форелі, масою 0,5 кг/риба, та 60 % форелі середнього розміру, масою більше за 0,5 кг/риба, призначено для філетування.

Список використаних джерел:

1. Конкуренентоспроможність рибного господарства України в нових умовах функціонування національної економіки: [колективна монографія]. Вдовенко Н., Варшавська Н., Гечбаія Б., Михальчишина Л., Павленко М., Шарило Ю., Шепелев С. Глобус. Х.: 2020. 328 с.

Нероденко О. С.,

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ВИРОБНИЦТВО РИБНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Рибна промисловість – галузь харчової промисловості, підприємства якої зайняті виловом риби, добуванням морського звіра, морепродуктів та виробництвом з них харчової, медичної, кормової й технічної продукції. Рибна промисловість виготовляє продукцію 2000 найменувань, у тому числі Україна – понад 100. Основні з них: риба морожена й охолоджена, солена, копчена, рибні консерви, рибне кормове борошно, нехарчова риба для потреб хутрового звірівництва і тваринництва, деякі види сировини для парфюмерно-косметичної, хіміко-фармацевтичної промисловості та інших галузей. За даними Державної служби статистики України протягом січня-липня 2021 року в нашій державі вироблено 8302 тонни готових продуктів і консервів з риби (крім цілих чи шматочками та страв готових із риби). Це на 36 % більше, ніж за аналогічний період минулого року. Зростання виробництва рибної продукції спостерігалось також за такими товарними позиціями: риба в'ялена, сушена, солена чи несолена; риба солена, але не сушена; риба в розсолі (крім риби копченої, філе з риби, риб'ячих голів, хвостів та черевець) – 5996 тонн (+4 %); риба сушена і в'ялена – 2816 тонн (+9 %); риба копчена (включаючи філе; крім тихоокеанського, атлантичного та дунайського лосося, оселедців та форелі, а також крім риб'ячих голів, хвостів та черевець) – 2326 тонн (+10 %); ікра інших риб – 2138 тонн (+30 %); риба солена (крім оселедців) – 1173 тонни (+1,2 %).

Крім того, від початку року в Україні вироблено: продукти готові й консерви з сардин, сардинели, кільки і шпротів, цілі чи шматочками, в оцті,

олії, маринаді, томаті (крім фаршу та страв готових із риби) – 6803 тонни; оселедці солоні – 2008 тонн; продукти готові й консерви з оселедця, цілі чи шматочками, в оцті, олії, маринаді, томаті (крім фаршу та страв готових із риби) – 1794 тонни; готові продукти і консерви з іншої риби, цілі чи шматочками, в оцті, олії, маринаді, томаті (крім фаршу та страв готових із риби) – 929 тонн; продукти готові й консерви з скумбрії, цілі чи шматочками, в оцті, олії, маринаді, томаті (крім фаршу та страв готових із риби) – 325 тонн.

Загалом можна відмітити, що виробництво риби і загалом вся рибна промисловість в Україні починає набирати обертів після невеликого занепаду. На це впливає розвиток економіки, вибір українців споживати рибну продукцію власного виробництва, збільшення експорту та досить висока якість продукції.

Список використаних джерел:

1. Рибна промисловість України. Режим доступу: <https://cutt.ly/zHWLiEz>
2. Вдовенко Н. М. Сучасний стан та напрями розвитку рибного господарства в Україні. Економіка АПК. 2010. № 3. С. 15–20.
3. Риба: Режим доступу: <https://cutt.ly/QHWLvGp>
4. Конкурентоспроможність рибного господарства України в нових умовах функціонування національної економіки: [колективна монографія]. Вдовенко Н., Варшавська Н., Гечбаія Б., Михальчишина Л., Павленко М., Шарило Ю., Шепелєв С. Глобус. Х.: 2020. 328 с.
5. Vdovenko N. M., Korobova N. M., Kurmaiev P. Yu., Pavlenko I. I. Formation of the organizational mechanism for fisheries regulation. Проблеми і перспективи економіки та управління. № 3 (19). Р. 202–212. 2019.
6. Вдовенко Н. М. Методологізація галузевого державного управління на шляху адаптації економіки до умов та вимог Європейського Союзу. ScienceRise. 2015. № 5/3 (10). С. 39–44.
7. Vdovenko N. M., Sokol L. M. Applied basis of fish policy effect to public food providing. Науковий Вісник Полісся. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 202–207.
8. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г. Конкурентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова

ефективності національної економіки. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2019. Вип. 1. С. 204–211.

9. Виробництво риби. Режим доступу: <https://cutt.ly/dHWLdRk>

10. Рибна промисловість. Режим доступу: <https://cutt.ly/aHWLgFH>

УДК 636.16

Бояр Д. Л.,

студентка

Михальчишина Л. Г.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ДОСВІД ВИРОЩУВАННЯ ШЕТЛЕНДСЬКИХ ПОНІ В НАВЧАЛЬНО- НАУКОВО-ВИРОБНИЧІЙ ЛАБОРАТОРІЇ КОНЯРСТВА НУБІП УКРАЇНИ

Шетлендський поні – універсальна порода коней, широко поширена в усьому світі. Це одна з найчисленніших кінських порід взагалі і найпопулярніша серед порід поні [1]. Маленькі поні існували на Шетландських островах більше ніж 2000 років і ймовірно, набагато довше. Різні розкопки на островах виявили кістки маленьких поні, які існували в епоху бронзи, і вважається, що поні були в домашньому використанні там з цього часу. Протягом століть різні повідомлення й описи поні відносяться до його невеликого зросту, міцності, витривалості та довголіття. Суворі зими островів з невеликою кількістю кормів не через нехтування господарями, а з труднощами наявних кормів навіть для їх овець і великої рогатої худоби, безумовно, є причиною витривалості й чистоти породи. Про силу поні ходять легенди – за своїми розмірами вони найсильніші з усіх порід коней. Протягом століть поні обробляв землю, возив на поля торф та морські водорості, а також використовувався для перевезення свого власника. Поні ніколи не був тяговою твариною до середини 19 століття, оскільки до того часу не було належних

доріг. Рибалка, що володіє конями, зміг використовувати волосся з хвостів поні для своїх волосінь. Виробничники звернули увагу на малих і витривалих поні лише у ХІХ столітті після заборони у 1847 році використання дитячої та жіночої праці у шахтах. З цього часу розпочався активний експорт поні шетлендської породи до Англії та інших країн. Сьогодні шетлендський поні більше не має працьовитого життя своїх предків, тому, що в цей час основна робота для дітей верхи на поні або для водіння карети, і вона надзвичайно популярна в усьому світі. По всій Великій Британії є племінні заводи Шетлендських поні, і приблизно 2000 лошат реєструються в Товаристві щороку [2]. Стандарт породи: Шетлендські поні – одна з самих низькорослих порід (висота в холці 75-107 см). Незважаючи на маленький зріст, ці коні мають міцну конституцію. У них невелика голова, часто з увігнутим профілем, маленькі вуха і широко розставлені очі. Шия коротка і мускулиста. Груді і загривок добре розвинені. Спина коротка і широка, круп округлий, а живіт великий і провисаючий. Кінцівки короткі, костисті, копита міцні, округлої форми. Відмінна риса шетлендських поні – довга, груба шерсть на тілі, дуже довгі і густі грива і хвіст. У породі зустрічаються практично всі масті. Найчастіше бувають вороні, сірі, руді, булані, пегі та чубарі поні [3].

В навчально-науково-виробничій лабораторії конярства Національного університету біоресурсів і природокористування України вирощують шетландських поні. На даний час в лабораторії налічується шість поні: один мерин, один жеребець та чотири самки.

Дані поні використовуються для проведення лабораторних робіт з навчальних дисциплін у студентів факультету тваринництва та водних ресурсів. Студентки вчать правильного поводження з тваринами та догляду за ними.

Список використаних джерел:

1. Режим доступу: <https://cutt.ly/WHWLNQp>
2. Залізко В. Д. Індексний метод в оцінці рівня благоустрою сільських територій. Економіка АПК. 2015. № 1. С. 64–69.
3. Режим доступу: <https://cutt.ly/XHWL2Ju>

Нижник Д. В.,

студентка

Михальчишина Л. Г.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ВИРОБНИЦТВО МОЛОКА В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Молоко серед інших продуктів харчування займає одне з провідних місць. Наявність у ньому легкозасвоюваних органічних речовин (білків, жирів, вуглеводів), а також мінеральних елементів, необхідних молодому організму, робить його незамінним харчовим продуктом.

За останні роки асортимент молока і особливо кисломолочних продуктів у нашій країні значно розширився як за рахунок вітчизняних, так і за рахунок імпортованих продуктів. Тому проблема встановлення натуральності молока й молочних продуктів, що надходять у роздрібну торговельну мережу та у підприємства громадського харчування, стоїть досить гостро.

Молоко – це продукт, що виділяється молочними залозами ссавців. Воно має матово-білий колір з жовтуватим або голубуватим відтінком (залежно від вмісту жиру) і специфічним запахом та ледве солодкуватим смаком.

Останнім часом на ринку з'явилося багато комбінованих молочно-рослинних і рослинно-молочних продуктів, в тому числі і для дитячого та дієтичного харчування [1]. Молочні продукти – найважливіша складова щоденного раціону людини. Вони збагачені білком, амінокислотами та вуглеводами, фосфором, калієм, кальцієм і вітамінами. Все це необхідне для правильного росту та розвитку організму. Саме тому з давніх-давен люди вважали молоко домашньої худоби особливо цінним і корисним продуктом.

Його сквашували та томили в печі, використовували для приготування різних страв, виготовляли з нього тверді та м'які сири, збивали масло та сметану. З козячого, коров'ячого, овечого молока роблять вершки, ряжанку, кефір, вершкове масло, йогурт, сметану, сир, кумис, мацоні, катик, варенець.

За 2021 рік виробництво молока в Україні зменшилося на 5,9 % порівняно із 2020 роком. Про це повідомляє Державна служба статистики.

За 2021 рік в Україні було вироблено 8,72 млн тонн молока, у тому числі сільськогосподарські підприємства виробили 2,75 млн тонн молока (на 0,4 % менше), господарства населення – 5,97 млн тонн (на 8,2 % менше).

Найбільше молока за минулий рік виробили у Полтавській області – 691,8 тис. тонн (на 5,8 % менше, ніж у 2020 році); на другому місці – Вінницька (684,9 тис. тонн; на 6,2 % менше); на третьому – Хмельницька (643,8 тис. тонн; на 1,2 % менше) області.

Найменші обсяги молока за 2021 рік виробили в Луганській (102 тис. тонн; на 7,8 % менше, ніж за 2020 рік), Донецькій (144,1 тис. тонн; на 7,6 % менше) та Запорізькій (180,6 тис. тонн; на 10,6 % менше) областях [2].

Причина зменшення виробництва молока – це скорочення обсягів виробництва молока в господарствах населення без відповідного нарощення на молочнотоварних підприємствах. Як повідомила аналітик АВМ Яна Лінецька, цього року із промислових молочних підприємств надійшло мільйон 850 тисяч тонн, або 30,6% усього молока – це на 1,4% менше за показники 2020-го року.

Цього року для українських експортерів було відкрито 8 нових ринків агропродукції і проведено переузгодження 63 товарних позицій в 11 державах і міжнародних економічних організаціях. Зокрема, для молочних продуктів були відкриті ринки Японії, Лівії, Аргентини та Лівану.

Список використаних джерел:

1. URL: https://pidru4niki.com/15100827/ekonomika/moloko_molochni_produkty

2. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/01/20/681610/>.

УДК 338.5-027.3:316.485.26

Портний С. І.,

студент

Данилевська-Жугунісова О. Є.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ НА ПРОДОВОЛЬЧІ ЦІНИ

Економісти ООН застерігають, що воєнний стан в Україні негативно позначається на перспективах глобального економічного зростання цього року. Конференція ООН з торгівлі та розвитку ЮНКТАД понизила попередній більш оптимістичний прогноз розвитку світової економіки, щоб відобразити нову реальність. Відповідно до оновленого звіту ЮНКТАД щодо торгівлі та розвитку, цього року глобальне економічне зростання знизиться з 3,6 % до 2,6 %.

У звіті відзначається, що основним фактором зниження є велика невизначеність навколо подій в Україні.

Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) відзначає, що у березні 2022 року середнє значення Індексу продовольчих цін ФАО склало 159,3 пунктів, що на 12,6 % вище за значення лютого, коли воно досягло найвищого рівня з моменту створення даного індексу в 1990 році. Цей індекс дозволяє щомісяця відстежувати коливання світових цін на кошик найбільш ходових продовольчих товарів. На цьому рівні індекс виявився на 33,6 % вищим, ніж у березні 2021 року.

Значення Індексу цін на зернові ФАО у березні виявилось на 17,1 % вищим, ніж у лютому, що було обумовлено значним зростанням цін на пшеницю та всі фуражні зернові, головним чином унаслідок війни в Україні. Останні три роки на частку росії та України припадало близько 30 % світового експорту пшениці та

20 % світового експорту кукурудзи.

Світові ціни на пшеницю протягом місяця злетіли на 19,7 %, чому також сприяли побоювання щодо стану посівів у Сполучених Штатах Америки. Ціни на кукурудзу за місяць зросли на 19,1 %, досягнувши рекордного рівня, і, крім того, зростання цін торкнулося ячміню та сорго. Індекс цін на олії ФАО зріс на 23,2 % внаслідок зростання котирувань соняшникової олії, провідним світовим експортером якої є Україна. Ціни на пальмову, соєву та ріпакову олію також помітно зросли внаслідок підвищення цін на соняшкову олію та сиру нафту.

Середнє значення Індексу цін на цукор ФАО збільшилося на 6,7 % порівняно з лютим, нівелювавши попереднє зниження, і виявилось на 20 % вищим, ніж у березні 2021 року. Основна причина збільшення котирувань цукру — зростання цін на сиру нафту та підвищення обмінного курсу бразильського реалу, проте сприятливі прогнози з виробництва в Індії запобігли більшому їх збільшенню цього місяця.

Середнє значення Індексу цін на м'ясо ФАО у березні збільшилося на 4,8 % і досягло історичного максимуму, чому сприяло різке зростання цін на свинину, зумовлене дефіцитом забійних свиней у Західній Європі. Міжнародні ціни на м'ясо птиці також зросли через скорочення постачання з провідних країн-експортерів внаслідок спалахів грипу птахів. Середнє значення Індексу цін на молочну продукцію ФАО зросло на 2,6 %, опинившись на 23,6 % вище, ніж у березні 2021 року: котирування вершкового масла та сухого молока різко підвищилися у зв'язку зі збільшенням імпортного попиту на продукцію з короткими та тривалими термінами постачання, насамперед на азійських ринках.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/war-in-ukraine-dims-prospects-for-global-growth-this-year/6499680.html>.
2. URL: <https://agroportal.ua/news/mir/viy-na-v-ukrajini-pidvishchila-indeks-prodovolchih-cin-do-rekordnogo-maksimumu>.

Романенко Б. В.,

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

РИБНІ КОНСЕРВИ І ПРЕСЕРВИ: АНАЛІЗ РИНКУ

Якщо говорити про ринок рибних консервів і пресервів в цілому, то експерти відмічають появу все більшої кількості брендкованої продукції. Спостерігається стійка тенденція зростання продажів брендovаних консервів, оскільки їх відрізняє стабільна якість. Споживач стає усе більш вимогливим і його відношення до того або іншого бренду будується залежно від того, наскільки цей виробник може гарантувати якість свого продукту. Тобто на цьому ринку бренд виступає гарантією якості для споживачів.

В цілому, фахівці відмічають зростання попиту на рибну продукцію в Україні і, у зв'язку з цим, дуже хороші перспективи у ринку рибних консервів і пресервів. Нині спостерігається тренд до зростання споживання рибної продукції. Особливо явно ця динаміка проявляється в столичному регіоні України. Якщо брати до уваги показник рекомендованого споживання рибної продукції на людину в рік – 22-24 кг, то спостерігається величезний ресурс споживання цього виду продукції.

Треба врахувати також факт зростання середнього доходу населення, а також зміни менталітету – все більша перевага віддається здоровому якісному продукту. Причому статистика все частіше підтверджує, що ціновий чинник вже давно не визначає лояльності до продукції.

Швидше за все, нові продукти з'являтимуться в преміальному сегменті і задовольнятимуть вимогам споживача, пов'язаним з прагненням купувати здоровіші і якісніші продукти. На перший план виходить якість і зручність

споживання. Саме тому хітами продажів стають продукти, що не вимагають додаткової обробки: пресерви з філе-шматочків або скибочок, очищені від шкірки і кісток, і інші продукти, готові до столу.

Покупці з кожним роком все більше працюють і починають цінувати свій час. Тому попит зміщується у бік готової до вживання продукції. Сплеск інтересу до рибних консервів і пресервів відмітили і ритейлери. Вони почали робити цю продукцію під СТМ і вже мають непогані позиції.

Усі експерти визнають, що для ринку рибних консервів і пресервів в цілому, але особливо для сегментів червоної риби і ікри, характерна яскраво виражена сезонність: найбільш гарячими місяцями стають листопад і грудень – у зв'язку з новорічними святами. У цей сезон продажі збільшуються, як правило, на 20-25 %.

Найбільшу динаміку зростання показують пресерви з морепродуктів в масляних заливках. Основний розвиток асортименту відбувається за рахунок введення нових заливок і рецептур.

Ринок рибних консервів і пресервів поступово рухається у бік преміальності. Делікатесна червона риба і морепродукти, ікра мають все більший попит.

Причому трендом ринку є екзотичні продукти, зростання продажів яких найбільш стрімке. Відзначається і усе споживання, що зростає з року в рік, ікри – червоної і інших риб. Делікатесна червона риба, ікра (червона і інших риб) і морепродукти – три самі швидкорослі категорії ринку рибних консервів і пресервів. Причинами такого зміщення акцентів на ринку рибних консервів і пресервів експерти називають збільшення доходів населення і прагнення до здорового способу життя при зростаючій нестачі часу.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://agro-store.xyz/blog/statti/ribni-konservi-i-preservi/>.
2. URL: <https://dyvys.info/2020/07/28/rybnyj-rynok-ukrayiny-yak-zminylos-vyrobnytstvo/>

Старовойт В. Ю.,

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ М'ЯСА

За сучасних умов динамічного розвитку світової торгівлі необхідно виявляти шляхи активізації виходу української продукції з м'яса на міжнародний ринок та закріплення її конкурентних позицій.

В Україні активно розвивається виробництво м'яса птиці, відповідно зростає торгівля продукцією з цього виду м'яса на світовому ринку. У 2021 році Україна оновила абсолютний рекорд за обсягами експорту м'яса птиці – 459 тис. т. Також на 29% зросла вартість його реалізації, досягнувши \$716 млн.

В цілому 2021 року Україні вдалося збільшити виручку від експорту м'яса та субпродуктів на 30 % – до \$846 млн . Крім зростання закордонних продажів м'яса птиці, фіксувалось і нарощування в сегменті замороженої яловичини. 2021 року тривала подальша диверсифікація збуту м'яса та субпродуктів українського виробництва. Нині вітчизняна м'ясопродукція експортується до країн Близького Сходу, інших частин Азії, Євросоюзу, СНД та Африки. При цьому частка країн ЄС у вартісному виразі склала 24 %.

Характерною рисою 2021 року стало подальше посилення позицій Саудівської Аравії, яка 2020 року вперше очолила рейтинг імпортерів українського м'яса. Ця близькосхідна країна закуповує в Україні виключно м'ясо птиці. При цьому перші закупівлі вона зробила у 2015 році. А вже у 2020 році експорт українського м'яса птиці до Саудівської Аравії сягнув 83 тис. т на суму 136 млн дол. США. Минулого року Саудівська Аравія

закупила 101 тис. т української м'ясопродукції на суму 190 млн дол. США, збільшивши свою частку в нашому експорті до 22,5 %.

Нідерланди, які протягом 2017–2019 років очолювали топ-10, із часткою у 16,1 % утримують друге місце – із обсягами закупівель українського м'яса близько 58 тис. т на суму 136 млн дол. США. Значними є також частки Китаю (7,2 %), ОАЕ (4,7 %), Словаччини (4,7 %), Азербайджану (3,9 %), Білорусі (3,6 %) та Казахстану (3,5 %). Загалом ці країни принесли 2/3 доходів від продажів Україною м'яса на глобальному ринку.

При цьому протягом всього 2021 року українські експортери мали заборону на поставки курятини до Європейського Союзу з тих регіонів нашої країни, де був виявлений пташиний грип, однак це суттєво не вплинуло на підсумкові показники.

За результатами міжнародної торгівлі останніх років можна зазначити, що зростає загроза імпортозалежності від продукції свинини, сала, свинячого жиру та жиру птиці. Необхідно стимулювати дане виробництво, зокрема, за рахунок дотацій та пільгового кредитування фермерських господарств, а також надавати систематичну матеріальну та інформаційну підтримку у боротьбі з хворобами (до прикладу, Африканською чумою свиней). Потрібно стимулювати глибинну переробку м'яса (виробництво продуктів з м'яса), що сприятиме зростанню економічного ефекту від виробництва. Також необхідно формувати стабільні міжнародні торгові відносини, дбати про якість продукції, забезпечувати відповідність вітчизняного виробництва до вимог міжнародного ринку.

Список використаних джерел:

1. Ляховська О. В. Основні тенденції зовнішньої торгівлі України м'ясом та м'ясними продуктами. Агросвіт. 2020. № 4. С. 70-75.
2. URL: <https://agropolit.com/news/23193-u-2021-rotsi-ukrayina-vstanovila-absolyutniy-rekord-za-obyemami-eksportu-myasa-ptitsi>.

Ткаченко А. Д.,

студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

СПОЖИВАННЯ РИБИ УКРАЇНЦЯМИ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Загальне споживання риби в Україні 2020 року склало 550 000 тонн, за даними аналітиків Асоціації українських імпортерів риби і морепродуктів (UIFSA). У перерахунку на кількість населення країни, яке згідно з електронним переписом 2019 року становить близько 37 млн, це становить 15 кг на особу в рік, що відносно небагато. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, середній загальносвітовий показник становить близько 22 кг. У країнах із більш високим рівнем економіки він значно вищий: у Норвегії – 66 кг, Японії – 58 кг, Південній Кореї – 78 кг, Португалії – 62 кг.

Українці споживають як імпортовану рибу, так і власного виробництва. З імпортом простіше – завдяки митній статистиці бачимо, скільки риби ввозиться в нашу країну щорічно, і можемо простежити динаміку. 2015 року через соціально-економічну кризу в Україні обсяги імпорту становили 230 000 тонн. Однак уже 2018-го в міру відновлення економіки було ввезено 375 000 тонн рибної продукції. У переліку країн, що експортують до України рибу, на першому місці Норвегія. Звідти імпортуємо оселедець, лосось, форель і скумбрію. На другому місці Ісландія, яка також лідирує по поставках скумбрії й оселедця. Замикає трійку найбільших країн-експортерів риби в Україну США, які славляться минтаєм і хеком, диким лососем Аляски та червоною ікрою. Практично вся риба, імпортована до України, не обкладається жодними митами, крім стандартного для всього імпорту ПДВ. Відповідно, відсутні додаткові бар'єри, які можуть штучно здорожчувати продукт для кінцевого

споживача.

Найціннішою зі споживчої точки зору в Україні є червона риба, зокрема лосось і форель. Згідно з даними Державної митної служби, 2020-го Україна імпортувала 42 400 тонн червоної риби на загальну суму \$160,8 млн, це на 31% вище аналогічного показника минулого року, в цілому за останні п'ять років обсяг імпорту червоної риби зріс у 2,1 рази. В ЄС, навпаки, популярна біла риба – тріска, яка в Україні не входить навіть до першої двадцятки рибних позицій за обсягами споживання і, відповідно, імпорту. На рівень споживання впливає доступність продукту для споживача. Минтай – один із най більш популярних і численних видів риби в світі. Його загальносвітовий вилов становить близько 3,5 млн тонн щорічно. Продукт знаходиться в нижньому ціновому діапазоні і тому дійсно максимально доступний. В Україні минтай експортують з Аляски, невисока ціна пояснюється великим обсягом вилову, але вона не менш корисна, ніж певні сорти дорогої риби на прилавках.

Динаміка споживання риби свідчить про те, що набирає обертів тренд здорового способу життя, в результаті споживачі все більше надають перевагу рибі й морепродуктам.

Список використаних джерел:

1. Огляд рибного ринку України за 2019 рік. URL: <https://uifsa.ua/news/news-of-ukraine/overview-of-the-fish-market-of-ukraine-in-2019>
2. Державне агенство меліорації та рибного господарства URL: https://www.darg.gov.ua/_v_ukrajini_na_6_zbiljshilosja_0_1_0_10285_1.html?search=%F1%EF%EE%E6%E8%E2%E0%ED%ED%FF%20%F0%E8%E1%E8
3. Гусева Н. Деякі суспільно-географічні аспекти споживання продовольства населенням України. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. 2013. № 16. С. 137-147.
4. Корман І. І. Аналіз вітчизняного ринку риби та морепродуктів і факторів, що визначають поведінку споживачів на цьому ринку. Вісник ВПП. 2012. № 4. С. 50-55.

Унінець І. І.,

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ РИБОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Рибне господарство України – це галузь економіки, завданням якої є вивчення, вирощування, відтворення, охорона та використання риби та інших водних живих ресурсів, їх отримання (вилов, добування, збирання) та подальша переробка з метою одержання харчової, кормової, технічної, медичної та іншої продукції для задоволення потреб населення. Рибопереробна галузь надає країні цінний і часто незамінний продукт харчування, що забезпечує потребу людини насамперед у білках тваринного походження, різноманітні біологічно активних речовин, а також широкому спектрі вітамінів та мікроелементів. Проте сьогодні рибопереробна галузь України перебуває у скрутному становищі, тому проблема забезпечення її ефективного функціонування є вкрай актуальною.

На початку 90-х років рибний ринок України складався з продукції вітчизняних виробників майже на 95 % і лише 5 % припадало на імпорт, однак зараз ситуація виглядає протилежним чином. Сьогодні національний рибний ринок складається з 80 % імпортової рибної продукції і лише на 20 % – з вітчизняної. На даний момент спостерігається ряд факторів, діяльність яких призводить до негативних наслідків в рибопереробній галузі в цілому. У зв'язку з анексією Криму Україна втратила дві третини свого вилову риби. Зокрема, у 2013 році Україна виловила 216 тис. тонн риби. При цьому 82 тис тонн було виловлено в Азово-Чорноморському басейні. Через те, що обсяг імпортової

продукції досить значний, виявляється високий рівень залежності цін на рибу в Україні від коливань іноземних валют. Вже зараз простежується збільшення цін виробників на рибні консерви (станом на лютий 2022 року в переробці та консервуванні риби, ракоподібних і молюсків продукція подорожчала орієнтовно на 55 % у зв'язку з ростом валютного курсу, інфляції та нестабільної ситуації в країні). Всі ці негативні фактори унеможливають ефективний розвиток рибопереробної галузі, адже безпосередньо впливають на стан попиту на рибну продукцію.

Україна багата на природні ресурси та володіє достатніми умовами для розвитку рибопереробної галузі, проте невміння правильно використовувати ресурси та недостатність державної підтримки в цілому негативно вплинули на її розвиток. У зв'язку з цим виникає необхідність застосування рішучих дій по розробці ринкової стратегії розвитку підприємств рибопереробної галузі України. Слід зазначити, що покращення ситуації можливе лише за рахунок комплексного підходу до зазначеної проблеми.

Список використаних джерел:

1. Алимов С. І. Рибне господарство України: стан і перспективи. К. : Вища освіта, 2003. 335 с.
2. Виханский О. С. Стратегическое управление: учеб. [2-е изд., перераб. и доп.]. М. : Экономистъ, 2004. 296 с.
3. Ганжуренко І. В. Сучасний стан і розвиток рибпромислового підкомплексу України та світу. Вісник Одеського національного університету. 2013. № 18. Вип. 3/1. С. 72-78.
4. Горшунов М. С. Розробка технології виробництва пресервів та рибних консервів з використанням лактоферментованої сировини. Автореферат дис. ... к.т.н. : 05.18.04. Технологія м'ясних, молочних та рибних продуктів. Одеса, 2007. 22 с.
5. Корман І. І. Аналіз вітчизняного ринку риби та морепродуктів і факторів, що визначають поведінку споживачів на цьому ринку. Вісник ВПІ. 2012. № 4. С. 50-55.

Хімич Т. О.,

студентка

Михальчишина Л. Г.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТОВАРОВИРОБНИКІВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ СВІТОВОГО АГРАРНОГО РИНКУ

Для сільськогосподарських підприємств, як й інших суб'єктів підприємницької діяльності, є актуальним здобуття конкурентних переваг. Загострення конкурентних відносин у середовищі функціонування агровиробників змушує їх активно відстоювати свої інтереси на галузевому ринку. Вони повинні докладати значних зусиль, щоби забезпечити відповідність своєї продукції зростаючим вимогам споживачів. Розробка комплексу заходів, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності вироблюваної продукції, здобуття конкурентних переваг є важливим завданням для будь-якого сільськогосподарського підприємства [1].

В умовах світової економічної кризи, уповільнення темпів зростання світової економіки для України негативним наслідком є зменшення попиту на експортні товари. За цих умов основний акцент економічної політики доцільно перенести на внутрішній ринок - активізацію внутрішнього попиту, пропозиції та імпортозаміщення. Проблема українських підприємств полягає, по-перше, у тому, що вони не володіють сучасним арсеналом науково обґрунтованих методів ведення конкурентної боротьби, по-друге, вітчизняна наука до цього часу не забезпечила їх відповідними рекомендаціями.

У широкому розумінні конкурентна позиція підприємства – це підхід

підприємства до конкуренції в цілому. Позиція ж підприємства в галузі визначається конкурентною перевагою. У зв'язку із цим управління конкурентним середовищем в аграрній сфері набуває важливого значення для забезпечення процесу розширеного відтворення і розвитку підприємств у гармонійному поєднанні із соціальними потребами суспільства.

Матеріальною основою стратегії просування продукції українських підприємств на зарубіжних ринках є вже набутий і можливий експортний потенціал країни. Початковим етапом реалізації експортного потенціалу є проведення відповідної експортрозширювальної політики, коли поруч із розвитком традиційного експорту розвиватимуться й потенційні експортні галузі відповідно до тенденцій на світовому ринку. Цього можна досягти при сприянні в структурній політиці виробництву товарів високого ступеня переробки шляхом використання провідних технологій, які дозволять ефективніше використовувати наявні ресурси. Власне, перспективні галузі, перш за все, агропромислова й харчова.

При забезпеченні високої продуктивності сільськогосподарського виробництва та наявності провідних технологій та устаткування підприємств із переробки сільськогосподарської продукції, могли б успішно просуватися на міжнародному ринку. Конкурентні відносини поряд з державним регулюванням здатні забезпечити сталий розвиток аграрної сфери, не допустити дискримінації сільськогосподарських підприємств у розподілі прибутків з боку переробної галузі та торгівлі та забезпечити норму прибутку, що відповідає її рівню в інших галузях народного господарства [2].

Список використаних джерел:

1. Яців І. Б., Яців С. Ф. Особливості формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств. Економічний аналіз: 2018. Том 28. № 1. С. 278-285.

2. Економіка сільського господарства: навчальний посібник / С. М. Рогач, Н. М. Суліма, Т. А. Гуцул, Л. В. Ярема. Київ: ЦП «Компринт», 2018. 517 с.

Ходаківський І. О.,

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

РИНОК КОРОПА В УКРАЇНІ

Основним об'єктом ставового рибництва здавен є коропа. В господарському відношенні він дуже вигідний завдяки швидкому росту і невисокій вимогливості до умов життя. Коропа має добру м'ясистість, м'ясо у нього високої якості (8,6% жиру, 16,5% білку).

Продукція коропових риб складає понад 30% від загального обсягу продукції аквакультури. Коропа є одним з широко культивованих у світі видів риб. Доступна ціна на коропа є вирішальною для підвищення уваги до цього об'єкта аквакультури.

Успішний розвиток товарного рибництва можливий лише на підставі комплексної інтенсифікації, складовою частиною якої є селекційно-племінна робота, спрямована на поліпшення господарсько цінних ознак об'єктів рибозведення на фоні конкретних умов вирощування. Основними з яких є високий темп росту за рахунок більш повного використання природної їжі і штучного корму на приріст, підвищення їх стійкості до несприятливих умов середовища і хвороб.

Поліпшення ознак продуктивності, і в першу чергу підвищення темпу росту, є провідним напрямом селекційно-племінної роботи з більшістю об'єктів розведення.

При розведенні коропа, як і будь-яких інших сільськогосподарських тварин, перш за все звертають увагу на доброякісність плідників, вибір кращої породи стосовно певної кліматичної зони. Яка б порода коропа не розводилась

в господарстві, під час її вибору слід звертати увагу на те, щоб плідники були вгодованими, мали гарний екстер'єр, темп росту, продуктивну потенцію, не носили ознак здрібнення і виродження. Вони повинні бути стійкими до умов навколишнього середовища і всіляких захворювань. Вгодованість – дуже важливий показник, не лише коропів-плідників, але й цьоголіток, тому що вона характеризує їх зимостійкість.

Зовнішні ознаки вгодованої риби – здоровий вигляд, правильне співвідношення частин тіла і форм тілобудови, повна м'ясистість, порівняно невелика голова [1].

В умовах аквакультури у 2021 році було вирощено 16,9 тис. тонн водних біоресурсів. З них виловлено – 12,9 тис. тонн товарної продукції аквакультури. При цьому основна частина вилову (77,5%) – короп і рослиноїдні риби [2].

Моніторинг ринку риби і морепродуктів в Україні дозволив простежити зміни в його структурі. Так, співвідношення морської і річкової риби на ринку, яке почало змінюватися після втрати контролю над акваторією Криму в 2014 році, продовжилося і в наступні роки. Якщо в 2017-му частка річкових видів на ринку риби та морепродуктів в Україні становила 43%, то в наступному році вона зросла до 55%, а за підсумками першого півріччя 2020 року трохи зменшилася до 52% [3].

Рибні господарства не повинні обмежуватись вирощуванням коропа, бажано, щоб цей список поповнився більш преміальними сортами риби, вирощеними в високотехнологічних та стійких акватичних системах.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://auv.com.ua/21-sectionchief/pisciculture/18-2016-03-06-15-07-49>.
2. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/zvit-derjfish-2021.pdf>
3. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok-ryby-i-moreproduktov-v-ukraine-na-prirodu-nadejsya-a-sam-ne-ploshaj>

Чепка А. В.,

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

АКВАКУЛЬТУРА: ВНЕСОК У ПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК

Велику загрозу незворотньої деградації довкілля, пов'язану зі зростанням населення світу, неможливо усунути традиційними методами сільського господарства. Інновації в аквакультурі мають потенціал стати частиною рішення для стабільного харчування населення світу без погіршення стану довкілля.

Океани та водойми займають близько 70 % площі планети, але все ж лише близько 5 % їжі надходить з води. Вирощування риби, ракоподібних та моллюсків у ставках та в огорожених океанських загонах використовується вже десятиріччями і має значний потенціал для розширення.

Останнім часом технології аквакультури прогресують, стають масштабнішими та більш економічно вигідними, а виробництво морепродуктів на таких фермах, сприяє збільшенню глобального споживання риби на душу населення, навіть із зростанням населення. Сьогодні аквакультура – це близько половини всіх морепродуктів і більше за дикий промисел джерело риби для споживання людиною. Вироблена аквакультурою щорічна біомаса перевищує біологічну масу яловичини, темпи її зростання випереджають виробництво птиці – цей аграрний сектор зростає найбільш швидкими темпами.

Подальше поширення екологічно стійких методів виробництва аквакультурного білка, ймовірно, сприятиме тому, що аквакультура продовжить відвойовувати позиції у конкурентів – виробників наземних білків (таких як птахівництво).

В аквакультурному виробництві домінує Азія (у 2016 році звітти походило 89 % продукції), але деякі західні країни (зокрема, Норвегія та Канада) завдяки потужному фінансуванню досліджень та дружній політиці також досягають успіхів.

Серед десяти найкращих у світі видів аквакультури чотири види азійських коропів, глобальними видами стали тилапія та креветки, близько 25 % водної промисловості складають молюски, такі як устриці та японські килимові ракоподібні.

Наразі зростає популярність лосося, через високий вміст поживних речовин та попит у західних споживачів. Галузь вирощування лосося була лідером у механізації аквакультури та впровадженні в практику сучасних технологій. Застосування рециркуляційних водних систем (RAS) спричинило справжню революцію у вирощуванні лосося, вони забезпечують нову технологію оксигенації, біофільтрацію відходів та інші вимоги.

Одним із ключових моментів є те, що ферми RAS можна розміщувати будь-де. Епідемія COVID-19 викликала лихоманку за інвестиціями у RAS системи вирощування лосося, щоб задовольнити попит на нього в розвинених країнах. Однак аквакультура має і негативний вплив на довкілля, насамперед, на біорізноманіття, і потребує зміни підходів для стійкого виробництва.

Аквакультурі доводиться пристосовуватися і до кліматичних змін у глобальних водах: океани стають теплішими, нерестовища скорочуються, і аквакультури не можуть виробляти такі ж обсяги або збирати врожай, як раніше. Такий тиск на навколишнє середовище, а також економічні стимули породжують більше інновацій в аквакультурі.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://www.dossier.org.ua/news/aquaculture-conquering-food-market/>
2. Органічне виробництво і продовольча безпека. Житомир: Вид.-во ЖНАЕУ, 2019. 468 с.

Якушев Д. О.,

студент

Михальчишина Л. Г.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ПЕСКЕТАРІАНСТВО ЯК ТРЕНД ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ

Здорове харчування формує здоров'я і добробут нації в цілому. Воно забезпечує нормальний ріст організму, визначає розумовий і фізичний розвиток, оптимальне функціонування всіх органів і систем, формування імунітету та адаптаційних резервів організму.

Матеріали наукових публікацій свідчать про те, що у більшості населення України порушений режим харчування, в складі меню майже відсутні перші страви, багато субпродуктів та сухих концентратів швидкого приготування. Українське населення в основному споживає бутерброди, картоплю, макаронні вироби, чай, каву, загалом порушена кількість прийому їжі та її об'єм. У стравах переважають дешеві продукти з низькою біологічною цінністю, недостатнім є споживанням м'ясних, молочних, рибних продуктів, овочів і фруктів [1, с. 23-24].

Термін «пескетаріанство» виник на початку 90-х років минулого століття (від італійського слова *pesce* – риба) – спосіб життя, при якому до вегетаріанської дієти додають рибу і морепродукти. Пескетаріанці (іноді їх називають піско-вегетаріанцями) їдять прісноводних і морських риб, молюсків і інші морепродукти на додаток до фруктів, овочів, зерен, бобовим, яйцям і молочним продуктам. Поєднання відомих переваг вегетаріанського способу життя з доведеними корисними властивостями омега-3 жирних кислот, якими

багата риба, робить пскетаріанство однією з головних дієт, яка обіцяє міцне здоров'я і довголіття.

Серед усіх 26 амінокислот є такі, які наш організм не здатен синтезувати сам, а отримує їх тільки з їжі. Це незамінні амінокислоти. Їх всього 8. Їх недолік в нашій їжі не дозволяє організму синтезувати власні білкові молекули, а це загрожує серйозними захворюваннями. Тому кожен вегетаріанець стикається з важким завданням: забезпечити себе повним набором незамінних амінокислот. Для цього потрібно вживати достатню кількість рослинних білків, молочної продукції, яєць, бобових і, якщо це можливо, риби. І тут як не можна кращим способом буде пскетаріанство. Пскетаріанська дієта схожа на традиційну середземноморську, яка ґрунтується на рослинній їжі з рибою, яка є основним джерелом білка. Як і середземноморська, здорова пскетаріанська дієта складається з великої кількості фруктів і овочів, цільнозернових, горіхів і бобових.

Крім того, більшість пскетаріанцев, так само, як і вегетаріанці, залишають у своєму раціоні молочні продукти і яйця. Переваги пскетаріанства в тому, що такий вид харчування вкрай рідко викликає дефіцит будь-яких нутрієнтів. При відмові від м'яса і вживанні яєць, риби, морепродуктів, кисломолочних продуктів, пскетаріанці завжди отримують достатню кількість білка, вітаміну В12, заліза, цинку. Риба і морепродукти вважаються більш легкими і краще засвоєними білками, в той же час їх білки також повноцінні за амінокислотним складом, як і білки м'яса [2].

Отже, розв'язання проблеми якісного й здорового харчування має стати невідкладним завданням нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Чорна Н. П. Якість продуктів харчування - запорука здоров'я нації. Економіка та держава. 2016. № 2. С. 23-28.
2. URL: <https://uifsa.ua/about-fish/healthy-eating/pescetarianism-as-a-new-popular-trend-of-healthy-eating>.

Яцун А. Г.

*здобувач кафедри глобальної економіки, економічного факультету
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

м. Київ

Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ НА РАВЛИКИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АКВАКУЛЬТУРИ

В Україні існує центральний орган виконавчої влади, діяльність якого координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики та продовольства України. Це Державне агентство меліорації та рибного господарства України. Держрибагентство реалізує державну політику у сфері рибного господарства та промисловості, охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, регулювання рибальства, меліорації земель та експлуатації державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення, міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем і здійснює державний нагляд у галузі охорони, використання та відтворення водних біоресурсів у виключній економічній зоні України, територіальному морі, внутрішніх водоймах України та у водах за межами юрисдикції України щодо рибальських суден, що ходять під Державним Прапором України, відповідно до міжнародних договорів України.

Встановлення нагляду за рибою простіше ніж за тваринництвом, бо є водні об'єкти, за якими закріплюється охорона та викоріняється тіньове рибальство. Але аквакультура це не обов'язково тільки водні об'єкти. Є сухопутні тварини, яким просто необхідна велика кількість води для життя. Такою твариною вважається равлик. В равликових фермах, де їх розводять та вирощують, головним приладом є спеціальні водорозприскувачі, які підтримують необхідну кількість вологи у повітрі. Зазвичай для нормального існування равлика, треба підтримувати денну вологість повітря від 75 % до 100 % (піднімається показник) і нічну вологість від 100 % до 75 % (показник падає). Взагалі, якщо

роздивлятися равликів як частину аквакультури, можна побачити, що вони належать більше до водних об'єктів, ніж до тваринництва. Окрім очевидного фактору їх існування, підвищеної вологості повітря, цікавим є також їх розмноження. Так само як і риба, равлик розмножується відкладаючи ікру. Різниця між утриманням ікри равликів та риби у тому, що рибну ікру тримають у воді, яка знаходиться у постійному русі, а равликову ікру у вологому ґрунті. Але все одно підвищена вологість просто необхідна для життя равликів. Економічно вигідніше розводити саме равликів ніж рибу. Навіть якщо просто взяти факт, що в основному равлики є гермафродити і можуть розмножуватися при мінімальній кількості осіб. А тому не потрібно будувати окреме карантинне приміщення, для утримання там тільки що завезене маточне поголів'я. Та і взагалі равликова ферма це повносистемне господарство, так як процес розведення і вирощування простіший за технології вирощування риби. Також хвороби, на які може хворіти равлик, мають не такий широкий список, як у рибництві. Тому і вартість розведення знижується. При цьому вартість на самого равлика збільшується, равликове м'ясо заслужено визнано делікатесом: воно м'яке, дієтичне, містить безліч вітамінів і швидко засвоюється. Крім того, равлики зазвичай не викликають алергічних реакцій, що дає можливість вживати їх у їжу навіть людям, схильним до алергії. Така їжа не має холестерину, корисна для вагітних і літніх людей. Останнім часом саме равлик стає трендом кулінарії по всьому світу. Щороку європейці (зокрема Франція, Іспанія, Португалія, Бельгія, Німеччина, Італія, Греція, Швейцарія) з'їдають кілька сотень тисяч тонн равликів, при цьому попит на них залишається стабільно високим і навіть не задоволеним. Розведення равликів та створення таких екзотичних ферм в Україні набуває небаченої популярності. Самі фермери жартують, що це «бізнес лінивих»: почати можна з мінімальними вкладенням, а отримати прибуток досить швидко. В Україні культура споживання цих молюсків розвинута мало, а самі равлики є екзотикою. За останні чотири роки експорт зріс у 100 разів, що свідчить про досить високу успішність равликового бізнесу. Крім того, існує такий ще маловідомий напрям

бізнесу, як реалізація равликової ікри. Вона має незвичний смак і є дорогим делікатесом. Равлики багаті різними амінокислотами і біологічно активними речовинами, що робить їх привабливими для використання в косметології і фармацевтиці. Окрім смаку та харчової цінності, є корисними в інших сферах, тобто використовується в ньому все і по-різному. В соціальних мережах все більше з'являється відео з блюдами із равлика та багато інформації про використання муцину, що робить їх привабливішими для споживача. На стільки унікальна продукція, яка вже не потребує реклами, так як сама по собі стала трендом серед молоді завдяки інтернету. В Україні взагалі равлик це щось нове та вишукане. Тому попит на них зростає сам по собі, без додаткових зусиль виробника. Равлик як частина аквакультури дає можливість створювати контроль над їх кількістю в країні, відслідковувати їх якість та збільшувати обороти експорту в європейські країни та Китай.

Список використаних джерел:

1. Гураль Р. І. Визначник наземних молюсків України. Львів. Державний природознавчий музей НАН України. 2012. 216 с.
2. Вдовенко Н. М. Глобальні пріоритети сталого виробництва сільськогосподарської продукції. *Innovative solutions in modern science*. 2016. № 4 (4). С. 3–17.
3. Vdovenko N. M., Korobova N. M. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards. *Wspolraca Europejska*. 2015. № 3 (3). Vol. 3. С. 68–80.
4. Вдовенко Н. М., Варшавська Н. Г., Гечбаія Б. Н., Михальчишина Л. Г., Павленко М. М., Шарило Ю. Є., Шепелев С. С. Конкуренентоспроможність рибного господарства України в нових умовах функціонування національної економіки [колективна монографія]. Харків: Глобус, 2020. С. 328.
5. Вдовенко Н. М., Наконечна К. В. Особливості структурних змін в економіці України. *Економіка АПК*. 2018. № 9. С. 56–61.
6. Щербак Г. Й., Царичкова Д. Б., Вервес Ю. Г. Зоологія безхребетних. К.: Либідь, 1997. 352 с.

7. Щербак Г. Й., Царичкова Д. Б. Зоологія безхребетних. 2-ге видання. К.: Київський університет, 2008. 620 с.

8. Dibrova A. Competitiveness of Ukrainian Grains and Oilseeds in Terms of Diversification of Export. International scientific days. Towards Productive, Sustainable and Resilient Global Agriculture and Food Systems. 16–17 May. Nitra, Slovak. 2018. P. 38–50.

9. Залізко В. Д. Науково-практичні аспекти формування цільових орієнтирів та структури стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій в сучасних умовах. Ефективна економіка. 2015. № 2. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=3791>

Інформаційний лист семінару
**ШАНОВНІ КОЛЕГИ,
ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ, МОЛОДІ ВЧЕНІ!**

Економічний факультет і
кафедра глобальної економіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України
запрошують Вас взяти участь у роботі

**III Міжнародного
науково-практичного семінару**

**«Новітні інструменти формування сукупної пропозиції на рибу та
інші водні біоресурси в умовах військової агресії Росії»,
який відбудеться 21 квітня 2022 року**

Мета семінару:

здійснення обміну результатами наукових і прикладних досліджень, розгляд актуальних проблем розвитку рибного господарства, вивчення попиту і формування пропозиції на рибу та інші водні біоресурси в умовах глобального дефіциту продовольства

Для вирішення організаційних питань просимо звертатися безпосередньо до координаторів семінару.

Семінар проходитиме за підтримки
Бюджетної установи «Методично-технологічний центр з аквакультури», директор
Шарило Юрій Євгенійович

КОНТАКТНІ ДАНІ ОРГКОМІТЕТУ

Адреса оргкомітету:

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
кафедра глобальної економіки, каб. 308,
вул. Героїв Оборони, 11, м. Київ, 03041

Координатори семінару:

Діброва Анатолій, д.е.н., проф., декан економічного факультету
Вдовенко Наталія, д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки

Модератор семінару:

Шарило Юрій, директор Бюджетної установи «Методично-технологічний центр з аквакультури»

Організатори семінару:

Михальчишина Лариса, к.е.н., доцент кафедри глобальної економіки
Федоренко Микола, заступник директора Бюджетної установи «Методично-технологічний центр з аквакультури»

E-mail: Konfeco2020@gmail.com

УМОВИ УЧАСТІ

1. Робочі мови науково-практичного семінару – українська, англійська, польська, грузинська, французька.
2. Форма участі у семінарі – у режимі онлайн або заочно.
3. Не пізніше 20.04.2022 р. подати на електронну адресу: Konfeco2020@gmail.com заявку, тези.

У темі повідомлення вказати тему «Матеріали на семінар. Петренко (прізвище автора)». Файли назвати за прикладом: [Petrenko_zayavka](#).

Пленарне засідання проходитиме на базі
кафедри глобальної економіки з використанням платформи Zoom
для вітчизняних і зарубіжних учасників
Посилання для участі в семінарі:

<https://us04web.zoom.us/j/2128320843?pwd=V0dheVZKUExpSG85ZDVTRU90emlEdz09>
Ідентифікатор конференції: 212 832 0843
Код доступу: 5Ау9уа

Кожному автору або колективу авторів будуть надіслані: збірник тез доповідей та електронний сертифікат учасника

РЕГЛАМЕНТ ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ

- 20 квітня 2022 – кінцевий термін подання тез;
21 квітня 2022 – проведення семінару.

Наукове видання

Новітні інструменти формування сукупної пропозиції на рибу
та інші водні біоресурси в умовах військової агресії Росії

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

III Міжнародний науково-практичний семінар

За авторською редакцією

Підписано до друку 01.12.2022 року.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 7,87.

Наклад 50 прим.

Зам. № 220475

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі НУБіП України.

вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, те.: 527-81-55. E-mail: nubip_druk@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4097 від 17.06.2011